PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Projektu Strategii rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego

Marzec 2024

Wykonawca prognozy: Eco-clue Witold Wołoszyn

Data sporządzenia prognozy: 15.03.2024

Podpis autora prognozy: ....

Spis treści

I. Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami 5

II. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy 8

III. Istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu 10

III.1. Ogólne informacje o obszarze objętym Strategią 10

III.2. Charakterystyka geograficzna i udokumentowane złoża kopalin 11

III.3. Wody 14

III.3.1. Wody powierzchniowe 14

III.3.2. Wody podziemne 20

III.4. Gleby 25

III.5. Warunki klimatyczne 26

III.6. Flora i fauna 26

IV. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem 28

IV.1. Jakość powietrza atmosferycznego 28

IV.2. Jakość wód 29

IV.2. 1. Jakość wód powierzchniowych 29

IV.2. 2. Jakość wód podziemnych 32

V. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody 33

V.1. Obszary podlegające ochronie prawnej na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz innych ustaw 33

V.2. Zabytki 42

V.3. Problemy ochrony środowiska 47

V.4. Potencjalne zmiany istniejącego stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu 48

VI. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu 49

VII. Przewidywane oddziaływania na środowisko 55

VII.1. Założenia analityczne i identyfikacja oddziaływań 55

VII.2. Oddziaływania na ludzi 58

VII.3. Oddziaływania na różnorodność biologiczną, w tym faunę i florę 60

VII.4. Oddziaływania na zasoby i jakość wód 62

VII.5. Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat 63

VII.6. Oddziaływania na powierzchnię ziemi i krajobraz 65

VII.7. Oddziaływania na zasoby naturalne oraz na zabytki i dobra kultury.....67
VII.8. Oddziaływania skumulowane.....67
VII.9. Oddziaływania na obszary chronione, w szczególności sieć Natura 2000.....68
VIII. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko.....72
IX. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.....72
X. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania.....72
XI. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.....73
Wykorzystane materiały.....79
Spis rycin i tabel.....81
Załącznik 1. Lista przedsięwzięć do Strategii rozwoju ponadlokalnego Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego wraz ze wstępną identyfikacją charakteru potencjalnych oddziaływań na środowisko82
Załącznik 2. Oświadczenie autora prognozy.....88

I. Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami

Strategia rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmuje swym zasięgiem terytorium 2 gmin miejskich (Radom, Pionki), 4 miejsko-wiejskich (Iłża, Jedlnia-Letnisko, Przytyk, Skaryszew) oraz 8 wiejskich (Gózd, Jastrzębia, Jedlińsk, Kowala, Wierzbica, Wolanów, Zakrzew, Pionki) wraz z Powiatem Radomskim. Obszar Partnerstwa zajmuje powierzchnię 1 642 km^2 (4% powierzchni województwa mazowieckiego) i wg. danych na koniec 2022 r. jest zamieszkany przez 349,05 tys. mieszkańców (6,6% ludności Mazowsza) (ryc. 1).

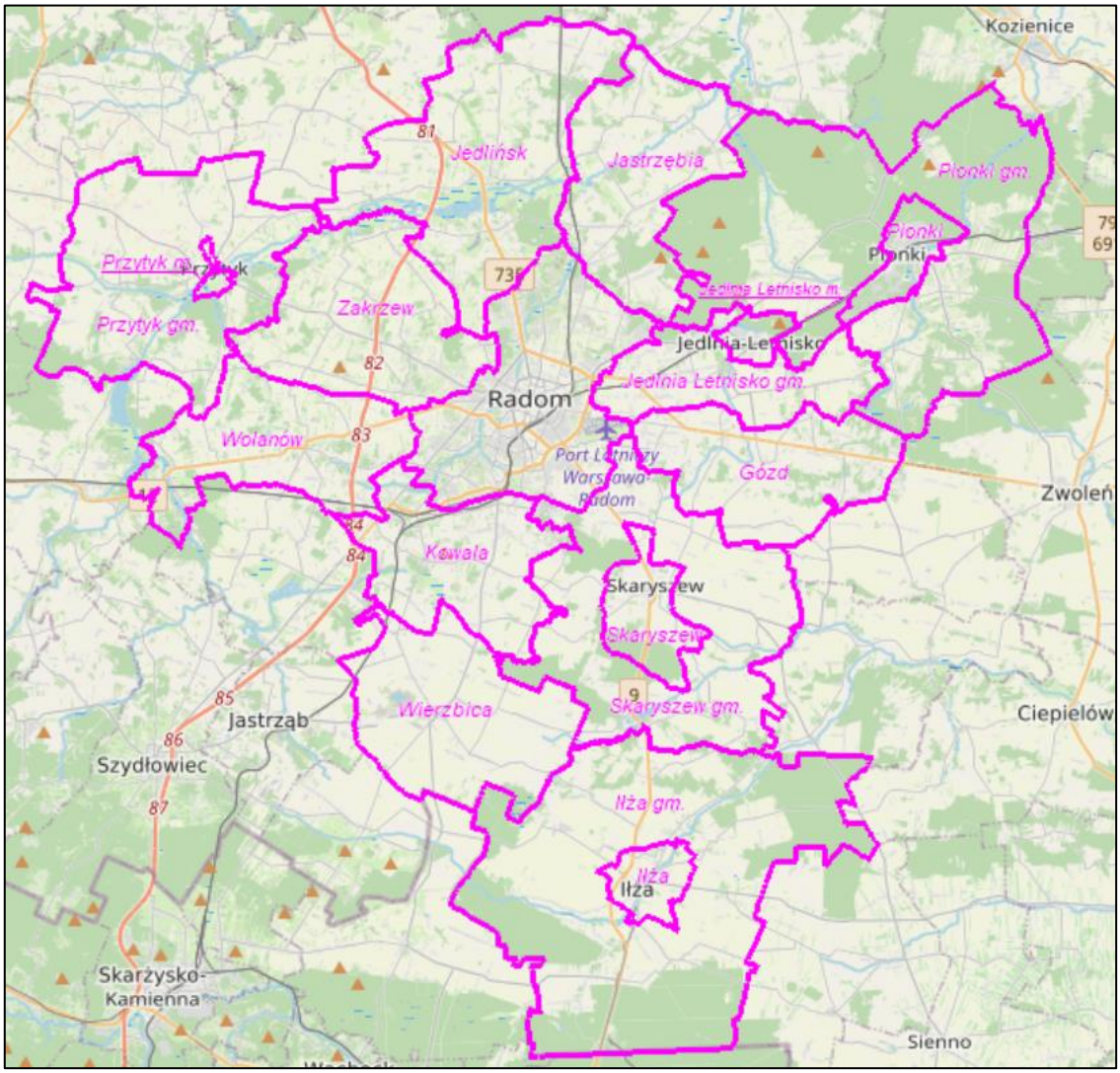

Ryc. 1. Obszar Partnerstwa Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego.
Źródło: https://radom.geoportal2.pl/

Strategia dotyczy horyzontu czasowego 2023-2030 i została opracowana z zgodne z ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, ustawą o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. oraz ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dn. 6 grudnia 2006 r., a także z projektem z dnia 11 października 2022 r. ustawy o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw.

Misja przyświecająca Partnerstwu oparta jest o wspólne wartości, istotne dla rozwoju regionalnego obszaru i ma następujące brzmienie:

Prowadzenie na terenie Partnerstwa skutecznej i zintegrowanej polityki zrównoważonego rozwoju, opartej na współpracy i partnerstwie w obszarach: gospodarczym, społecznym oraz środowiskowo – przestrzennym.

W projekcie Strategii wyróżniono trzy cele strategiczne (sfera gospodarcza - A, sfera społeczna - B, sfera środowiskowo-przestrzenna - C), którym towarzyszą odpowiednie cele operacyjne oraz szczegółowe kierunki interwencji.

W ramach Celu Strategicznego A - **Skuteczne wykorzystanie potencjałów dla rozwoju gospodarki opartej na przedsiębiorczości, innowacyjności i kreatywności**, wyodrębniono trzy cele operacyjne (kierunki działań) wraz z przyporządkowaniem szczegółowych kierunków interwencji:

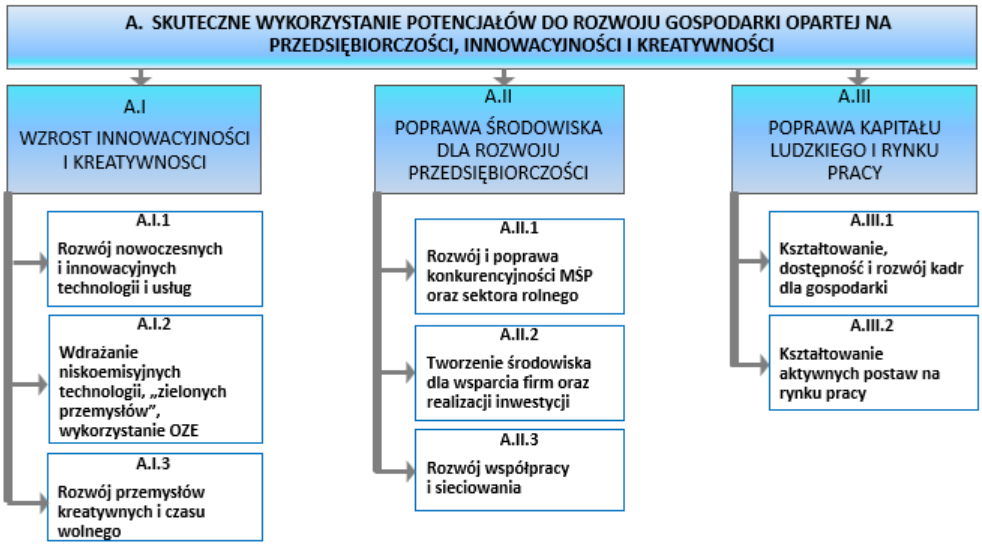

źródło: projekt Strategii

W ramach Celu Strategicznego B - **Aktywne społeczeństwo z dostępem do usług publicznych, otwarte na integrację i sprzyjające włączeniu grup wykluczonych**, wyodrębniono trzy cele operacyjne (kierunki działań) oraz towarzyszące im szczegółowe kierunki interwencji:

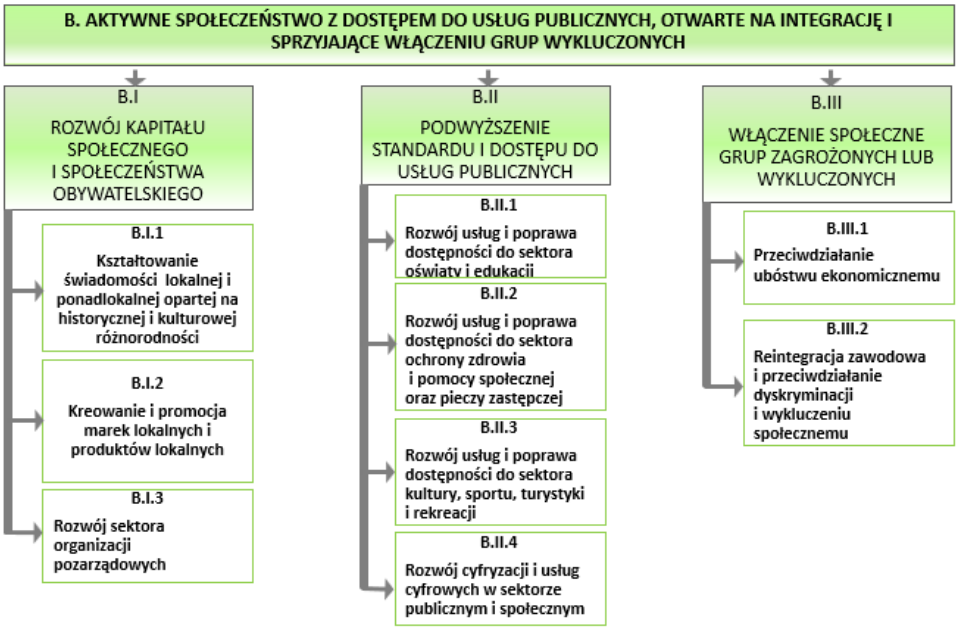

źródło: projekt Strategii

W ramach Celu Strategicznego C - **Zrównoważony rozwój przestrzenny i funkcjonalny z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami**, wyodrębniono trzy cele operacyjne (kierunki działań) oraz towarzyszące im szczegółowe kierunki interwencji:

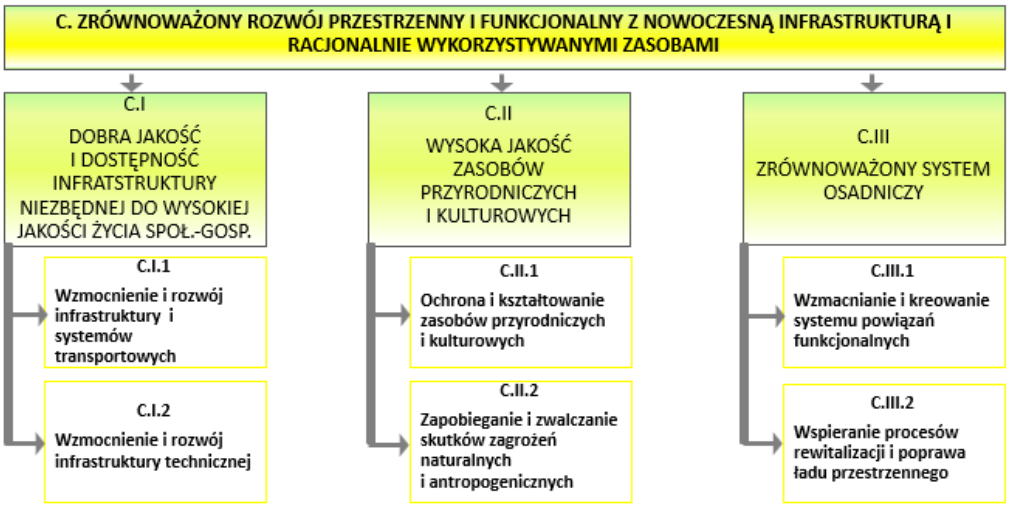

źródło: projekt Strategii

Dodatkowo wskazano cel horyzontalny, bezpośrednio związany z misją i stanowiący cel równorzędny i komplementarny do wszystkich celów strategicznych, kierunków działań i interwencji, warunkujący ich efektywną realizację:

Sprawne i skuteczne zarządzanie rozwojem obszaru Partnerstwa, oparte na współpracy i zaufaniu, umożliwiające efektywne wykorzystywanie zasobów i wspólną realizację przedsięwzięć we wszystkich sferach życia społeczno-gospodarczego.

Cele Strategii są zgodne z celami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu szczebla unijnego, krajowego i regionalnego, w tym: Umową Partnerstwa 2021-2027, Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030 + Innowacyjne Mazowsze, Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego 2018.

Zaproponowano również projekty, które będą realizowały cele strategiczne w ramach poszczególnych kierunków działań. Planowane projekty / przedsięwzięcia ujęto w dwóch załącznikach:

- Załącznik nr 3 do Strategii (lista przedsięwzięć zgodnie ze wzorem Instytucji Zarządzającej FEM 2021-2027) (lista zawiera 9 pozycji),
- Załącznik nr 4 do Strategii (lista projektów zintegrowanych, związanych z konkursami dla MSIT w FEM 2021-2027 oraz z dedykowaną alokacją w FE PW 2021-2027) (lista zawiera 75 pozycji).

W projekcie Strategii zamieszczono ustalenia i rekomendacje w zakresie polityki przestrzennej, w tym:

- zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego,
- zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej,
- zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
- zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji,

a także zalecenia i rekomendacje w kontekście:

- ograniczania rozpraszania / ochrony zwartości zabudowy istniejących miast i miejscowości,
- kreowania wielofunkcyjnych i zróżnicowanych społecznie sąsiedzkich zespołów mieszkaniowo-usługowych wyposażonych w atrakcyjne przestrzenie publiczne,
- kierunków rozwoju systemów transportu i komunikacji publicznej,
- kierunków rozwoju systemów infrastruktury technicznej.

II. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy

Jeżeli strategia rozwoju może wyznaczać ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, to zgodnie z art. 46 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1094 ze zm.) konieczne jest przeprowadzenie postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W ramach postępowania opracowywana jest Prognoza oddziaływania na środowisko (dalej „Prognoza") skutków realizacji projektowanego dokumentu. Zakres merytoryczny Prognozy określa art. 51.2 ustawy z dnia 3 października 2008 r.

Zakres Prognozy oraz stopień szczegółowości informacji zawartych w opracowaniu został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie (pismo znak: WOOŚ-III.411.334.2023.JD z dnia 4 marca 2024 r.) oraz z Mazowieckim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym (pismo znak: ZS.7040.155.2023.AG z dnia 9 października 2023 r.).

Mazowiecki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, uzgadniając zakres prognozy wskazał, że dokument ten powinien w szczególności zawierać ocenę wpływu na zdrowie ludzi wdrożenia zapisów projektu Strategii, w szczególności w aspekcie:

- narażenia ludzi na hałas, wibracje, zanieczyszczenia powietrza, pola elektromagnetyczne;
- zagrożeń dla wód podziemnych i powierzchniowych;
- zagrożeń dla ujęć wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi;
- oddziaływania na gleby;
- zachowania dopuszczalnych poziomów hałasu na terenach chronionych akustycznie oraz pól elektromagnetycznych w środowisku dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności;
- zapewnienia odpowiednich standardów jakości wód oraz powietrza atmosferycznego.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie wskazał w szczególności, że:

- zakres prognozy oddziaływania na środowisko powinien być zgodny z art. 51 ust. 2 ustawy ooś,
- prognoza powinna zawierać wpływ założeń i planowanych przedsięwzięć na wszystkie formy ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, ze zm).

Zgodnie z art. 52. 1. ustawy z dnia 3 października 2008 r. informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem.

Prognozę sporządzono stosując metody opisowe oraz analizy jakościowe wykorzystujące dostępne wskaźniki stanu środowiska, jak również identyfikacji i wartościowania skutków przewidywanych zmian w środowisku. Przeprowadzono analizę spójności celów Strategii z wiodącymi celami ochrony środowiska ustanowionymi na poziomie międzynarodowym i krajowym. Przeanalizowano również cele operacyjne (kierunki działań) oraz towarzyszące im szczegółowe kierunki interwencji pod kątem wyznaczania potencjalnych ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Zapisy Strategii dotyczące działań inwestycyjnych są ogólne i nie zawierają konkretnych ram czasowych ani szczegółów ilościowych oraz technologicznych. W kontekście wielu proponowanych projektów inwestycyjnych nie są też znane szczegółowe lokalizacje. Z tych względów Prognoza ma charakter jakościowy. Dokonano przeglądu i analizy pod kątem potencjalnego oddziaływania na środowisko obu list projektów / przedsięwzięć, które towarzyszą projektowi Strategii (Załącznik nr 3 i Załącznik nr 4 do Strategii). Projekty wyliczone w Załączniku nr 4 mają w większości charakter neutralny w kontekście oddziaływania na środowisko. Kategorie projektów z tej listy, które mogą potencjalnie pozytywnie lub negatywnie oddziaływać na środowisko zostały także ujęte w Załączniku nr 3. Z tego względu w niniejszej Prognozie poczyniono i zaprezentowano analizy oddziaływania na środowisko projektów z Załącznika nr 3 do Strategii, a w uzupełnieniu wykorzystano także projekty z Załącznika 4. Wstępną identyfikację charakteru potencjalnych oddziaływań na środowisko przedsięwzięć zawarto w Załączniku nr 1 do Prognozy.

III. Istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu

III.1. Ogólne informacje o obszarze objętym Strategią

Radomski Obszar Funkcjonalny zlokalizowany jest w południowej części województwa mazowieckiego, a w jego skład wchodzą: 2 gminy miejskie (Radom, Pionki), 4 miejsko-wiejskie (Iłża, Jedlnia-Letnisko, Przytyk, Skaryszew) oraz 8 gmin wiejskich (Gózd, Jastrzębia, Jedlińsk, Kowala, Wierzbica, Wolanów, Zakrzew, Pionki) wraz z Powiatem Radomskim. Ogólna powierzchnia obszaru to 1 642 km^2, który zamieszkany jest przez 349,05 tys. mieszkańców (2022 rok). Wybrane dane dotyczące jednostek administracyjnych wchodzących w skład Partnerstwa ROF przedstawiono w tab. 1.

Tab. 1. Wybrane dane o jednostkach samorządu terytorialnego (stan na 2022 rok).

Lp.	Gmina	Powierzchnia (ha)	Ludność ogółem (tys.)	Lasy ogółem (ha) Lesistość (%)	Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej (%)	Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca w ciągu roku (kg)	Zużycie wody przez jednego mieszkańca (m^3)	Obszary prawnie chronione ogółem (ha)
1.	Miasto Radom	11 180	198 754	763,16 (6,8 %)	95,44	304	32,5	252,86
2.	Gózd	7 795	9 255	939,71 (12,1%)	66,03	203	29,9	-
3.	Jastrzębia	8 976	7 132	1 651,03 (18,4%)	44,60	162	28,9	451,40
4.	Jedlińsk	13 872	14 571	1 977,23 (14,3 %)	19,83	205	31,6	11,85
5.	Jedlnia-Letnisko (miejsko-wiejska)	6 559	13 466	898,16 (13,7 %)	79,96	308	37,5	383,65
6.	Kowala	7 470	12 416	753,46 (10,1 %)	brak sieci kanalizacyjnej	199	29,9	303,60
7.	Pionki (gmina wiejska)	22 972	9 672	14 552,43 (63,3%)	100,55	160	48,7	14 791,58
8.	Przytyk	13 436	7 064	2 545,01 (18,9 %)	32,95	127	31,0	15,34
9.	Wierzbica	9 410	9 295	360,29 (3,8 %)	23,16	193	29,2	2 326,00
10.	Wolanów	8 290	8 956	1 143,08 (13,8%)	16,12	164	26,0	-
11.	Zakrzew	9 630	13 804	1 014,55 (10,5%)	57,09	229	29,3	-
12.	Miasto i Gmina Iłża	25 600	13 807	10 757,95 (42,0%)	10,15	202	37,9	7 373,31
13.	Miasto i Gmina Skaryszew	17 125	15 310	3 372,33 (19,7%)	11,60	209	29,9	6 893,03
14.	Miasto Pionki	1 840	16 424	789,72 (42,9%)	76,89	286	30,3	607,00

źródło: Bank Danych Lokalnych GUS https://bdl.stat.gov.pl

Lasy stanowią 26,8% powierzchni całego obszaru Partnerstwa. Ich rozmieszczanie nie jest równomierne. Największym poziomem lesistości charakteryzują się Gminy: Pionki (64,1%), Iłża (41,3%) oraz Miasto Pionki (41,1%). Na terenie powiatu radomskiego przeważają gleby V i VI klasy bonitacyjnej wytworzone głównie na piaskach i glinach zwałowych. 63,75% ogólnej powierzchni powiatu radomskiego zajmują użytki rolne.

Przez teren obszaru Partnerstwa przebiegają drogi:

krajowe:

- DK 7: droga ta stanowi część międzynarodowej drogi europejskiej E77;
- DK 9: prowadząca z Radomia do Rzeszowa; droga ta stanowi część trasy międzynarodowej E371.
- DK 12: łącząca się z DK 9 w Radomiu.

wojewódzkie:

- DW 691: z Pionek do Opactwa.
- DW 699: łączy drogę krajową nr 12 z drogą wojewódzką 737, przebiega przez gminy Gózd i Jedlnia-Letnisko.
- DW 732: łączy Stary Gózd z Przytykiem.
- DW 733: z Karszówki do Zakrzewa.

- DW 737: z Radomia do ronda w Aleksandrówce pod Kozienicami.
- DW 740: łączy drogę krajową nr 7 w Radomiu z drogą krajową nr 48 w Potworowie.
- DW 744: łączy DK12 w Radomiu z DK42 w Starachowicach.
- DW 747: łączy drogę krajową nr 9 (E371) w Iłży z drogą krajową nr 19.
- DW 787: od drogi nr 737, w zachodniej części Pionek, do Zwolenia.

III.2. Charakterystyka geograficzna i udokumentowane złoża kopalin

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym obszar Partnerstwa należy do trzech makroregionów: Nizina Środkowomazowiecka, Wzniesienia Południowomazowieckie, Wyżyna Kielecka. W ich obrębie wyróżnia się mezoregiony – Równinę Kozienicką, Równinę Radomską i Przedgórze Iłżeckie (ryc. 2, ryc. 3, ryc. 4).

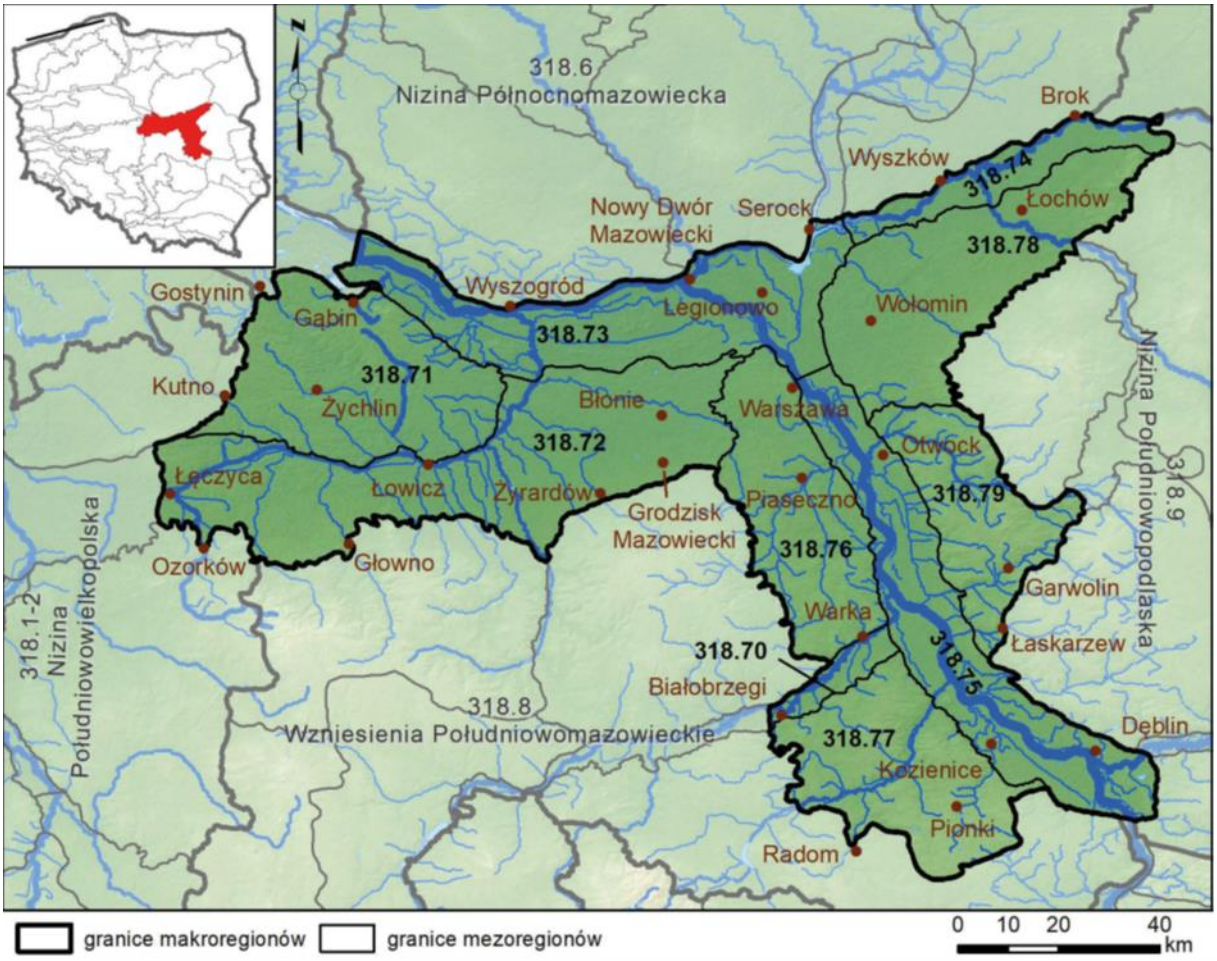

Ryc. 2. Położenie makroregionu Nizina Środkowomazowiecka (318.7) i mezoregionu Równina Kozienicka (318.77) (Richling A. i in. 2021).

Równina Kozienicka (318.77) (Sosnowska A. 2021)

Równina Kozienicka, nieznacznie nachylona w kierunku północno-zachodnim, ma mało urozmaiconą rzeźbę. Stanowi bowiem staroglacjalną, silnie zdenudowaną równinę. Zbudowana jest

przede wszystkim z utworów glacjalnych i fluwioglacjalnych. W jej północno-zachodniej części dominują gliny zwałowe, iły i mułki, a w mniejszym stopniu – piaski. W części południowej występują głównie piaski torfiaste, fluwioglacjalne i eoliczne. W dolinie Radomki większy udział stanowią piaski żwirzaste, a w obniżeniach terenu – torfy. Na tych utworach wykształcił się mozaikowy układ gleb płowych i rdzawych, a w dolinach rzek (głównie Radomki) –gleb organicznych: torfowych, gruntowo-glejowych i murszowych. Największą rzeką przepływającą przez mezoregion jest lewy dopływ Wisły – Radomka. W jej dolinie występują nieliczne na tym terenie sztuczne zbiorniki wodne i podmokłości. Klimat tego mezoregionu charakteryzuje się stosunkowo największą liczbą dni bardzo ciepłych i pochmurnych, szczególnie z pogodą bardzo ciepłą, pochmurną i bez opadu. Dominującymi typami zbiorowisk roślinności potencjalnej są kontynentalny bór mieszany i grąd subkontynentalny, a w dolinach rzecznych – łęgi jesionowo-olszowe, natomiast na obszarach o płytkim zaleganiu wód gruntowych – ols porzeczkowy. Jednak znaczna powierzchnia mezoregionu została wylesiona, a roślinność rzeczywistą stanowią zbiorowiska łąkowe i uprawy rolne. Fragment pradawnej Puszczy Radomskiej – Puszcza Kozienicka, został zachowany w południowo-wschodniej części mezoregionu.

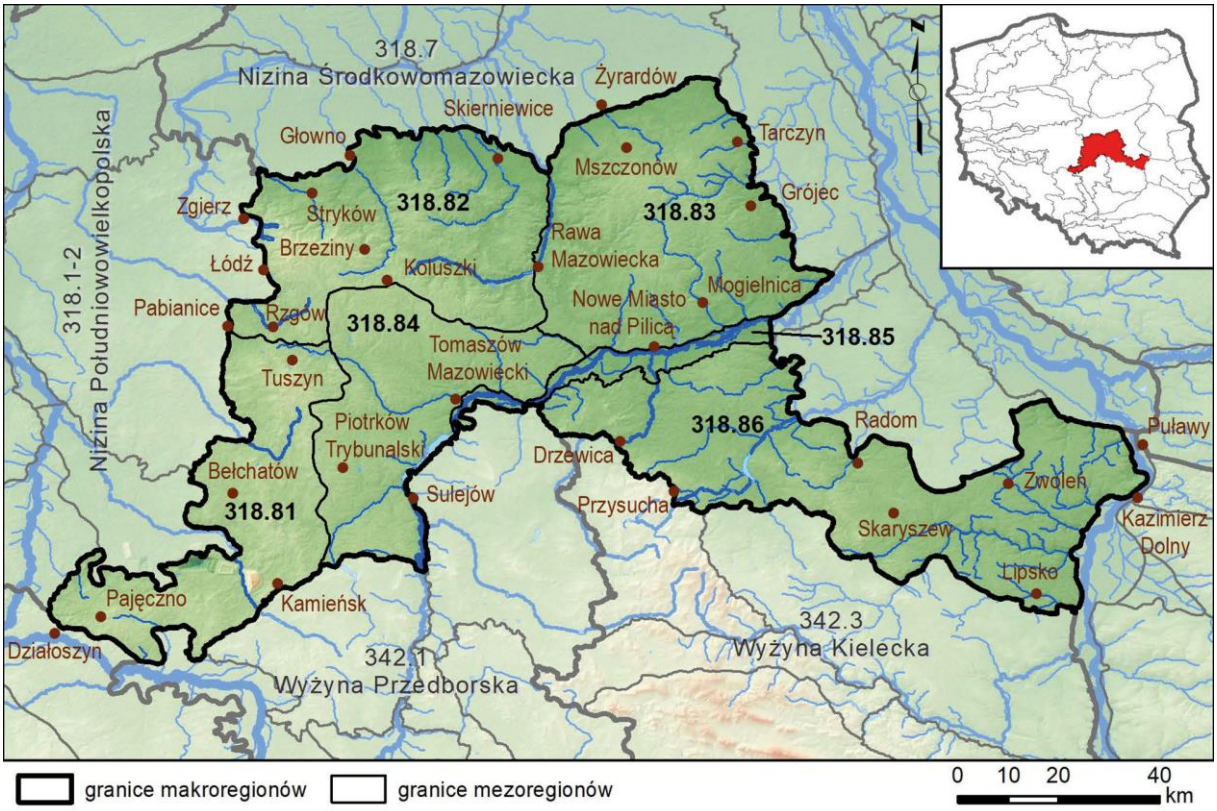

Ryc. 3. Położenie makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckie (318.8) i mezoregionu Równina Radomska (318.86) (Richling A. i in. 2021).

Równina Radomska (318.86) (Majchrowska A., Papińska E. 2021)

Mezoregion jest równiną ukształtowaną przez działalność lądolodu i wód roztopowych podczas zlodowaceń środkowopolskich. Powierzchnia terenu obniża się na północny wschód i północ, a w części południowo-wschodniej ku wschodowi i przeważająco kształtuje się na poziomie 145–195 m n.p.m. Obszary najwyżej położone nawiązują do wychodni mezozoiku (głównie w pobliżu granicy Równiny Radomskiej z obszarami wyżynnymi), bądź są to pagórki akumulacji glacjalnej i fluwioglacjalnej. Oprócz form polodowcowych i wodnolodowcowych rzeźbę, głównie części wschodniej regionu, urozmaicają pagórki wydmowe. Równinę przecinają dość płytkie i szerokie doliny rzek: Radomki, Wiązownicy, Drzewiączki, Mlecznej, Iłżanki. Węższe doliny cechują Krępiankę i

Zwoleńkę. Pokrywy lessowe, występujące pomiędzy Krępianką a Kamienną, niwelują urozmaicenie podłoża.

Równinę Radomską odwadniają dopływy Wisły lub jej lewobrzeżnego dopływu – Pilicy. Do Pilicy nawiązują rzeki w północnej części regionu: Drzewiczka i Pierzchnianka. Część środkowa odwadniana jest przez Radomkę z dopływami: Wiązownicą, Szabasówką, Dobrzycą, Mleczną z Pacynką. Bezpośrednio do Wisły płyną: Zagożdzonka, Plewka, Zwoleńka, Iłżanka i Krępianka. Na Radomce funkcjonuje sztuczne Jezioro Domaniowskie, na Mlecznej – zalew Borki.

Pokrywa glebowa odzwierciedla zróżnicowanie skał macierzystych obszaru. Dominują gleby płowe i rdzawe oraz brunatne, miejscami występują rędziny. W dolinach ukształtowały się mady, gleby torfowe, mułowe i murszowe. Roślinnością potencjalną są grądy subkontynentalne, odmiana środkowopolska i małopolska, wyżynna oraz niżowo-wyżynny las jodłowy z grabem i dębem; w części zachodniej i południowo-wschodniej występują siedliska świetlistej dąbrowy oraz kontynentalnych borów mieszanych. W dolinach rzecznych panują warunki do rozwoju niżowych łęgów jesionowo-olszowych i olsów środkowoeuropejskich. W rzeczywistości lasy porastają 27% powierzchni mezoregionu. W dolinach Radomki, Iłżanki dominują łąki.

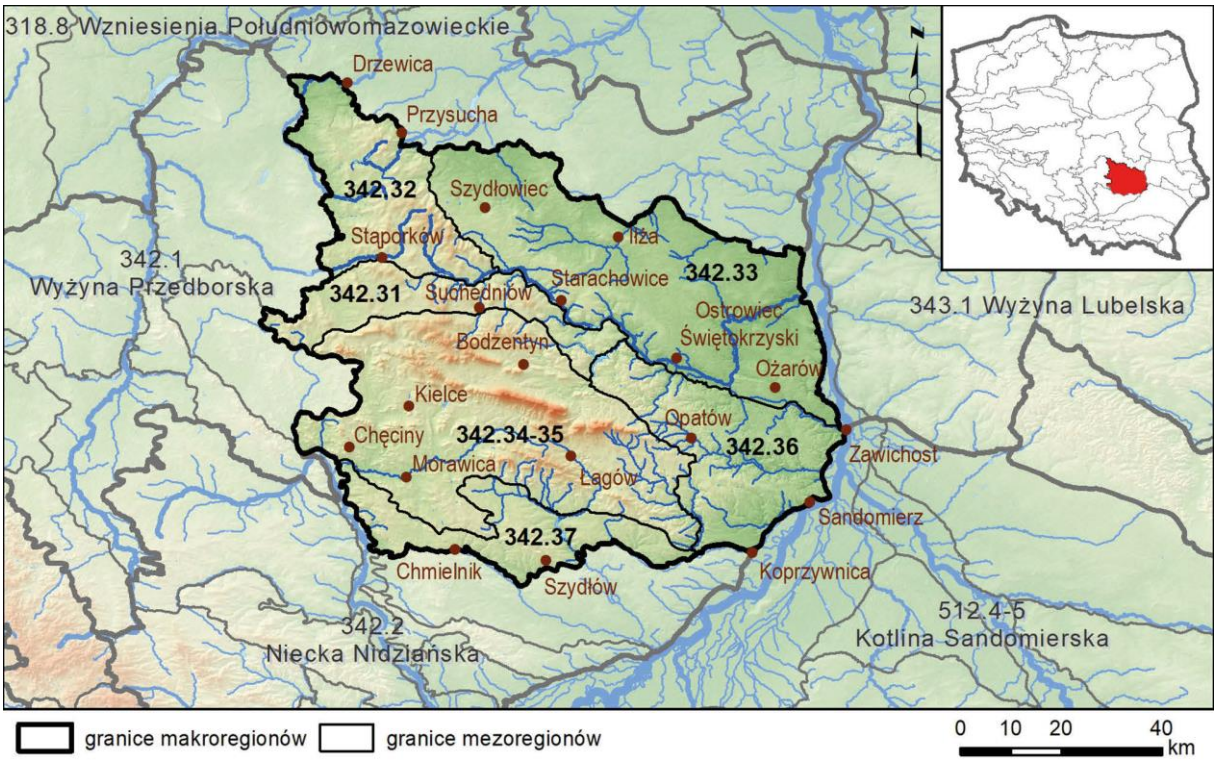

Ryc. 4. Położenie makroregionu Wyżyna Kielecka (342.3) i mezoregionu Przedgórze Iłżeckie (342.33) (Richling A. i in. 2021).

Przedgórze Iłżeckie (342.33) (Strzyż M. 2021)

Przedgórze Iłżeckie zbudowane jest ze skał jurajskich i kredowych, pokrytych utworami czwartorzędowymi, w tym lessami. Rzeźba obszaru jest zróżnicowana, deniwelacja wynosi maksymalnie 181,8 m. W krajobrazie zaznaczają się niewysokie, monoklinalne wzniesienia, wznoszące się maksymalnie do ok. 312 m n.p.m. (na południe od wsi Aleksandrów). Obszar poprzecinany jest dolinami Kamiennej i Iłżanki oraz ich dopływów. Najniższy punkt mezoregionu znajduje się w korycie dolnej Kamiennej (130,4 m n.p.m.). W regionie przeważają rędziny właściwe, gleby płowe, rdzawe i bielicowe wytworzone z piasków wodnolodowcowych, a także gleby płowe i czarne ziemie powstałe na lessach oraz mady.

Obszar należy do dorzecza Wisły. Główne cieki to: Kamienna z dopływami (Oleśnica, Świślina, Przepaść, Szewnianka, Młynówka), Iłżanka i Radomka z dopływami (Małyszyniec, Jabłonica, Porąbka, Oronka z dopływem z Rudy Wielkiej, Kobyłka, Korzeniówka, Szabasówka), Krępianka, zaś zbiorniki wodne to Pasterniak (stanowiący użytek ekologiczny), Pętkowice Kolonia (starorzecze Kamiennej), stawy na Oronce, zbiornik na Jabłonicy, Zalew Iłżecki, zbiornik w Koszorowie, tzw. jezioro Lubianka, zbiornik Piachy, Zalew Brodzki, Zbiornik Rejów, zbiornik k. Rzucowa, Zalew w Chlewiskach, Zalew Topiołki. W mezoregionie dominują krajobrazy wyżyn i niskich gór z rodzaju węglanowego oraz krzemianowego i glinokrzemianowego (erozyjnego) z gatunkiem pogórzy, płaskowyży falistych oraz nizin peryglacjalnych z pagórami ozowymi (k. Tarłowa) i kemowymi. Na uwagę zasługują malownicze krajobrazy wapiennego przełomu rzeki Kamiennej w Bałtowie oraz krajobrazy lessowe z wąwozami.

Potencjalną roślinność naturalną stanowią: bór mieszany sosnowo-dębowy i sosnowy, grąd środkowoeuropejski, świetlista dąbrowa niżowa, nadrzeczne łęgi wierzbowo-topolowe i jesionowo-wiązowe. Półnaturalny charakter mają kserotermiczne murawy stepowe. Współcześnie lasy zajmują ponad 40% obszaru z największym kompleksem leśnym Puszczą Iłżecką (Lasy Starachowickie). Pozostała część mezoregionu to w większości obszary rolnicze.

Udokumentowane złoża kopalin

Na terenie Partnerstwa znajdują się 62 udokumentowane złoża kopalin, głównie piasków i żwirów (52), węgli brunatnych (3 złoża), wapieni i margli przemysłu wapienniczego, wapieni i margli przemysłu cementowego (6), o różnym stanie zagospodarowania zasobów (Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy 2023. Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2022 r.).

III.3. Wody

III.3.1. Wody powierzchniowe

Największą rzeką obszaru Partnerstwa jest Radomka, będąca lewobrzeżnym dopływem Wisły. Do największych dopływów Radomki należą: Wiązownica, Dobrzyca, Tymianka, Mleczna, Bosak. Na dopływach Radomki znajdują się dwa zbiorniki: jeden w górnym biegu Mlecznej w granicach Radomia (tzw. Zalew Borki) oraz większy zbiornik na rzece Gzówce w Jedlni-Letnisko (Zalew Siczki o powierzchni 35 ha). Największy zbiornik znajduje się na samej Radomce w Domaniowie (475 ha). W Pionkach na rzece Zagożdżonka utworzono zbiornik "Staw Górny" (17 ha). Drugą co do wielkości rzeką jest Iłżanka, której największe dopływy stanowią Struga, Małyszyniec i Modrzejowianka.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r., poz. 300) na obszarze Partnerstwa wyznaczonych zostało 30 jednolitych części wód powierzchniowych. Ich charakterystykę zestawiono w tabeli 2.

Tab. 2. Charakterystyka JCWP na terenie obszaru Partnerstwa ROF.

Lp.	Nazwa JCWP / Status	Kod JCWP	Aktualny ogólny stan JCWP	Cel środowiskowy (stan/potencjał ekologiczny)	Cel środowiskowy (stan chemiczny)	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych / termin osiągnięcia celów środowiskowych
1.	Mleczna / SZCW /	RW20001025269	zły stan wód	dobry potencjał ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / do 2027 r.
2.	Łukawka NAT	RW20001025278	dobry stan wód	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	niezagrożona / nie dotyczy
3.	Jabłonica / NAT	RW200010252289	brak danych	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / nie dotyczy

Lp.	Nazwa JCWP / Status	Kod JCWP	Aktualny ogólny stan JCWP	Cel środowiskowy (stan/potencjał ekologiczny)	Cel środowiskowy (stan chemiczny)	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych / termin osiągnięcia celów środowiskowych
4.	Radomka do zb. Domaniów / NAT	RW200010252339	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),benzo(g,h,i)perylen(w), fluoranten(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona / do 2027 r.
5.	Wiązownica / NAT	RW200010252499	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / do 2027 r.
6.	Ślepotka / NAT	RW200010252549	brak danych	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / do 2027 r.
7.	Tymianka / NAT	RW200010252589	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / do 2027 r.
8.	Pierzchnianka / NAT	RW200010254949	zły stan wód	dobry stan ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona / do 2027 r.; substancje priorytetowe wprowadzone dyrektywą 2013/39/UE - do 2039 r.
9.	Radomka od zb. Domaniów do Mlecznej / SZCW	RW200011252599	zły stan wód	umiarkowany potencjał ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),fluoranten(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona / do 2027 r.
10.	Radomka Młyńska / NAT	RW2000102525929	dobry stan wód	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / nie dotyczy
11.	Iłżanka od Małyszyńca do ujścia / NAT	RW2000112369	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona / do 2027 r.; substancje priorytetowe wprowadzone dyrektywą 2013/39/UE - do 2039 r.
12.	Dopływ w Błazinach / NAT	RW20001023632	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [nikiel(w)]	zagrożona / po 2027 r.

Lp.	Nazwa JCWP / Status	Kod JCWP	Aktualny ogólny stan JCWP	Cel środowiskowy (stan/potencjał ekologiczny)	Cel środowiskowy (stan chemiczny)	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych / termin osiągnięcia celów środowiskowych
					poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	
13.	Dopływ z Czerwonej / NAT	RW20001023658	brak danych	umiarkowany stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / po 2027 r.
14.	Zwoleńka / NAT	RW20001023729	zły stan wód	dobry stan ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),związki tributylocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona / do 2027 r.
15.	Zagożdżonka / NAT	RW20001025129	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),benzo(g,h,i)perylen(w), chloroalkany(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona / do 2027 r.; substancje priorytetowe wprowadzone dyrektywą 2013/39/UE - do 2039 r.
16.	Leniwka / NAT	RW20001025289	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),benzo(g,h,i)perylen(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona / do 2027 r.; substancje priorytetowe wprowadzone dyrektywą 2013/39/UE - do 2039 r.
17.	Szabasówka od Kobyłki do ujścia / NAT	RW20001125229	brak danych	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / nie dotyczy
18.	Radomka od Mlecznej do ujścia / NAT	RW20001125299	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),fluoranten(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych	niezagrożona / nie dotyczy

Lp.	Nazwa JCWP / Status	Kod JCWP	Aktualny ogólny stan JCWP	Cel środowiskowy (stan/potencjał ekologiczny)	Cel środowiskowy (stan chemiczny)	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych / termin osiągnięcia celów środowiskowych
					wskaźników - stan dobry	
19.	Dobrzyca / NAT	RW200010252529	dobry stan wód	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / nie dotyczy
20.	Krypianka / SZCW	RW2000102512489	zły stan wód	umiarkowany potencjał ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),fluoranten(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona / do 2027 r.
21.	Iłżanka do Małyszyńca / NAT	RW20001023619	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona / do 2027 r.; wskaźniki biologiczne-po 2027 r.
22.	Szabasówka do Kobyłki / NAT	RW20001025223	zły stan wód	umiarkowany stan ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),benzo(g,h,i)perylen(w), cypermetryna(w),dichlorfos(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan do	zagrożona / do 2027 r.; substancje priorytetowe wprowadzone dyrektywą 2013/39/UE - do 2039 r.
23.	Jastrzębianka / NAT	RW20001025272	zły stan wód	dobry stan ekologiczny;	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona / do 2027 r.; wskaźniki biologiczne-po 2027 r.
24.	Dopływ z Jastrzębskich Łąk / NAT	RW20001025276	brak danych	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona /
25.	Modrzejowianka od Kobylanki do ujścia / NAT	RW20001123669	dobry stan wód	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / nie dotyczy

Lp.	Nazwa JCWP / Status	Kod JCWP	Aktualny ogólny stan JCWP	Cel środowiskowy (stan/potencjał ekologiczny)	Cel środowiskowy (stan chemiczny)	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych / termin osiągnięcia celów środowiskowych
26.	Modrzejowianka do Kobylanki / NAT	RW200010236639	zły stan wód	dobry stan ekologiczny	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w),benzo(b)fluoranten(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	zagrożona / do 2027 r.; substancje priorytetowe wprowadzone dyrektywą 2013/39/UE - do 2039 r.
27.	Mucha / NAT	RW200010236669	brak danych	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / do 2027 r.
28.	Tczówka / NAT	RW200010236689	brak danych	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / do 2027 r.
29.	Garlica / NAT	RW200010252269	brak danych	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / do 2027 r.
30.	Bosak / NAT	RW200010252569	zły stan wód	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona / do 2027 r.

Ogólny stan wód JCWP na terenie obszaru Partnerstwa ROF jest zły. Osiągnięcie celów środowiskowych dla zdecydowanej większości JCWP (do 2027 roku) określa się jako zagrożone. W zlewniach JCWP występuje presja komunalna, rolnicza lub przemysłowa i jednocześnie brakuje możliwości technicznych poprawy stanu wód. W programie działań naprawczych zaplanowano działania podstawowe, obejmujące uporządkowanie gospodarki ściekowej, które niejednokrotnie są wystarczające, aby zredukować presję komunalną w zakresie odpowiednim dla osiągnięcia dobrego stanu. Realizacja tych działań wymaga odpowiednich środków finansowych i rozłożona jest w długim czasie. Na terenie obszaru Partnerstwa brak naturalnych jezior, natomiast znajduje się kilka zbiorników wodnych wykorzystywanych rekreacyjnie.

Zagrożenia powodziowe

Na terenie Partnerstwa obszary szczególnego zagrożenia powodzią zlokalizowane są wzdłuż dwóch głównych rzek regionu tj. Radomki i Iłżanki oraz ich większych dopływów (ryc. 5 i ryc. 6). Obszar szczególnego zagrożenia powodzią (OSZP) to obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat - wielkość statystyczna, bazująca na danych historycznych).

Ryc. 5. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią w zlewni Radomki.

źródło: https://wody.isok.gov.pl/

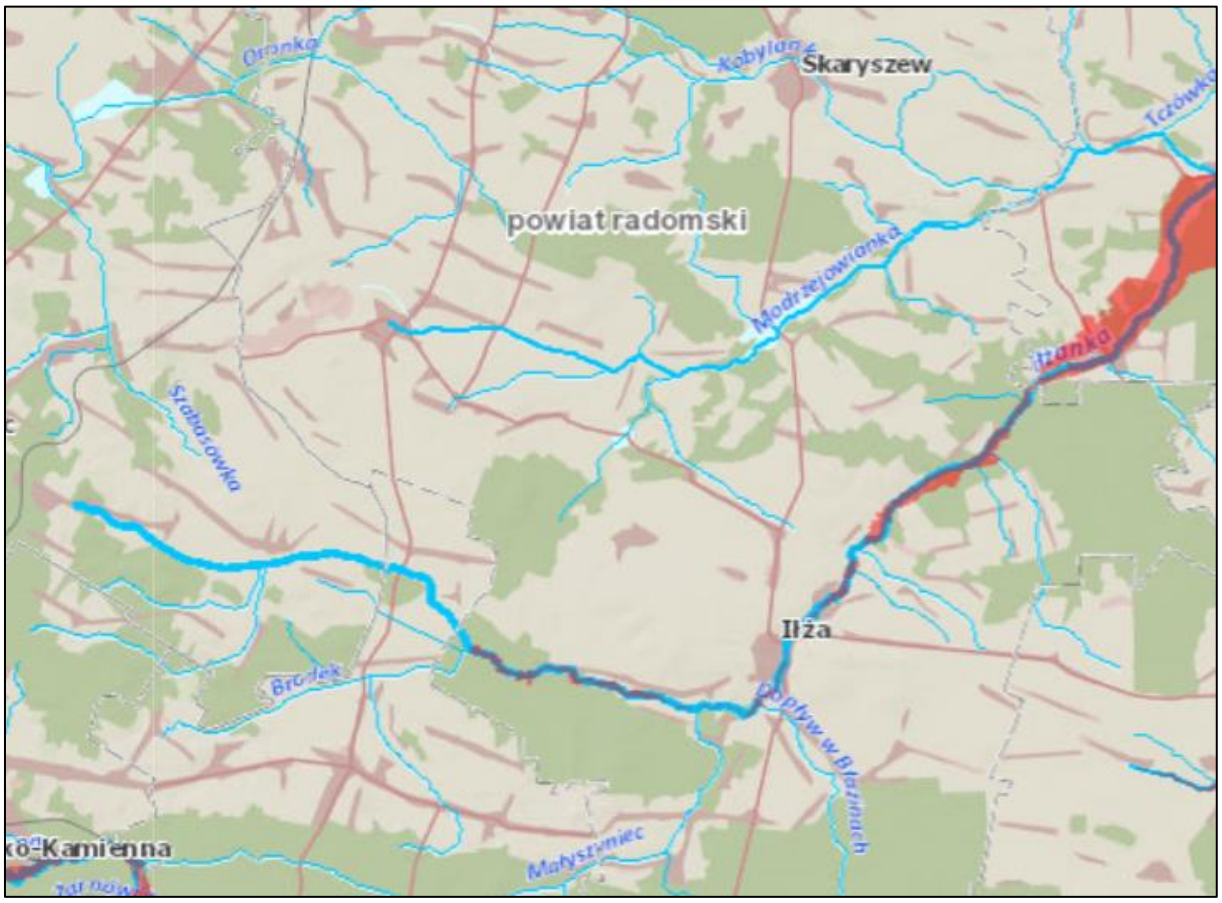

Ryc. 6. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią w zlewni Iłżanki.

źródło: https://wody.isok.gov.pl/

III.3.2. Wody podziemne

Obszar Partnerstwa ROF znajduje się przede wszystkim w obrębie trzech Głównych Zbiorników Wód Podziemnych: GZWP 405, GZWP 412 i GZWP 420 (ryc. 7).

GZWP 405 - Niecka radomska - Jest to zbiornik szczelinowo-porowy zbudowany ze skał węglanowych (margle, opoki, gezy lokalnie z wkładkami piaskowców) górnej kredy. Wody podziemne charakteryzują się tu strefowością w profilu pionowym. Wodoprzewodność poziomu górnokredowego zmienia się w zależności od wykształcenia litologicznego i stopnia spękania skał, średnio wynosi od 100 do 500 m^2/d, a lokalnie przekracza 1000 m^2/d. Współczynniki filtracji osiągają wartości od 0,1 do 90,0 m/d (Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomskiego do roku 2030). Intensywna eksploatacja spowodowała zmiany w krążeniu wód podziemnych i wytworzenie regionalnego leja depresji wokół Radomia, sięgającego wartości 15-20 m w centralnej części leja. Maksymalny rozwój leja odnotowano w 1991 roku, w kolejnych latach na skutek ograniczenia poborów rozwój leja został zahamowany (Prognoza oddziaływania na środowisko „Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF na lata 2015-2020 z perspektywą do roku 2030").

GZWP 412 – Goszczewice - Jest to zbiornik typu szczelinowo-krasowego zbudowany ze skał górno- i środkowojurajskich wykształconych w postaci wapieni skalistych z krzemieniami. Miąższość poziomu wodonośnego wynosi od 100 do 150 m, a wodoprzewodność waha się od 100 m^2/d do >1000 m^2/d. Wodonośność piętra jest zmienna (Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomskiego do roku 2030).

GZWP 420 - Wierzbica-Ostrowiec - Jest to zbiornik szczelinowo-porowy zbudowany ze skał górno- i środkowojurajskich. Zasobność zbiornika jest średnia, a moduł zasobów dyspozycyjnych wynosi 2,44 $l/s/km^2$ (Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomskiego do roku 2030).

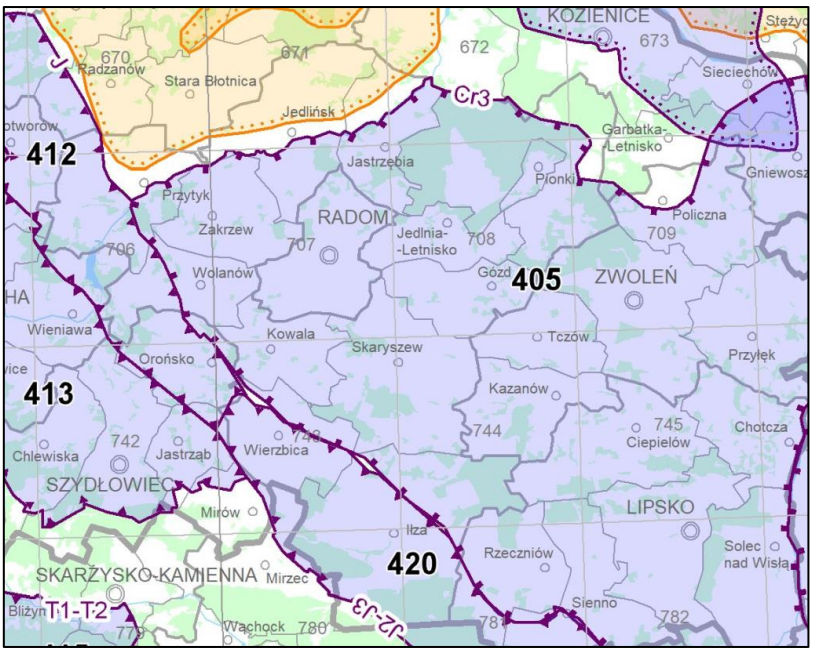

Ryc. 7. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP: 405, 412, 420) na terenie Partnerstwa ROF.

Źródło: PIG-PIB 2023. Mapa głównych zbiorników wód podziemnych (stan na 31.12.2023 r.)

Jednolite części wód podziemnych

Obszar Partnerstwa ROF, w przeważającej części, znajduje się w obrębie następujących jednolitych części wód podziemnych: JCWPd nr 73 (GW200073), JCWPd nr 74 (GW200074), JCWPd nr 86 (GW200086) i JCWPd nr 87 (GW200087). Największą powierzchnię obszaru Partnerstwa zajmują JCWPd nr 74 i JCWPd nr 87.

Tab. 3. Charakterystyka JCWPd na terenie obszaru Partnerstwa ROF.

Lp.	JCWPd	Gminy obszaru ROF	Stan (2019 r.)	Cele środowiskowe
1.	JCWPd nr 73 (GW200073)	Przytyk	Stan chemiczny: dobry Stan ilościowy: dobry Stan JCWPd: dobry	Stan chemiczny: dobry Stan ilościowy: dobry
2.	JCWPd nr 74 (GW200074)	Gózd, Jastrzębia, Jedlińsk, Jedlnia-Letnisko, Pionki gmina miejska, Pionki gmina wiejska, Przytyk, Zakrzew	Stan chemiczny: dobry Stan ilościowy: dobry Stan JCWPd: dobry	Stan chemiczny: dobry Stan ilościowy: dobry
3.	JCWPd nr 86 (GW200086)	Iłża, Kowala, Przytyk, Skaryszew, Wierzbica, Wolanów	Stan chemiczny: dobry Stan ilościowy: dobry Stan JCWPd: dobry	Stan chemiczny: dobry Stan ilościowy: dobry
4.	JCWPd nr 87 (GW200087)	Gózd, Iłża, Jastrzębia, Jedlińsk, Jedlnia-Letnisko, Kowala, Pionki miejska, Pionki wiejska, Przytyk, Radom, Skaryszew, Wierzbica, Wolanów, Zakrzew	Stan chemiczny: dobry Stan ilościowy: dobry Stan JCWPd: dobry	Stan chemiczny: dobry Stan ilościowy: dobry

źródło: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r., poz. 300)

JCWPd nr 74 (GW200074)

Zasilanie JCWPd nr 74 (GW200074) odbywa się przez infiltrację opadów atmosferycznych. Naturalnymi strefami drenażu wewnątrz JCWPd są rzeki i cieki powierzchniowe z tym, że dla głębiej położonych warstw wodonośnych są to głównie rzeki Radomka i Zagożdżonka, a w najbardziej wschodniej części terenu Wisła. Funkcję drenażu pełnią także liczne ujęcia wód podziemnych (studnie wiercone i kopane).

Kierunki krążenia wód podziemnych są często bardzo skomplikowane ze względu na zróżnicowaną przepuszczalność warstw wodonośnych i występowanie pomiędzy nimi utworów półprzepuszczalnych. Generalnie jednak wody wszystkich pięter/poziomów wodonośnych odpływają do naturalnych stref drenażu. Oddziaływanie ujęć zaburza ten kierunek tylko lokalnie na niewielkich obszarach. Duże leje depresji zaznaczały się tylko w najbardziej we wschodniej części terenu w rejonie ujęcia dla Zakładów Tworzyw Sztucznych „Pronit" w Pionkach i Elektrowni Kozienice. Obecnie pobór wody z tych ujęcia w Pionkach został znacznie ograniczony, zwierciadło wody podniosło się, a lej depresji uległ znacznemu spłyceniu (https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/jcwpd/jcwpd-60-79/4435-karta-informacyjna-jcwpd-nr-74/file.html).

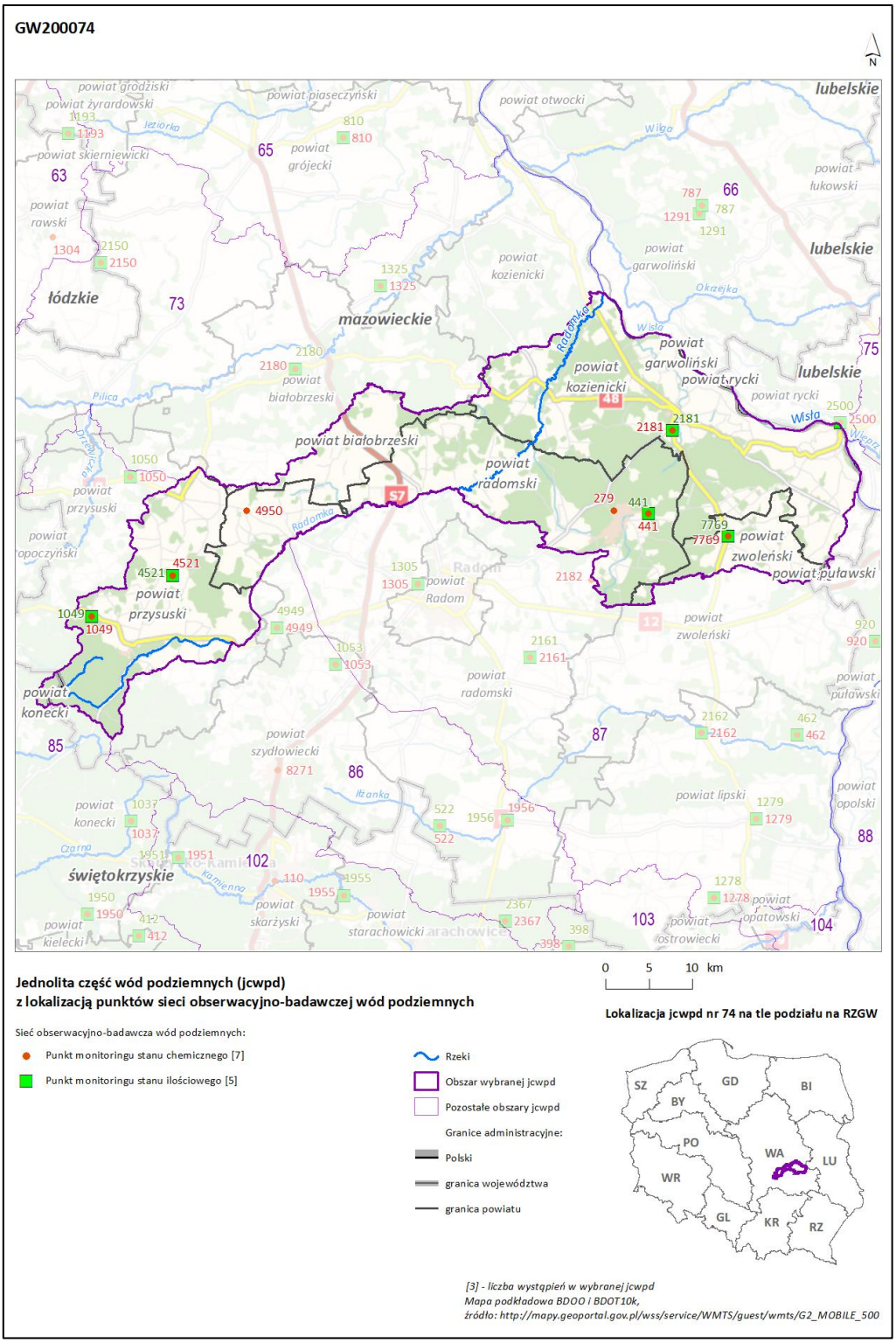

Ryc. 8. Granica JCWPd nr 74 (GW200074).

źródło: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r., poz. 300)

JCWPd nr 87 (GW200087)

Zasilanie odbywa się przez infiltrację opadów atmosferycznych. Naturalnymi strefami drenażu wewnątrz JCWPd nr 87 (GW200087) są rzeki i cieki powierzchniowe z tym, że dla głębiej położonych

warstw wodonośnych są nimi rzek Mleczna z Pacynką (dopływ Radomki), Plewka, Zwolenia, Iłżanka i Krępianka, a dla najbardziej wschodniej części terenu Wisła. Funkcję drenażu pełnią także liczne ujęcia wód podziemnych (studnie wiercone i kopane).

Kierunki krążenia wód podziemnych są często bardzo skomplikowane ze względu na zróżnicowaną przepuszczalność warstw wodonośnych i występowanie pomiędzy nimi utworów półprzepuszczalnych. Generalnie jednak wody wszystkich pięter/poziomów wodonośnych odpływają do naturalnych stref drenażu. Oddziaływanie ujęć zaburzało ten kierunek tylko lokalnie w rejonie ujęć miasta Radomia i położonych tuż za północną granicą terenu ujęcia dla Zakładów Tworzyw Sztucznych „Pronit" w Pionkach. Obecnie pobór wody uległ znacznemu zmniejszeniu co spowodowało wyraźne ograniczenie obszarów ich oddziaływania (https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/jcwpd/jcwpd-80-99/4397-karta-informacyjna-jcwpd-nr-87/file.html).

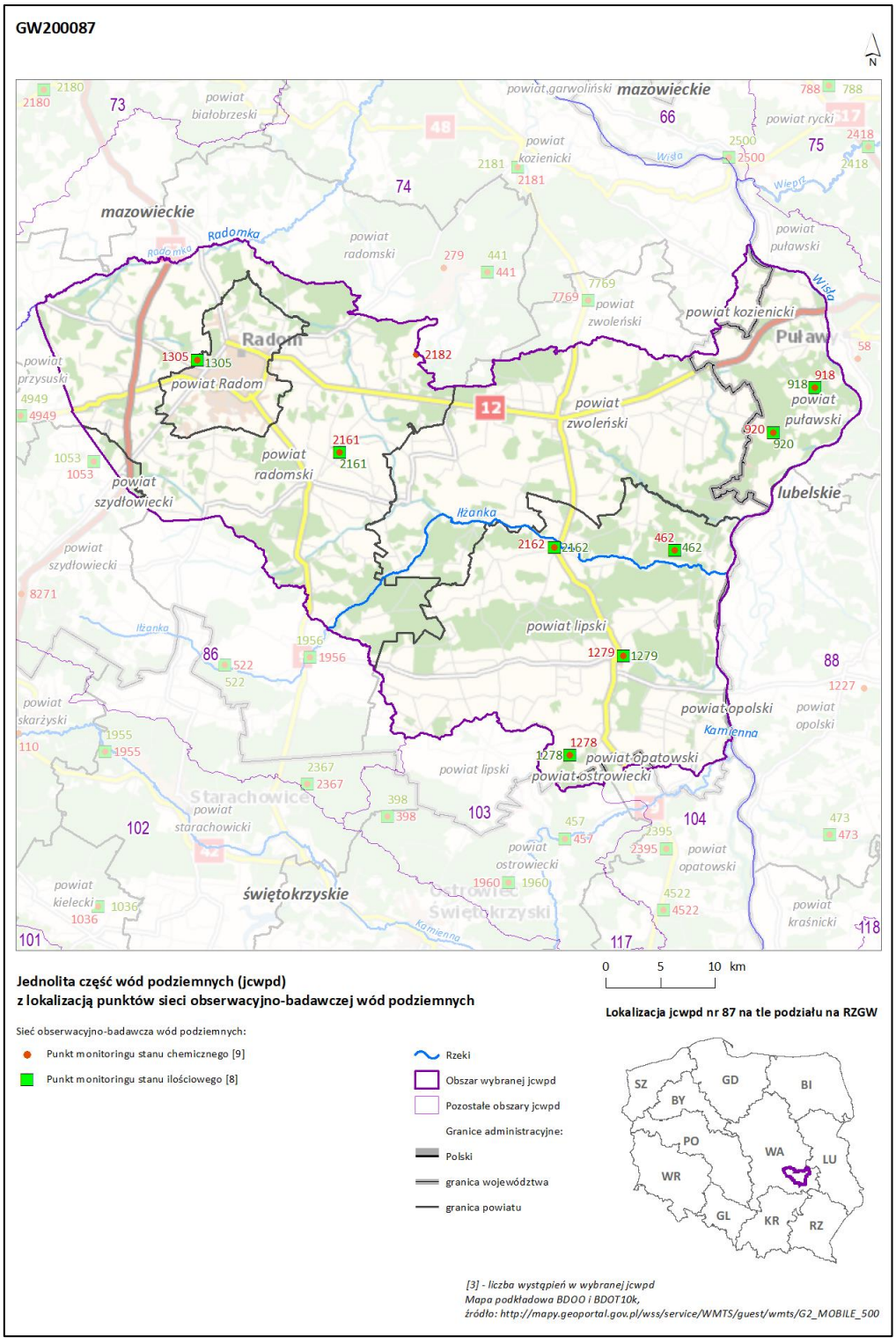

Ryc. 9. Granica JCWPd nr 87 (GW200087).

źródło: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r., poz. 300)

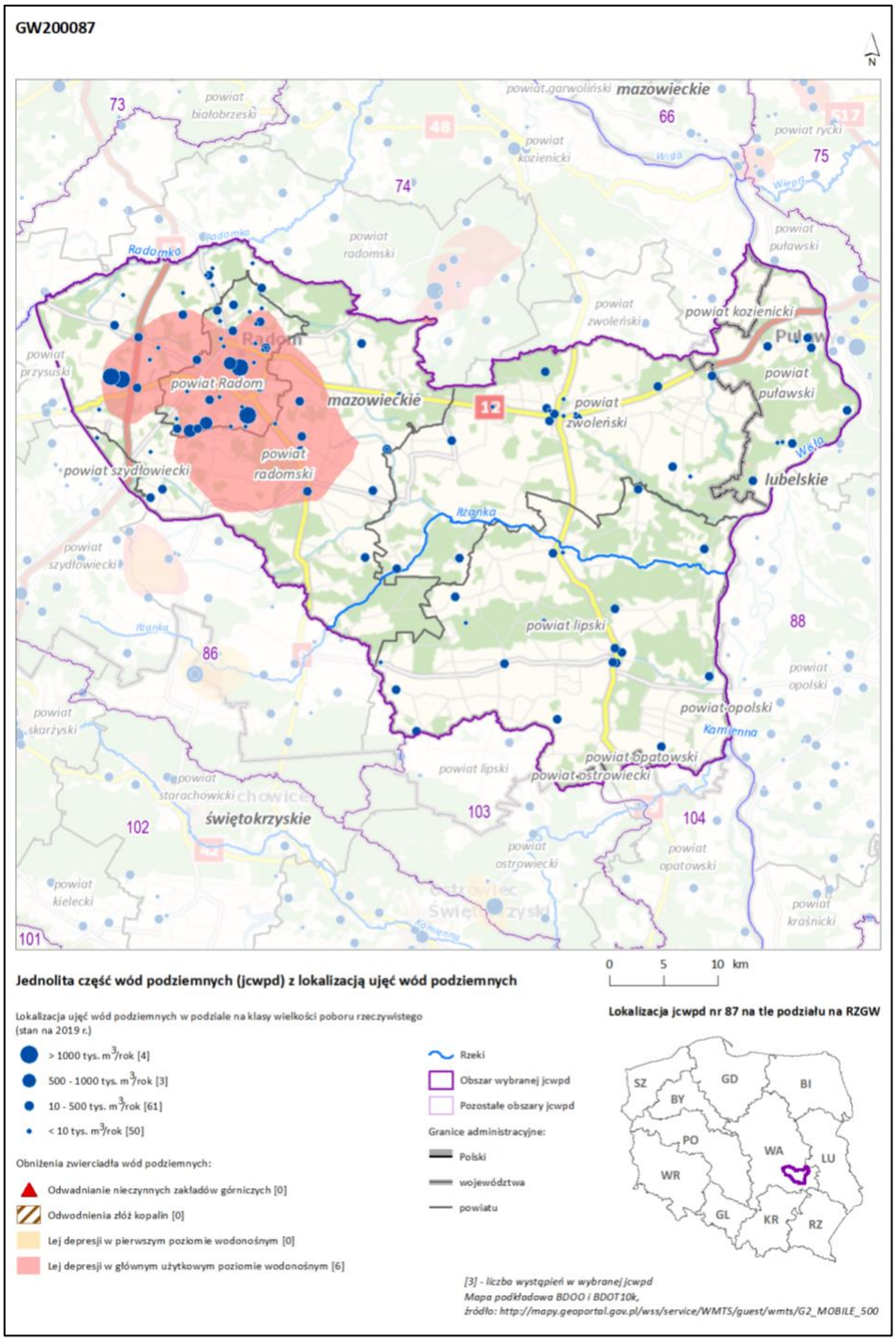

Ryc. 10. Lej depresji wód podziemnych w rejonie Radomia w obrębie JCWPd nr 87 (GW200087).

źródło: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r., poz. 300)

III.4. Gleby

Skałami glebotwórczymi na obszarze Partnerstwa są głównie piaski i gliny zwałowe. Gleby należą w większości do niższych klas bonitacyjnych - IV, V i VI. Przeważają gleby bielicowe i

pseudobielicowe oraz gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne. Niewielką powierzchnię zajmują natomiast czarne ziemie zdegradowane i gleby szare oraz gleby murszowo mineralne i murszowate. Gleby bielicowe i pseudobielicowe zajmują największe powierzchnie w większości gmin. Są to zwykle gleby lekkie predysponowane do uprawy żyta, ziemniaków, owsa, jęczmienia. Na glebach mineralnych i murszowatych występują przeważnie łąki i pastwiska. Około 64 % ogólnej powierzchni zajmują użytki rolne, natomiast około 30 % grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione.

W ROF przeważają przede wszystkim gleby bielicowe i pseudobielicowe zajmujące ok. 43% powierzchni gruntów oraz gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne ok. 30%. Po ok. 8% powierzchni zajmują w przedmiotowym obszarze czarne ziemie zdegradowane i gleby szare oraz gleby murszowo mineralne i murszowate. Gleby bielicowe i pseudobielicowe zajmują największe powierzchnie w większości gmin ROF. Wyjątki stanowią gm. Wierzbica (A – ok. 19%), Wolanów (A – ok. 33%) i m. Pionki (A – ok. 29%), w których przeważają gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne: w Wierzbicy ok. 44%, Wolanowie ok. 37% i m. Pionki ok. 42%. W m. Pionki dość dużą powierzchnię, bo aż ok.22% powierzchni wszystkich gleb zajmują gleby torfowe i murszowo-torfowe, w gm. Wierzbica ok. 17% stanowią czarne ziemie zdegradowane i gleby szare, a w gm. Kowala ok. 16% gleby murszowo mineralne i murszowate (Wierzba M. i in. 2014).

III.5. Warunki klimatyczne

Obszar Partnerstwa ROF pozostaje pod wpływem klimatu kontynentalnego. Średnia roczna temperatura wynosi 7,2 - 7,3°C. Dominują tu obszary charakteryzujące się dobrymi warunkami termicznymi, będące w dużej części obszarami wysoczyznowymi, pokrytymi utworami o dużej pojemności cieplnej. Średnie roczne opady wynoszą około 590 mm. Opady rozłożone są nierównomiernie w ciągu roku. Największy opad notowany jest w lipcu, natomiast najniższy w lutym. Pojawianie się ekstremów opadowych w tych właśnie miesiącach jest charakterystyczne dla większości terenów Polski. W okresie wegetacyjnym opady sięgają około 380 mm, co stanowi około 64% opadu rocznego.

Teren Partnerstwa ROF charakteryzuje się przewagą wiatrów zachodnich. Dość częstym zjawiskiem są cisze atmosferyczne oraz wiatry z kierunku północnego i północno-zachodniego. Najrzadziej notowane są wiatry północno-wschodnie. (Źródło: Zintegrowany program zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015-2020 z perspektywą do roku 2030. Radom 2014).

III.6. Flora i fauna[1]

Korzystne uwarunkowania przyrodnicze zachowały się w większości obszarów zalewowych rzek: Radomki, Szabasówki, Pacynki, Modrzejowicy, Oronki i Dobrzycy, a także w niektórych odcinkach dolin Mlecznej i Garlicy, gdzie znaczny udział mają trwałe użytki zielone, roślinność wodno-błotna starorzeczy, stawów i zbiorników wodnych oraz zbiorowiska o złożonej strukturze leśnej i zaroślowej. Na wskazanych terenach zachowały się również ostatnie, nieliczne enklawy roślinności torfowiskowej.

[1] Informacje zaczerpnięto z Prognozy oddziaływania na środowisko „Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF na lata 2015-2020 z perspektywą do roku 2030”

Na obszarze Partnerstwa występują niemal wszystkie typy siedliskowe lasu, charakterystyczne dla Polski nizinnej. Dominują siedliska lasu mieszanego świeżego, boru mieszanego świeżego, boru świeżego oraz lasu świeżego. Do najrzadziej spotykanych siedlisk należą nieliczne fragmenty: boru suchego, boru bagiennego, boru mieszanego bagiennego, lasu mieszanego bagiennego oraz lasu łęgowego.

Spośród naturalnych zbiorowisk leśnych największą powierzchnie zajmują bory mieszane Querco roboris-Pinetum, bór świeży z goryszem pagórkowym Peucedano-Pinetum i bory trzęślicowe Molinio-Pinetum. Największe płaty tych zbiorowisk zaobserwowano na południe i południowy zachód od Makowca, na wschód i południowy wschód od Mniszka, na północ od Wacyna i na wschód od miejscowości Oblas. Znaczne obszary leśne na całym obszarze opracowania stanowią też niestety, mniej wartościowe przyrodniczo, seminaturalne kompleksy regeneracyjne lasów i borów (zb. Pinus-Betula pendula) oraz monokultury sosny zwyczajnej (zb. Z Pinus sylvestris).

Na obszarze Partnerstwa zanotowano obecność 7 zbiorowisk roślinnych, charakterystycznych dla siedlisk Natura 2000, w tym trzy siedliska priorytetowe: bory i lasy bagienne (Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino mugo--Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum), łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae) olsy źródliskowe oraz ciepłolubne dąbrowy (Quercetalia pubescenti-petraeae). Stwierdzono także 14 tzw. „naturowych" nieleśnych siedlisk przyrodniczych, w tym dwa priorytetowe: ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe oraz torfowiska wysokie (żywe). Do najczęściej spotykanych fitocenoz łąkowych, występujących pospolicie na całym obszarze opracowania, należą kompleksy roślinności: pastwiskowej, pastwiskowo-turzycowej i pastwiskowo-łąkowej (Cynosurion, Cynosurion/Magnocaricion, Cynosurion/Alopecurion). Wśród gatunków roślin podlegających ochronie ścisłej stwierdzono występowanie następujących gatunków: dzwonecznik wonny Adenophora liliifolia, sasanka otwarta Pulsatilla patens, jarząb szwedzki Sorbus intermedia, kostrzewa ametystowa Festuca ametystina, lilia złotogłów Lilium martagon, goździk pyszny Dianthus superbus, pełnik europejski Trollius europaeus, salwinia pływająca Salvinia natans, śniedek cienkolistny Ornithogallum collinum, mieczyk dachówkowaty Gladiolus imbricatus, kosaciec syberyjski Iris sibirica.

Wśród bezkręgowców na uwagę zasługują zwłaszcza: motyle: czerwończyk nieparek Lycaena dispar, czerwończyk fioletek Lycaena helle i modraszek telejus Maculinea teleius, ważki: trzepla zielona Ophiogomphus cecilia, zalotka większa Leucorrhiria pectoralis oraz mięczaki: poczwarówka jajowata Vertigo moulinsiana, poczwarówka zwężona Vertigo angustior i skójka gruboskorupowa Unio crassus. Stwierdzono także występowanie 14 gatunków płazów i 3 gatunki gadów, całkowicie lub częściowo chronionych. Doskonałe warunki do rozrodu płazów stwarzają doliny rzek: Radomki, Mlecznej i Pacynki, które charakteryzują się występowaniem starorzeczy i podmokłych łąk. Największymi wartościami ornitologicznymi odznaczają się dolina Radomki, Zbiornik Domaniów oraz lasy Puszczy Kozienickiej. Siedliska te są miejscem rozrodu cennych w skali kraju i Europy gatunków ptaków, zwłaszcza wodno – błotnych (np. bąk Botaurus stellaris, bocian czarny Ciconia nigra, bocian biały Ciconia ciconia, łabędź czarnodzioby Cygnus columbianus, zielonka Porzana parva, żuraw Grus grus, bielik Haliaaetus albicilla, błotniak stawowy Circus aeruginosus). Najbardziej wartościowym siedliskiem dla ssaków jest Puszcza Kozienicka. Występuje tam m.in. popielica, gatunek wymieniony w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. W Puszczy Kozienickiej zanotowano również liczne występowanie niektórych gatunków nietoperzy: borowiaczka, nocka Brandta i nocka Bechsteina.

Najcenniejsze obszary i obiekty przyrodnicze na terenie obszaru Partnerstwa zostały objęte ochroną prawną, a informacje na ten temat zawarto w rozdziale V.1.

IV. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

Poniżej przedstawiono charakterystykę jakościową środowiska dla całego obszary Partnerstwa ROF. Skoncentrowano się na dwóch komponentach – powietrzu atmosferycznym (w tym klimat akustyczny) oraz wodach. Jakość tych komponentów decyduje o bioróżnorodności i jakości życia. W przedstawionych analizach wykorzystano raporty i materiały monitoringowe Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Nie przewiduje się wystąpienia negatywnych oddziaływań znaczących, natomiast w niektórych lokalizacjach mogą pojawić się krótkookresowe oddziaływania o charakterze negatywnym wynikające z prowadzenia prac remontowo – budowlanych.

IV.1. Jakość powietrza atmosferycznego

Zgodnie z Roczną oceną jakości powietrza w województwie mazowieckim za rok 2022 (GIOŚ 2023) w województwie wyróżnia się następujące strefy: aglomeracja warszawska, miasto Płock, miasto Radom i strefę mazowiecką (ryc. 11).

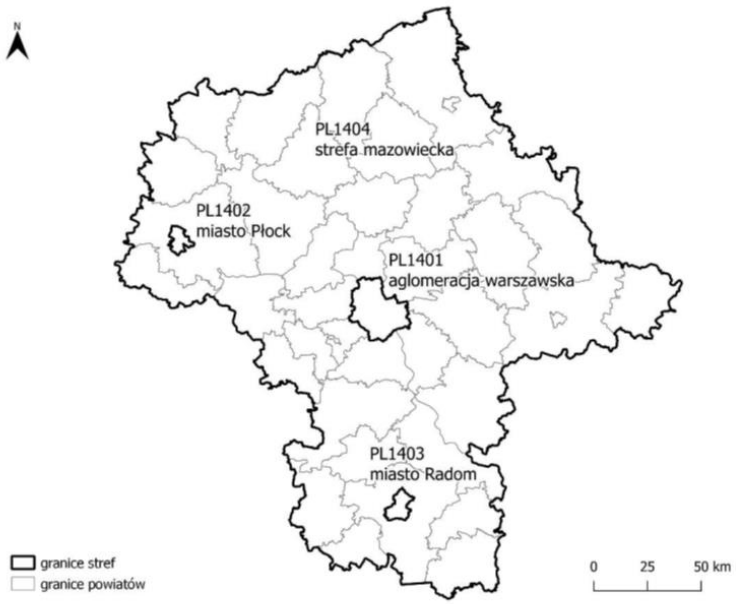

Ryc. 11. Strefy oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim (GIOŚ 2023).

Ocenie jakości powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi podlegają wszystkie strefy, natomiast ocenie jakości powietrza ze względu na ochronę roślin – strefa mazowiecka. Teren obszaru Partnerstwa ROF położony jest w strefie mazowieckiej oraz miasta Radom.

W strefie mazowieckiej oraz w mieście Radom doszło do przekroczenia poziomów benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10 (rok). We wszystkich czterech strefach (aglomeracja warszawska, miasto Płock, miasto Radom, strefa mazowiecka) został przekroczony poziom celu długoterminowego ozonu. W przypadku oceny pod kątem poziomu celu długoterminowego dla ozonu strefa mazowiecka uzyskała klasę D2.

Podstawą klasyfikacji stref były wyniki pomiarów prowadzonych w 2022 r. w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, a także wyniki modelowania jakości powietrza dla 2022 r., wykonanego przez IOŚ-PIB oraz wyniki analiz otrzymane z wykorzystaniem metody obiektywnego

szacowania w oparciu o wyniki modelowania jakości powietrza dla roku 2022 wykonanego przez IOŚ-PIB.

W wyniku rocznej oceny jakości powietrza, wykonanej na podstawie danych za 2022 r. z uwzględnieniem poziomów dopuszczalnych i docelowych przyjętych ze względu na ochronę roślin, dla wszystkich zanieczyszczeń strefa mazowiecka uzyskała klasę A.

Największym problemem w skali województwa, w tym na obszarze Partnerstwa ROF, pozostaje zanieczyszczenie powietrza benzo(a)pirenem w pyle zawieszonym PM10, szczególnie w sezonie grzewczym. Główną przyczyną występowania przekroczeń jest emisja związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków, emisja z kotłowni i zakładów przemysłowych oraz niekorzystne warunki meteorologiczne, zwłaszcza w sezonie jesienno-zimowym sprzyjające kumulacji zanieczyszczeń. Należy podkreślić, że emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych na obszarze Partnerstwa wykazuje tendencję spadkową.

Koncentracja zanieczyszczeń powietrza występuje w sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu. Ruch samochodowy przyczynia się do nadmiernych stężeń pyłów zawieszonych oraz stanowi główne źródło emisji dwutlenku azotu.

IV.2. Jakość wód

IV.2. 1. Jakość wód powierzchniowych

Z danych monitoringowych wynika, że stan wszystkich monitorowanych wód znajdujących się w granicach obszaru Partnerstwa jest zły (tab. 4). Dla wszystkich JCWP głównym źródłem zanieczyszczenia wód są zanieczyszczenia zawarte w spływach powierzchniowych z terenów zurbanizowanych, nieuporządkowana gospodarka ściekowa w jednostkach osadniczych oraz nieumiejętne nawożenie mineralne i organiczne. Wpływ działalności antropogenicznej na stan JCWP generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCWP.

Poniżej przedstawiono ***postęp w osiąganiu celów środowiskowych JCWP w porównaniu do aPGW 2016 r.*** (wg oceny stanu wód za lata 2014-2019). Ocena postępu została dokonana według podziału jednostek planistycznych aPGW (2016).

Mleczna: stan/potencjał ekologiczny: RW200017252689 - cel nieosiągnięty - ale poprawa stanu/potencjału ; stan chemiczny RW20001725269 – cel nieosiągnięty - ale poprawa stanu/potencjału

Łukawka: stan/potencjał ekologiczny RW20001725278 - cel osiągnięty – poprawa stanu; stan chemiczny RW20001725278 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Jabłonica: stan/potencjał ekologiczny RW200017252289 - cel osiągnięty – utrzymanie dobrego stanu; stan chemiczny RW200017252289 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Radomka do zb. Domaniów: stan/potencjał ekologiczny RW20001725219 - cel nieosiągnięty - brak postępu; RW200019252599 - cel nieosiągnięty -pogorszenie do stanu złego; stan chemiczny RW20001725219 - cel nieosiągnięty - brak postępu; RW200019252599 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Wiązownica: stan/potencjał ekologiczny RW200017252499 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego; stan chemiczny RW200017252499 - brak możliwości oceny postępu

Ślepotka: stan/potencjał ekologiczny RW200017252549 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW200017252549 - brak możliwości oceny postępu

Tymianka: stan/potencjał ekologiczny RW200017252589 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW200017252589 - brak możliwości oceny postępu

Pierzchnianka: stan/potencjał ekologiczny RW200017254949 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW200017254949 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Radomka od zb. Domaniów do Mlecznej: brak informacji

Radomka Młyńska: stan/potencjał ekologiczny RW200017252592 - cel osiągnięty – poprawa stanu; stan chemiczny RW200017252592 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Iłżanka od Małyszyńca do ujścia: stan/potencjał ekologiczny RW20001923659 - cel nieosiągnięty - brak postępu; RW2000192369 - cel nieosiągnięty – brak postępu; stan chemiczny RW20001923659 - cel nieosiągnięty - brak postępu; RW2000192369 - cel nieosiągnięty – brak postępu

Dopływ w Błazinach: stan/potencjał ekologiczny RW20001723632 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW20001723632 - brak możliwości oceny postępu

Dopływ z Czerwonej: stan/potencjał ekologiczny RW20001723658 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW20001723658 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Zwoleńka: stan/potencjał ekologiczny RW20001723729 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW20001723729 - brak możliwości oceny postępu

Zagożdżonka: stan/potencjał ekologiczny RW20001725129 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW20001725129 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Leniwka: stan/potencjał ekologiczny RW20001725289 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW20001725289 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Szabasówka od Kobyłki do ujścia: stan/potencjał ekologiczny RW20001925229 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego; stan chemiczny RW20001925229 - brak możliwości oceny postępu

Radomka od Mlecznej do ujścia: stan/potencjał ekologiczny RW20001925299 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW20001925299 - cel nieosiągnięty - brak postępu

Dobrzyca: stan/potencjał ekologiczny RW200017252529 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW200017252529 - brak możliwości oceny postępu

Krypianka: stan/potencjał ekologiczny RW2000172512489 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW2000172512489 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Iłżanka do Małyszyńca: stan/potencjał ekologiczny RW20001723629 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW20001723629 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Szabasówka do Kobyłki: stan/potencjał ekologiczny RW20001725223 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW20001725223 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Jastrzębianka: stan/potencjał ekologiczny RW20001725272 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW20001725272 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Dopływ z Jastrzębskich Łąk: stan/potencjał ekologiczny RW20001725276 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW20001725276 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Modrzejowianka od Kobylanki do ujścia: stan/potencjał ekologiczny RW20001923669 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego; stan chemiczny RW20001923669 - cel osiągnięty – poprawa stanu

Modrzejowianka do Kobylanki: stan/potencjał ekologiczny RW200017236649 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW200017236649 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Mucha: stan/potencjał ekologiczny RW200017236669 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW200017236669 - brak możliwości oceny postępu

Tczówka: stan/potencjał ekologiczny RW200017236689 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW200017236689 - brak możliwości oceny postępu

Garlica: stan/potencjał ekologiczny RW200017252269 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW200017252269 - brak możliwości oceny postępu

Bosak: stan/potencjał ekologiczny RW200017252569 - cel nieosiągnięty - brak postępu; stan chemiczny RW200017252569 - brak możliwości oceny postępu

Tab. 4. Wyniki monitoringu JCWP na terenie obszaru Partnerstwa ROF w latach 2019-2021.

JCWP Nazwa i kod	Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego			Klasyfikacja stanu chemicznego		Ocena stanu JCWP	
	Rok badań	klasa	Stan / potencjał ekologiczny	Rok badań	Stan chemiczny	Rok badań	Ocena
Mleczna RW20001025269	2020	5	Zły stan ekolog.	2020	Poniżej dobrego	2020	Zły stan wód
Jabłonica RW200010252289	2020	3	Umiarkowany stan ekolog.	2020	Poniżej dobrego	2020	Zły stan wód
Radomka od zb. Domaniów do Mlecznej RW200011252599	2019	4	Słaby potencjał ekolog.	2021	Poniżej dobrego	2021	Zły stan wód
Radomka od Mlecznej do ujścia RW20001125299	2019	3	Umiarkowany stan ekolog.	2021	Poniżej dobrego	2021	Zły stan wód
Wiązownica RW200010252499	2020	4	Słaby stan ekolog.	2020	Poniżej dobrego	2020	Zły stan wód
Tymianka RW200010252589	2020	4	Słaby stan ekolog.	2020	Poniżej dobrego	2020	Zły stan wód
Pierzchnianka RW200010254949	2021	3	Umiarkowany stan ekolog.	2021	Poniżej dobrego	2021	Zły stan wód
Iłżanka od Małyszyńca do ujścia RW2000112369	2019	3	Umiarkowany stan ekolog.	2021	Poniżej dobrego	2021	Zły stan wód
Zwoleńka RW20001023729	2021	5	Zły stan ekolog.	2021	Poniżej dobrego	2021	Zły stan wód
Zagożdżonka RW20001025129	2019	5	Zły stan ekolog.	2021	Poniżej dobrego	2021	Zły stan wód
Leniwka RW20001025289	2019	3	Umiarkowany stan ekolog.	2021	Poniżej dobrego	2021	Zły stan wód

Szabasówka do Kobyłki RW20001025223	2020	3	Umiarkowany stan ekolog.		Brak danych	2020	Zły stan wód
Dobrzyca RW200010252529	2019	3	Umiarkowany stan ekolog.		Brak danych	2019	Zły stan wód
Krypianka RW2000102512489	2019	5	Zły stan ekolog.	2021	Poniżej dobrego	2021	Zły stan wód
Jastrzębianka RW20001025272	2021	3	Umiarkowany stan ekolog.	2021	Poniżej dobrego	2021	Zły stan wód
Modrzejowianka od Kobylanki do ujścia RW20001123669	2019	3	Umiarkowany potencjał ekolog.		Brak danych	2019	Zły stan wód
Bosak RW200010252569	2021	3	Umiarkowany stan ekolog.		Brak danych	2021	Zły stan wód

źródło: GIOŚ; https://wody.gios.gov.pl/pjwp/publication/RIVERS/88

IV.2. 2. Jakość wód podziemnych

Prowadzony monitoring wód podziemnych wskazał, iż stan jednolitych części wód podziemnych na terenie obszaru Partnerstwa ROF jest dobry. Ocena stanu chemicznego i ilościowego JCWPd w latach 2012, 2016, 2019 wykazała stan dobry (tab. 5).

Tab. 5. Wyniki oceny stanu JCWPd w latach 2012, 2016 i 2019.

Nr JCWPd / kod	Ocena stanu chemicznego	Ocena stanu ilościowego	Ogólna ocena stanu
JCWPd nr 73 (PLGW200073)	dobry	dobry	dobry
JCWPd nr 74 (PLGW200074)	dobry	dobry	dobry
JCWPd nr 86 (PLGW200086)	dobry (2016; 2019)	dobry (2016; 2019)	dobry (2016; 2019)
JCWPd nr 87 (PLGW200087)	dobry	dobry	dobry

źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy 2020. Raport o stanie jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach – stan na rok 2019. Załącznik 22.

Zagrożeniem dla wód podziemnych w analizowanej jednostce może być niedostateczna sanitacja obszarów wiejskich i rekreacyjnych, zanieczyszczenia ze źródeł przemysłowych i rolniczych.

W 2020 roku wykonano pomiary dla JCWPd nr 86. Na przedmiotowym obszarze znajdowały się 3 punkty pomiarowe (w miejscowości Iłża - gm. Iłża, w miejscowości Mniszek - gm. Wolanów oraz w miejscowości Seredzice - gm. Iłża). Badana woda w miejscowości Iłża charakteryzowała się III klasą jakości (wody zadawalającej jakości). W pozostałych punktach badaną wodę podziemną zaliczono do II klasy jakości (wody dobrej jakości) (Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomskiego do roku 2030).

V. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

V.1. Obszary podlegające ochronie prawnej na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz innych ustaw

W powiecie radomskim udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem wynosi 21,7% (33 156,76 ha). W powiecie miasta Radom udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem wynosi 2,3% (252,86 ha). Obszary wyróżniające się szczególnymi wartościami i funkcjami przyrodniczymi oraz walorami krajobrazowymi objęto ochroną obszarową. Na analizowanym terenie ustanowiono:

Rezerwaty przyrody

Rezerwat **Ponty im. Teodora Zielińskiego**, leśny, fitocenotyczny ma powierzchnię 36,6147 ha, a powierzchnia otuliny wynosi 9,7864 ha. Rezerwat został utworzony w 1978 roku. Położony jest w gminie Pionki. Celem ochrony jest zachowanie drzewostanów dębowo-jodłowych o charakterze naturalnym, z jodłą na północnej granicy jej zasięgu.

Rezerwat **Brzeźniczka** powstał w 1980 roku (gmina wiejska Pionki). Rezerwat o charakterze leśnym, fitocenotycznym ma powierzchnię 123,89 ha, natomiast powierzchnia otuliny wynosi 4,4723 ha. Celem ochrony jest zachowanie kompleksu wielogatunkowych zespołów leśnych o cechach naturalnych charakterystycznych dla Puszczy Kozienickiej.

Rezerwat leśny, fitocenotyczny **Pionki** został utworzony w 1982 roku i zajmuje powierzchnię 81,11 ha. Powierzchnia otuliny wynosi 43,4916 ha. Rezerwat zlokalizowany jest w gminie wiejskiej Pionki. Celem ochrony jest zachowanie rzadkich na terenie Puszczy Kozienickiej naturalnych zbiorowisk łęgowych i wilgotnych jedlin.

Rezerwat leśny, fitocenotyczny **Załamanek** został utworzony w 1982 roku i zajmuje powierzchnię 77,96 ha. Rezerwat nie ma otuliny i położony jest w gminie wiejskiej Pionki. Celem ochrony jest zachowanie rzadkich na terenie Puszczy Kozienickiej naturalnych zbiorowisk łęgowych i wilgotnych jedlin.

Rezerwat leśny, fitocenotyczny **Jedlnia im. Andrzeja Kowalczewskiego** został utworzony w 1982 roku i zajmuje powierzchnię 86,7 ha. Rezerwat nie ma otuliny i położony jest w gminie miejsko-wiejskiej Jedlnia-Letnisko. Celem ochrony jest zachowanie fragmentu naturalnego starodrzewu dębowo-sosnowego w Puszczy Kozienickiej.

Rezerwat leśny **Ciszek** został utworzony w 1982 roku i zajmuje powierzchnię 40,28 ha. Rezerwat nie ma otuliny i położony jest w gminie wiejskiej Pionki. Celem ochrony jest zachowanie fragmentu naturalnych drzewostanów mieszanych z przewagą jodły na północnej granicy jej zasięgu.

Rezerwat torfowiskowy **Ługi Helenowskie** został utworzony w 1985 roku i zajmuje powierzchnię 93,4799 ha. Rezerwat nie ma otuliny i położony jest w gminie wiejskiej Pionki i gminie miejsko-wiejskiej Zwoleń. Celem ochrony jest zachowanie torfowisk na wododziale rzek Zwoleńki i Zagożdżonki oraz bagiennych zbiorowisk leśnych.

Rezerwat leśny **Ponty Dęby** został utworzony w 1998 roku i zajmuje powierzchnię 50,3916 ha. Rezerwat ma otulinę o powierzchni 1,82 ha i położony jest w gminie wiejskiej Pionki. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnych różnowiekowych drzewostanów mieszanych.

Rezerwat leśny **Piotrowe Pole** został utworzony w 2001 roku i zajmuje powierzchnię 1,9 ha. Rezerwat nie ma otuliny i położony jest w gminie miejsko – wiejskiej Iłża. Celem ochrony jest zachowanie fragmentu grądu wysokiego ze starodrzewem modrzewia polskiego (Larix polonica) i europejskiego (Larix decidua).

Rezerwat leśny **Dąbrowa Polańska** został utworzony w 2000 roku i zajmuje powierzchnię 28,55 ha. Rezerwat nie ma otuliny i położony jest w gminie miejsko – wiejskiej Iłża. Celem ochrony jest zachowanie zanikającego w Polsce zespołu świetlistej dąbrowy z licznym udziałem roślin chronionych i rzadkich.

Rezerwat leśny, fitocenotyczny **Leniwa** został utworzony w 2000 roku i zajmuje powierzchnię 24,0623 ha. Rezerwat ma otulinę o powierzchni 14,89 ha i położony jest w gminie wiejskiej Pionki. Celem ochrony jest zachowanie fragmentu doliny meandrującej rzeki Leniwej wraz z charakterystycznym układem siedlisk łęgów, olsów i borów.

Rezerwat torfowiskowy **Okólny Ług** został utworzony w 2001 roku i zajmuje powierzchnię 168,94 ha. Rezerwat ma otulinę o powierzchni 130,4825 ha i położony jest w gminie wiejskiej Pionki i gminie wiejskiej Policzna. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych siedlisk o charakterze torfowiska przejściowego z charakterystycznymi dla tego typu zbiorowisk roślinami i antropofobnymi gatunkami zwierząt.

Rezerwat leśny, fitocenotyczny **Źródło Królewskie** został utworzony w 2001 roku i zajmuje powierzchnię 29,67 ha. Rezerwat ma otulinę o powierzchni 19,171 ha i położony jest w gminie wiejskiej Pionki. Celem ochrony jest zachowanie rzadkich na terenie Puszczy Kozienickiej grądów wysokich ze starodrzewem dębowym i łęgów olszowo-jesionowych z bagnami nad rzeką Zagożdżonką.

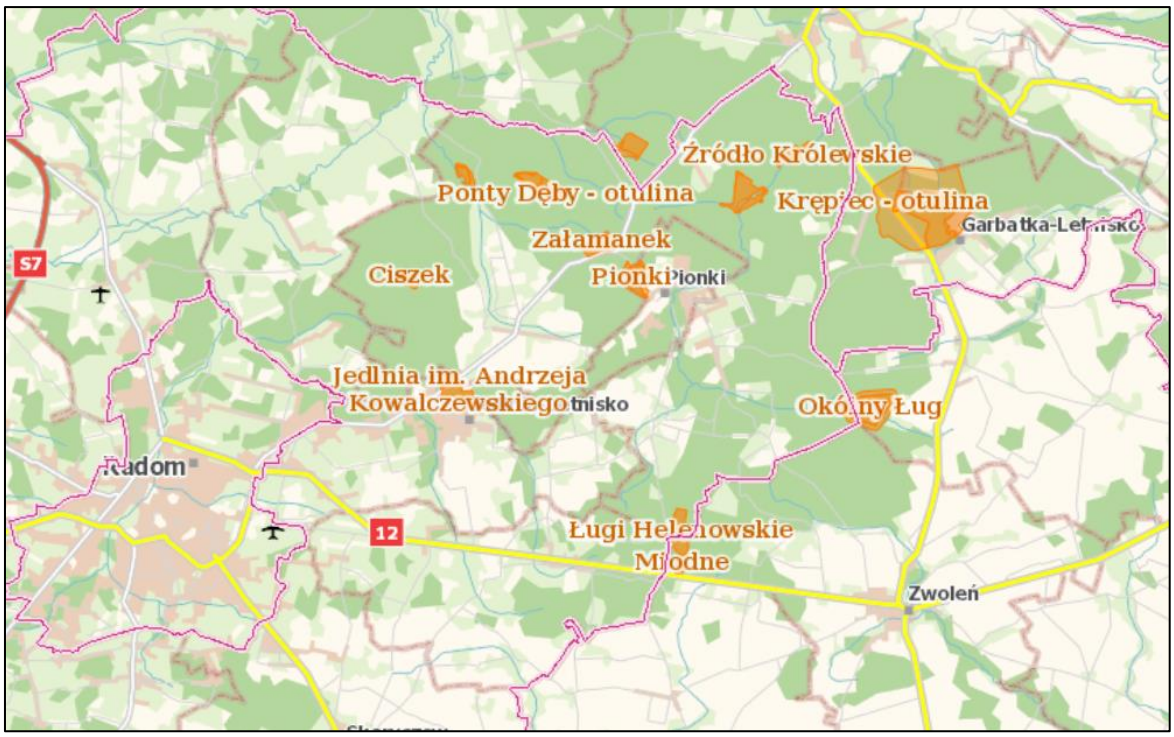

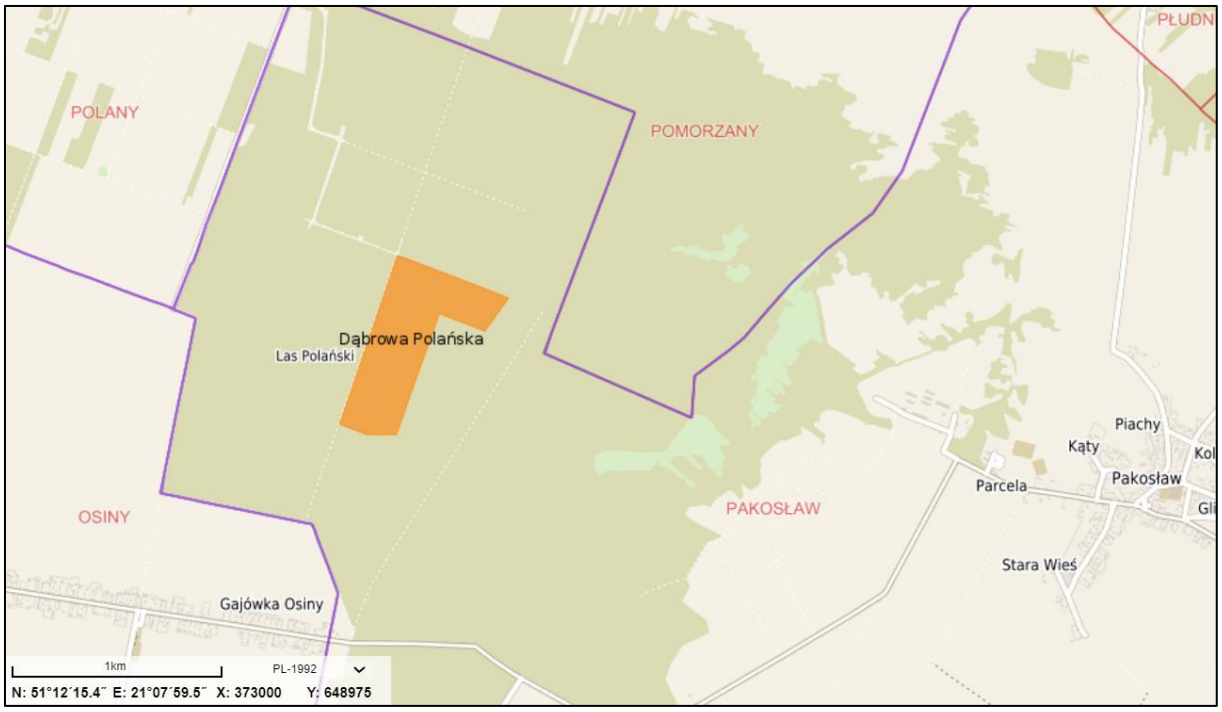

Ryc. 12. Lokalizacja rezerwatów przyrody na obszarze Partnerstwa ROF.

źródło: https://geoserwis.gdos.gov.pl

Parki Krajobrazowe

Kozienicki Park Krajobrazowy im. prof. Ryszarda Zaręby ma powierzchnię całkowitą 26 233,83 ha, natomiast na terenie powiatu radomskiego 16 198,60 ha. Powierzchnia otuliny wynosi 36 009,6211 ha. Park obejmuje swoim obszarem gminę Jastrzębia, gminę Pionki, miasto Pionki oraz gminę Jedlnia-Letnisko. Został utworzony w 1983 r. -Uchwała Nr XV/70/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Radomiu z dnia 28 czerwca 1983 r. w sprawie utworzenia Kozienickiego Parku Krajobrazowego (Dz.Urz. WRN w Radomiu, Nr 9 poz. 52 z 1983 r.). Cele ochrony Parku to:

1) zachowanie charakterystycznego lokalnego krajobrazu przyrodniczo-geograficznego Puszczy Kozienickiej, z bogatymi drzewostanami mającymi w dużej części charakter zbliżony do naturalnego tworzonymi między innymi przez występujące na granicy zasięgu jodłę, buk i jawor;

2) zachowanie siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk cennych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;

3) zachowanie cennych z punktu widzenia różnorodności biologicznej obszarów ekotonowych na pograniczu obszarów leśnych i nieleśnych, w tym zwłaszcza dolin rzecznych, mokradeł i łąk;

4) dążenie do uzyskania zgodności struktury ekosystemów leśnych (w tym składu gatunkowego drzewostanów) z uwarunkowaniami siedliskowymi.

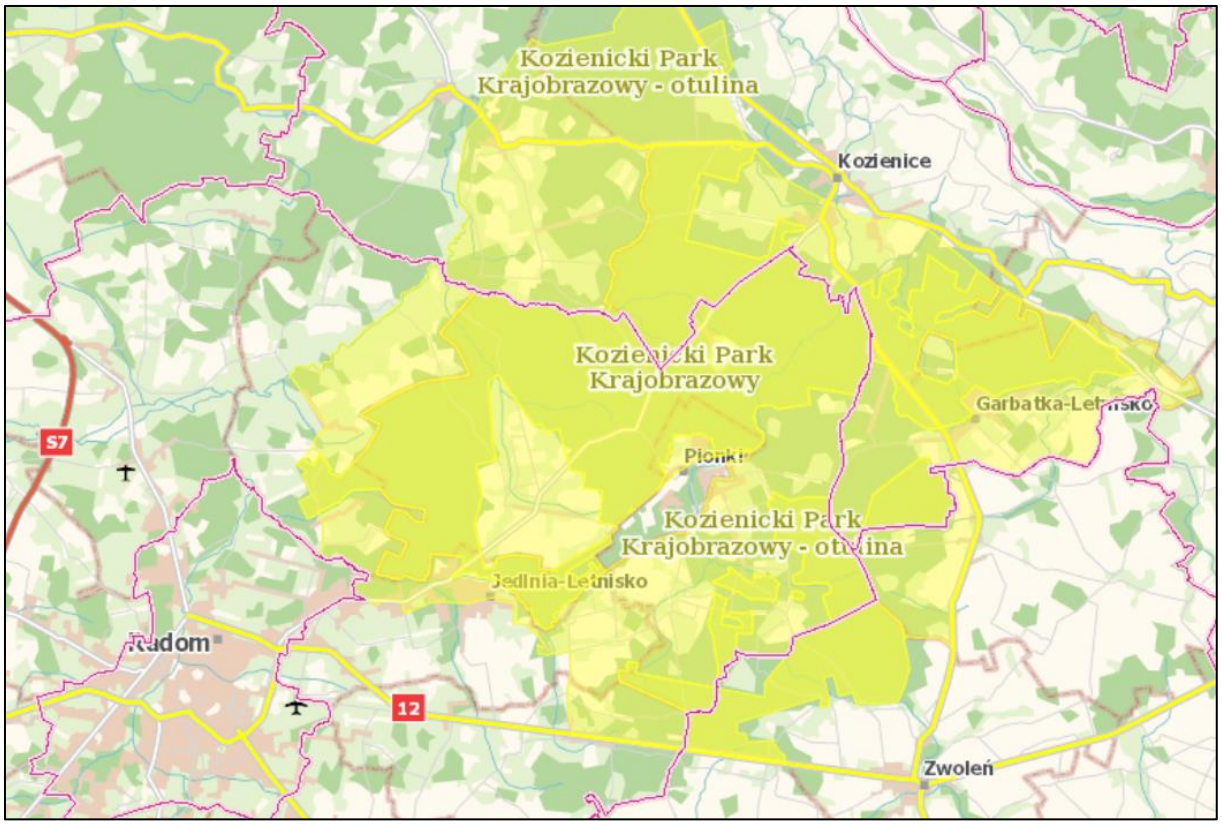

Ryc. 13. Kozienicki Park Krajobrazowy wraz z otuliną w obrębie obszaru Partnerstwa ROF.

źródło: https://geoserwis.gdos.gov.pl

Obszary Chronionego Krajobrazu

Obszar Chronionego Krajobrazu Iłża-Makowiec - zajmuje powierzchnię 16 650,0 ha na terenie powiatu radomskiego - gminy Iłża, Skaryszew, Kowala oraz Wierzbica. Został utworzony w 1983 r. (Uchwała Nr XV/69/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Radomiu z dnia 28 czerwca 1983 r. zmieniająca uchwałę nr VI/27/77 w sprawie planu przestrzennego zagospodarowania województwa radomskiego do 1990 r. oraz planu społeczno-gospodarczego rozwoju województwa w latach 1976-1980 i kierunków rozwoju do roku 1985). Obszar Chronionego Krajobrazu Iłża - Makowiec obejmuje swym zasięgiem dolinę rzeki Iłżanki przecinającą Wzgórza Iłżeckie, w części środkowej największe torfowisko w województwie (około 700ha) w okolicach Pakosławia ze źródliskami Modrzejowicy oraz położone dalej na północ kompleksy leśne Modrzejowice, Skaryszew i Makowiec. Obszar ten jest bardzo malowniczy ze względu na zróżnicowane ukształtowanie terenu, występujące rzeki oraz kompleksy leśne. Najciekawszym i najbardziej cennym obiektem przyrodniczym jest torfowisko Pakosław położone pomiędzy lasem Polańskim a miejscowością Pakosław. W dolinie Modrzejowicy koło Pakosławia znajduje się największe w Polsce stanowisko języczki syberyjskiej (Ligularia sibirica). Populacja tej rośliny liczy tu ponad 1100 osobników kwitnących i ok. 3000 siewek i osobników nie kwitnących.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Kosówki obejmuje dolinę rzeki Kosówki o powierzchni 246,0 ha w gminie miejskiej Radom. Podstawę prawną stanowi Uchwała Nr 480/2009 Rady Miejskiej w Radomia z dnia 23 lutego 2009 r. w sprawie wprowadzenia ochrony w drodze wyznaczenia obszaru chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Województwa Mazowieckiego z 2009 r. Nr 33, poz. 765). W dolinie

Kosówki zachowało się stosunkowo dużo starych drzew. Część z nich jest objęta ochroną jako pomniki przyrody. Takie zgrupowanie pomnikowych drzew znajduje się w parku pałacowym na Wośnikach. Poza walorami krajobrazowymi w dolinie Kosówki zachowały się stanowiska ciekawych gatunków roślin, np. wawrzynka wilczełyko oraz siedliska gatunków ptaków wodno-błotnych, płazów i rzadkich gatunków owadów.

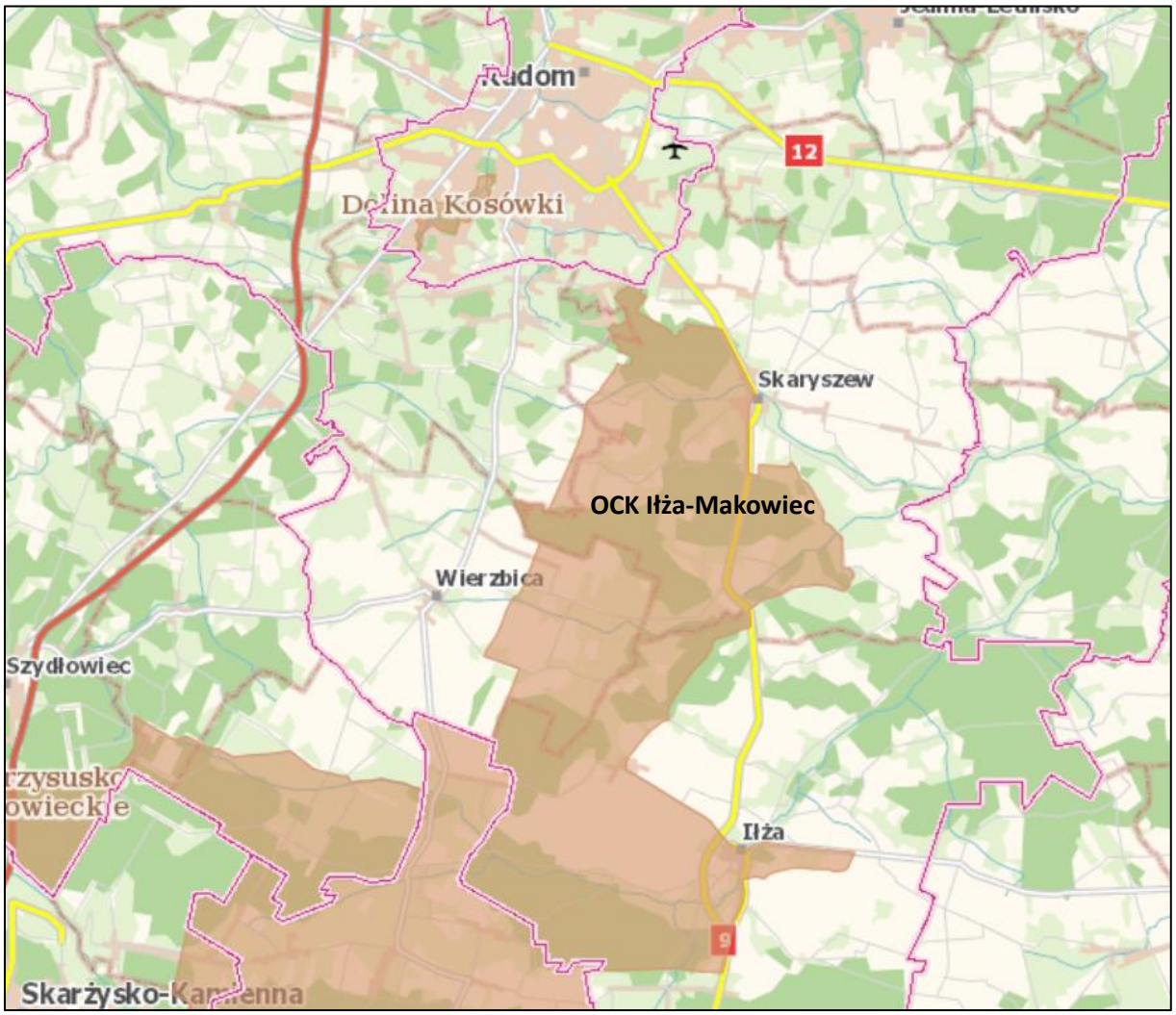

Ryc. 14. Położenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Iłża-Makowiec i Dolina Kosówki w obrębie obszaru Partnerstwa ROF.

źródło: https://geoserwis.gdos.gov.pl

Obszary Natura 2000

Pakosław PLH140015 – torfowisko zajmuje powierzchnię 668,63 ha na terenie powiatu radomskiego. Obejmuje swoim obszarem gminę Iłżę oraz Wierzbica. Został utworzony w 2008r. Plan zadań ochronnych określa Zarządzenie nr 32 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 30 grudnia 2013r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pakosław PLH140015 (Dziennik Urzędowy Województwa Mazowieckiego z 2014r. Poz. 80) zmienione Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 29 października 2014r.

Przedmiotami ochrony są: 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*), 91I0 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescentipetraeae*), 1617 Starodub łąkowy *Angelica palustris (= Ostericum palustre*), 1758 Języczka syberyjska *Ligularia sibirica*, 1903 Lipiennik Loesela *Liparis loeselii*. W obrębie torfowiska występuje największe w Polsce stanowisko języczki syberyjskiej, stanowiące około 70% całej krajowej populacji. Stwierdzono tutaj około 2000 osobników tego gatunku.

Ryc. 15. Obszar Natura 2000 Pakosław PLH140015.

źródło: https://geoserwis.gdos.gov.pl

Puszcza Kozienicka PLH140035 ma powierzchnię 28 230,37 ha. Obejmuje swoim obszarem gminę Pionki, Gózd, Jedlnię-Letnisko, Jastrzębia oraz miasto Pionki i gminę miejską Radom. Został utworzony w 2011r. Plan zadań ochronnych został określony w Zarządzeniu nr 16 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza Kozienicka PLH140035 zmienionego Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 29 października 2014 r. Charakteryzuje się wysoką różnorodnością biologiczną mierzoną na wszystkich poziomach: genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym.

Występuje tu wiele siedlisk przyrodniczych, gatunków chronionych i zagrożonych wymarciem. Przedmiotami ochrony są: 2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (Corynephorion); 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion; 6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion - płaty bogate florystycznie); 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion); 6430 Ziołorośla górskie (Adenostylion alliariae) i ziołorośla nadrzeczne (Convolvuletalia sepium); 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris); 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe); 7120 Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji; 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea); 7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion; 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk; 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum); 91D0 Bory i lasy bagienne (Vaccinio uliginosi-

Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino); 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródliskowe); 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (Ficario-Ulmetum); 91I0 Ciepłolubne dąbrowy (Quercetalia pubescenti-petraeae); 91P0 Wyżynny jodłowy bór mieszany (Abietetum polonicum); 91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (Cladonio-Pinetum i chrobotkowa postać Peucedano-Pinetum); 1059 Modraszek telejus Maculinea teleius; 1060 Czerwończyk nieparek Lycaena dispar; 1084 Pachnica dębowa Osmoderma eremita; 1086 Zgniotek cynobrowy Cucujus cinnaberinus; 4038 Czerwończyk fioletek Lycaena helle; 1308 Mopek Barbastella barbastellus; 1323 Nocek Bechsteina1323 Nocek Bechsteina Myotis bechsteinii; 1324 Nocek duży Myotis myotis; 1337 Bóbr europejski Castor fiber; 1355 Wydra Lutra lutra; 1014 Poczwarówka zwężona Vertigo angustior; 1016 Poczwarówka jajowata Vertigo moulinsiana; 4056 Zatoczek łamliwy Anisus vorticulus; 1166 Traszka grzebieniasta Triturus cristatus; 1188 Kumak nizinny Bombina bombina; 1220 Żółw błotny Emys orbicularis; 1477 Sasanka otwarta Pulsatilla patens (Uzasadnienie do Zarządzenia Nr 16 opublikowanego w Dzienniku Urzędowym województwa mazowieckiego, poz. 3829 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r.).

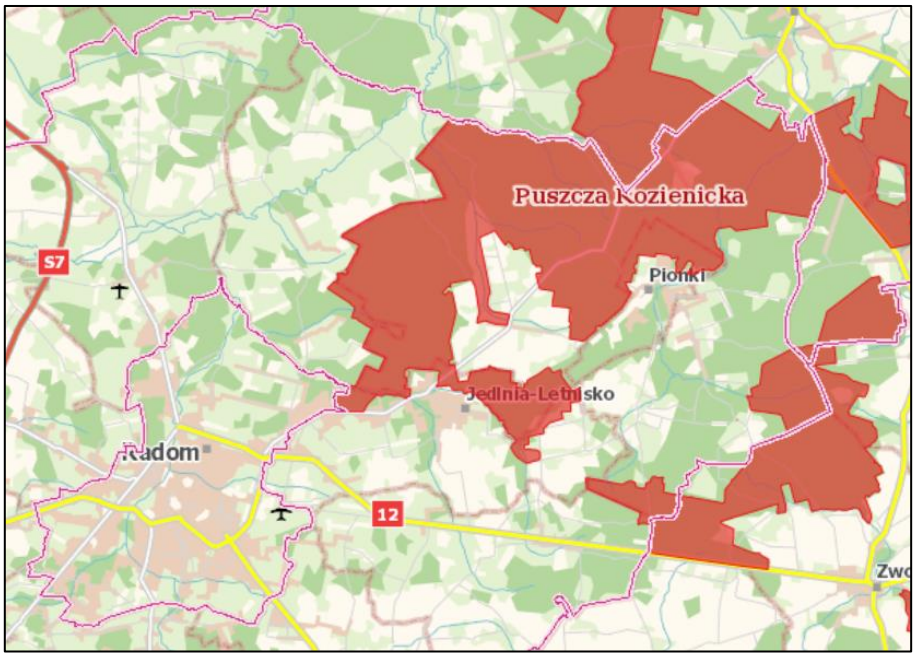

Ryc. 16. Obszar Natura 2000 Puszcza Kozienicka PLH140035.

źródło: https://geoserwis.gdos.gov.pl

Uroczyska Lasów Starachowickich PLH260038. Obejmuje swoim obszarem gminę Iłżę. Został utworzony w 2011 r. i obejmuje powierzchnię 2 349,18 ha. Podstawą prawną stanowi Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 kwietnia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Uroczyska Lasów Starachowickich (PLH260038) (Dz.U. 2022 poz. 1101).

Przedmiotem ochrony w Uroczyskach Lasów Starachowickich są następujące siedliska: 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*); 91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi Pinetum, Pino mugo-Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum*) i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne; 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe; 91P0 Wyżynny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*).

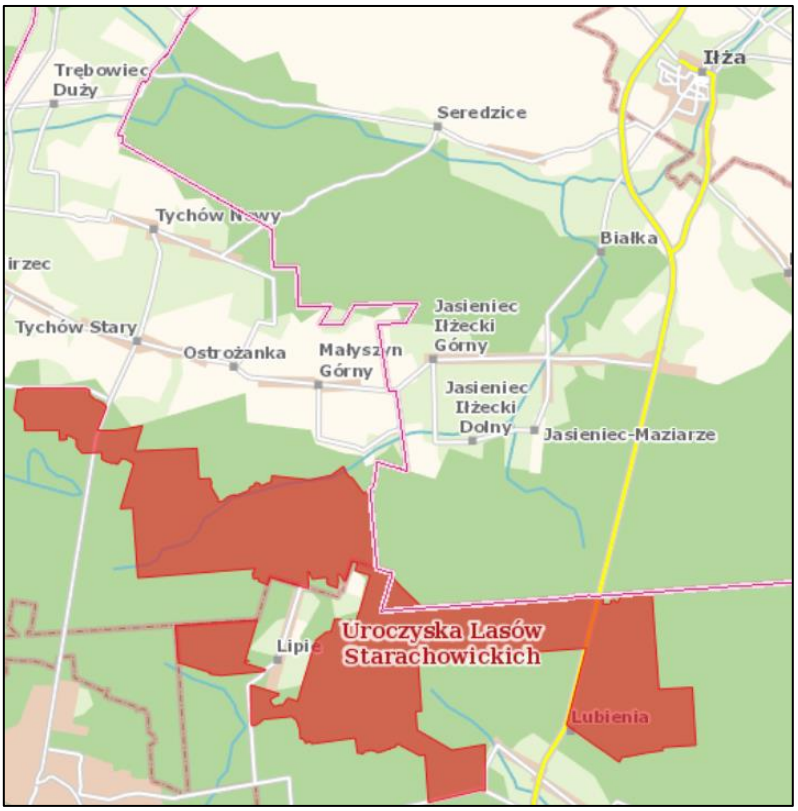

Ryc. 17. Obszar Natura 2000 Uroczyska Lasów Starachowickich PLH260038.

źródło: https://geoserwis.gdos.gov.pl

Ostoja Kozienicka PLB140013 - obszar specjalnej ochrony ptaków o powierzchni całkowitej 68 301,2 ha. Obejmuje swoim obszarem gminy: Pionki (gmina wiejska), Pionki (gmina miejska), Jedlnia-Letnisko (gmina miejsko-wiejska), Jastrzębia (gmina wiejska), Radom (gmina miejska), Gózd (gmina wiejska). Obszar wyznaczony w 2007 r. nowelizacją rozporządzenia z 2004 r. Obecnie obowiązującym aktem wyznaczającym obszar jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. z 2011 r. Nr 25, poz. 133).

Dla obszaru został opracowany plan zadań ochronnych zgodnie z Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 29 października 2014 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Kozienicka PLB140013. Przedmiotami ochrony są: A022 Bączek Ixobrychus minutus;A030 Bocian czarny Ciconia nigra;A052 CyraneczkaAnas crecca; A099 Kobuz Falco subbuteo; A119 Kropiatka Porzana porzana; A122 Derkacz Crex crex; A156 Rycyk Limosa limosa; A162 Krwawodziób Tringa totanus; A165 SamotnikTringa ochropus; A197 Rybitwa czarna Chlidonias niger; A224 Lelek Caprimulgus europaeus; A229 Zimorodek Alcedo atthis; A231 Kraska Coracias garrulus; A232 Dudek Upupa epops; A233 Krętogłów Jynx torquilla; A236 Dzięcioł czarny Dryocopus martius; A238 Dzięcioł średni Dendrocopos medius; A246 Lerka Lullula arborea; A307 Jarzębatka Sylvia nisoria; A338 Gąsiorek Lanius collurio; A340 Srokosz Lanius excubitor.

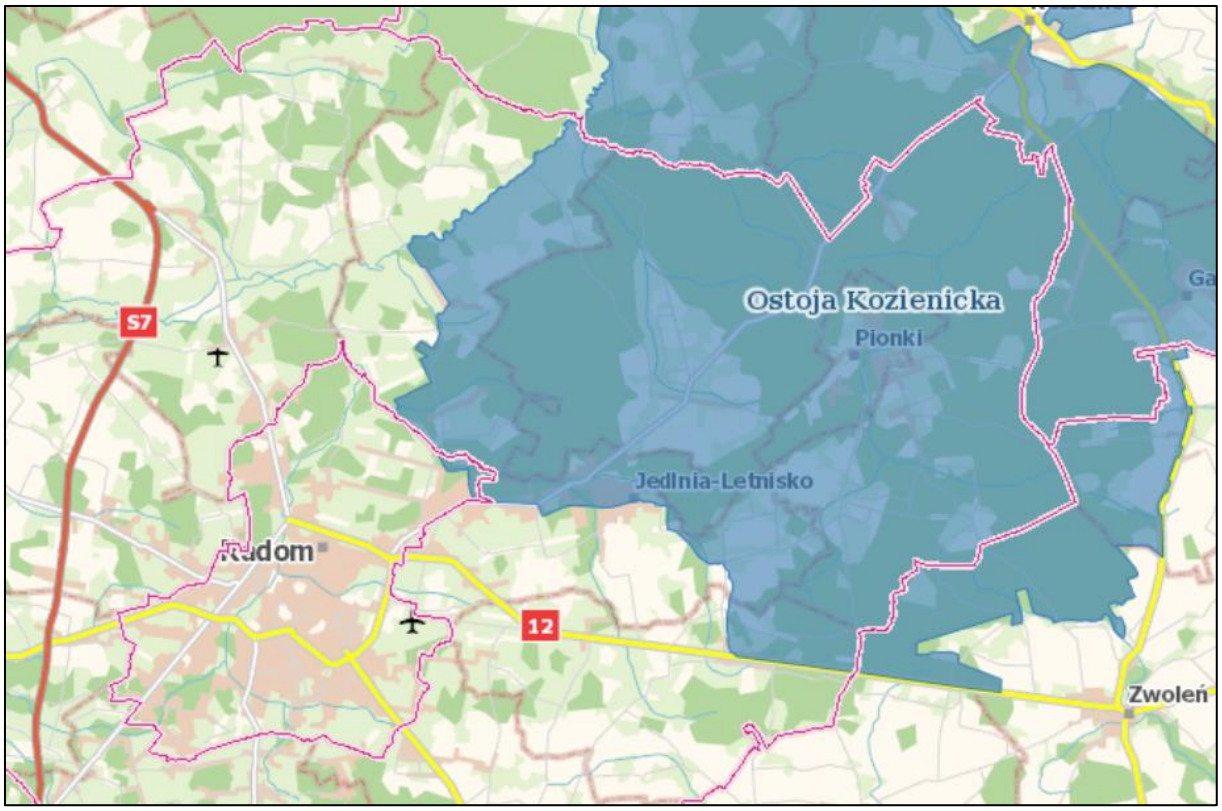

Ryc. 18. Obszar Natura 2000 Ostoja Kozienicka PLB140013.

źródło: https://geoserwis.gdos.gov.pl

Pomniki przyrody oraz użytki ekologiczne

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody (https://crfop.gdos.gov.pl) na terenie obszaru Partnerstwa ROF znajduje się 77 pomników przyrody (powiat radomski – 48, miasto Radom – 8) oraz 69 użytków ekologicznych (powiat radomski – 68, miasto Radom – 1).

Projektowane korytarze ekologiczne

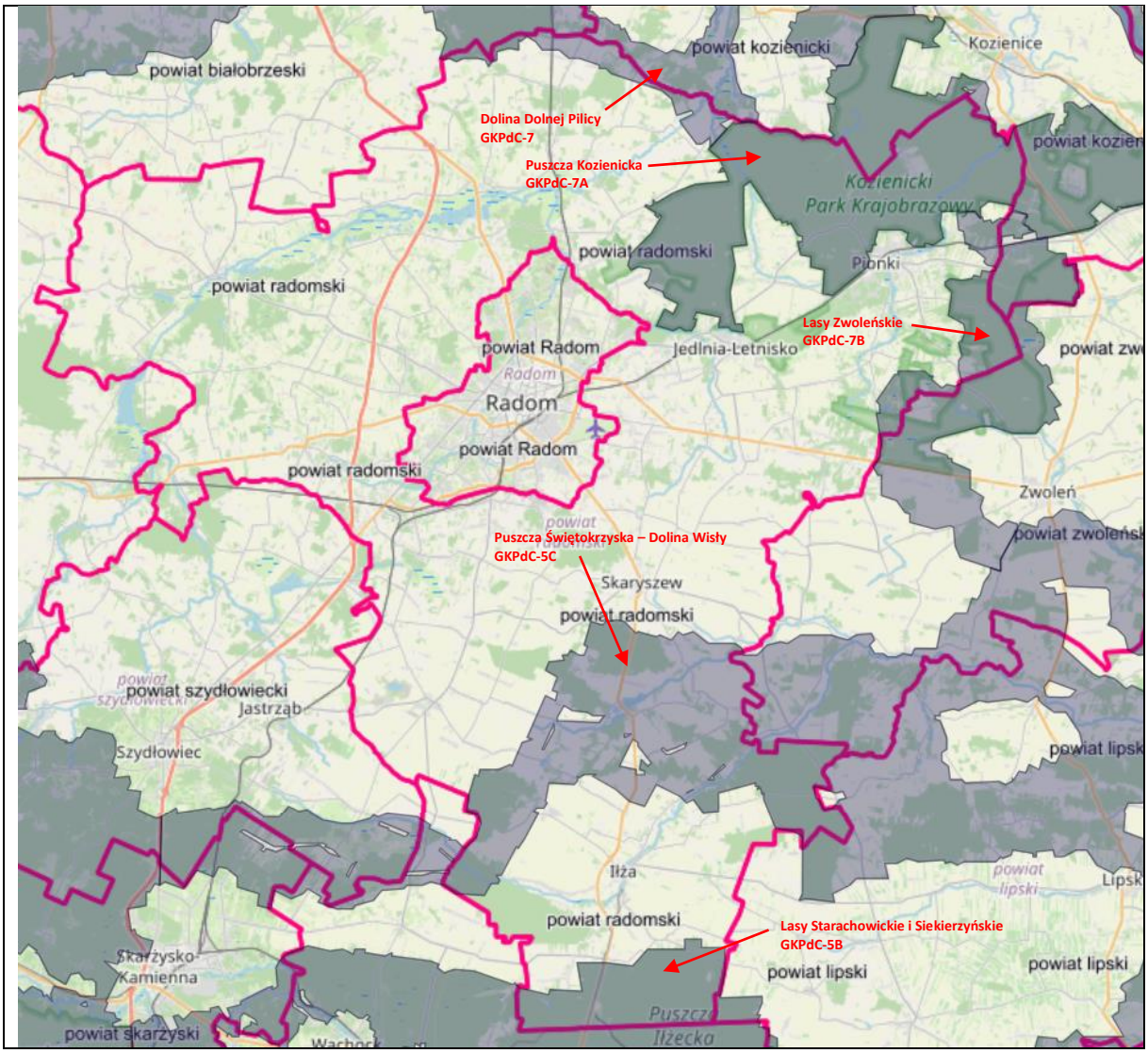

Ryc. 19. Projektowane korytarze ekologiczne na obszarze Partnerstwa ROF.

źródło: https://mapa.korytarze.pl/

Przez obszar Partnerstwa ROF przebiega pięć projektowanych korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym (ryc. 19): Dolina Dolnej Pilicy (GKPdC-7), Puszcza Kozienicka (GKPdC-7A), Lasy Zwoleńskie (KPdC-7B), Puszcza Świętokrzyska – Dolina Wisły (GKPdC-5C), Lasy Starachowickie i Siekierzyńskie (GKPdC-5B).

Na obszarze Partnerstwa ROF nie ma obiektów przyrodniczych podlegających ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym.

V.2. Zabytki

Zgodnie z Rejestrem Zabytków, zatwierdzonym przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (https://www.mwkz.pl/delegatury-radom) na obszarze Partnerstwa ROF znajduje się wiele obiektów zabytkowych. Największa ich liczba zlokalizowana jest w mieście Radom (przeważają zabytkowe domy i kamienice) a do najważniejszych zabytków nieruchomych należą (wybór):

- zespół urbanistyczno-architektoniczny, nr rej.: 314, 535/A oraz 410/A/89

- teren Muzeum Wsi Radomskiej, ul. Szydłowiecka, nr rej.: 453/A/91
- kościół farny p.w. św. Jana Chrzciciela z kaplicą Kochanowskich, ul. Rwańska 6, nr rej.: 313, 380 oraz 105/A/81
- kościół par. p.w. Najśw. Serca Jezusa, ul. Słowackiego, 1931-51, nr rej.: 280/A/85
- kościół par. p.w. Opieki Najśw. Marii Panny, ul. Sienkiewicza 16, 1903-09, nr rej.: 61/A/81
- kościół par. p.w. św. Teresy, ul. Wierzbicka 1, pocz. XX, nr rej.: 236/A/84
- kościół par. p.w. św. Wacława, pl. Stare Miasto 13, nr rej.: 839, 282 oraz 106/A/81
- kościół ewangelicko-augsburski, ul. Reja 5, 1784, 1818, 1893, nr rej.: 170/A/82
- sobór, ob. kościół garnizonowy, ul. Żeromskiego, 1902, nr rej.: 108/A/81
- zespół klasztorny benedyktynek, ob. jezuitów,1 poł. XVII, XIX, nr rej.: 223/A/83:
- kościół p.w. św. Trójcy, nr rej.: 453
- klasztor, nr rej.: 840
- zespół klasztorny bernardynów, ul. Żeromskiego 6, z 1480-1516, nr rej.: 312, 379
z 23.06.1967 oraz 104/A/81: - kościół par. p.w. św. Katarzyny, - klasztor, - kaplica, - budynek gospodarczy z kuchnią, - brama i mur klasztorny
- zespół klasztorny pijarów, Rynek 11 / Wałowa, 1 poł. XVIII, nr rej.: 749 oraz 230/A/83: - d. kościół, - skrzydła kolegium z fragm. murów obronnych
- zespół Towarzystwa Dobroczynności p.w. św. Rodziny, ul. Kelles-Krauzego 19, 1881-1903,
nr rej.: 396/A/88 z 07.12.1988: - kościół p.w. św. Rodziny, - dom pracy
- cmentarz rzym.-kat., ul. Limanowskiego 72, 1813, nr rej.: 248/A/84 z 20.03.1984: - mur z 2 bramkami, - kancelaria, - kostnica, - kaplica przedpogrzebowa
- cmentarz ewangelicko-augsburski, ul. Kielecka, pocz. XIX, nr rej.: 173/A/82
- cmentarz prawosławny, ul. Warszawska 15, 1839, 2 poł. XIX, nr rej.: 362/A/87:- brama,- stróżówka,- kostnica
- cmentarz żydowski, ul. Towarowa, 1831, nr rej.: 400/A/89
- park miejski im. T. Kościuszki, poł. XIX, nr rej.: 800/A oraz 212/A/83: - altana, nr rej.: j.w.
- park miejski „Stary Ogród", pocz. XIX, nr rej.: 211/A/83
- park miejski „Leśniczówka", nr rej.: 210/A/83
- zespół ratusza, Rynek 1, 1 poł. XIX, nr rej.: 310, 381 oraz 198/A/83: - ratusz, - oficyna, - odwach
- dworzec kolejowy, ul. Beliny-Prażmowskiego, 1884-85, nr rej.: 376/A/88

Radom - Wośniki
- zespół dworski, XVIII/XIX, nr rej.: 751 z 5.05.1972 oraz 141/A/82: - dwór, - park
Radom - Żakowice
- park, XIX, nr rej.: 748 z 19.12.1957

w Rejestrze zabytków archeologicznych „C"
Radom - Piotrówka
- grodzisko wczesnośredniowieczne „Piotrówka", nr rej. 123/GAZD/81

Na obszarze powiatu radomskiego, w poszczególnych gminach wykazano następujące nieruchome obiekty zabytkowe:

Gmina Gózd

Klwatka
- kaplica, 2 poł. XVIII, nr rej.: 869

Gmina Iłża

Chwałowice
- zagroda, 1 poł. XIX, nr rej.: 113/A: *w rejestrze pozostały:* - piwnica, - studnia
Iłża
- śródmieście Iłży, nr rej.: 323 oraz 157/A
- zespół kościoła par. p.w. Wniebowzięcia NMP, XVII, nr rej.: 53, 155
oraz 68/A/81: - kościół, - dzwonnica, - zabudowania par., - ogrodzenie z bramą, - kaplica
- kaplica Szyszkowskich, nr rej.: 180 oraz 70/A/81
- zespół szpitalny św. Ducha, ul. Podzamcze, XV, XVII, XIX, XX: - kościół, nr rej.: 55, 178 oraz 69/A/81, - szpital (muzeum), 1754, nr rej.: 55, 179 oraz 216/A/83
- cmentarz, nr rej.: 521/A/92
- cmentarz, ul. Staromiejska, 1820, nr rej.: 520/A/92
- kościół fil. cmentarny p.w. MB Śnieżnej, nr rej.: 56

- cmentarz „stary”, ul. Radomska, XIX-XX, nr rej.: 522/A/92
- ruiny zamku, nr rej.: 23, 156 oraz 96/A
- zespół pieców „wapienników”, ul. Błazińska 100, po 1920, nr rej.: 23/A: - piec szybowy, - piec typu „Hoffman”, - piec garncarski, ul. Wójtowska 63, nr rej.: 144/A oraz 345/A
- Starachowicka Kolej Dojazdowa, XIX-XX, nr rej.: 543/A/95: - linia kolejki, - budynek stacyjny w Iłży

Iłża - Kotlarka
- kaplica cmentarna św. Franciszka, 1 poł. XIX, nr rej.: 823, 645 oraz 71/A/82

Krzyżanowice
- kościół par. p.w. Wszystkich Świętych, 1936, nr rej.: 385/A
- dzwonnica, XVIII, nr rej.: j.w.
- cmentarz par. rzym.-kat., pocz. XIX, nr rej.: 477/A
- park, 1 poł. XIX, nr rej.: 415/A

Pakosław
- park, XVIII, nr rej.: 514
- pomnik (obelisk) bitwy z 1914 r., nr rej.: 408/A

Prędocin
- park, XVIII, nr rej.: 517

Starosiedlice
- zespół dworski, k. XVIII-XIX: - dwór, nr rej.: 382/A, - park, nr rej.: 516

Gmina Jastrzębia

Bartodzieje
- zespół dworski, nr rej.: 807/A oraz 24/A: - dwór, - 2 oficyny
- park, nr rej.: 750/A

Goryń
- kościół par., 1 poł. XIX, nr rej.: 488

Jastrzębia
- kapliczka przydrożna p.w. św. Jana Nepomucena, 1892, nr rej.: 539/A/94

Gmina Jedlińsk

Bierwce
- park, nr rej.: 757

Jankowice
- kościół par. p.w. św. Mikołaja, nr rej.: 487/A/57, 387/A/67 oraz 72/A

Jedlanka
- park, 1 poł. XVIII, nr rej.: 758 oraz 351/A

Jedlińsk
- kościół par. p.w. śś. Ap. Piotra i Pawła, nr rej.: 216, 383 oraz75 A: - dzwonnica, nr rej.: j.w., - brama, nr rej.: j.w.
- cmentarz par. rzym.-kat., 1798, nr rej.: 469/A

Lisów
- kościół par. p.w. Nawiedzenia NMP, 1881, nr rej.: 241/A/84

Piastów
- zespół dworski, 2 poł. XVIII-XIX, nr rej.: 804/A oraz 138/A: - dwór, - oficyna, - wozownia, - 2 lamusy
- park, nr rej.: 751/A oraz 333/A

Wólka Klwatecka
- park, XIX, nr rej.: 747

Wsola
- kościół par. p.w. św. Bartłomieja, 1918-30, nr rej.: 279/A
- zespół pałacowy, pocz. XX, nr rej.: 845/A oraz 207/A: - pałac, - park

Gmina Jedlnia-Letnisko

Gzowice
- dom nr 20, drewn., 1906, nr rej.: 316/A

Jedlnia Letnisko
- kościół par. p.w. św. Józefa, drewn., 1921, nr rej.: 373/A

- dzwonnica, nr rej.: j.w.

Rajec Książęcy
- park, XIX, nr rej.: 752

Rajec Poduchowny
- park, nr rej.: 754 oraz 541/A/94

Gmina Kowala

Bardzice
- kościół, drewn., 1771-73, nr rej.: 176/A
- dzwonnica przy kościele par., drewn., 2 poł. XVIII, nr rej.: 90/A oraz 27/A

Kosów
- dworek, poł. XIX, nr rej.: 437/A

Kowala
- kościół par. p.w. św. Wojciecha, nr rej.: 455/A/57, 389/A/67 oraz 78/A
- dzwonnica, nr rej.: j.w.
- park, nr rej.: 764

Kowala Stępocina
- cmentarz par. rzym.-kat., pocz. XIX, nr rej.: 466/A

Mazowszany
- park, nr rej.: 753

Gmina Pionki

Jedlnia
- kościół par. p.w. śś. Mikołaja i Małgorzaty, 1790-92, XX, nr rej.: 844/A/59, 321/A/67 oraz 76/A

Poświętne
- cmentarz rzym.-kat. „stary", XIX-XX, nr rej.: 524/A
- wikariat, drewn., 1 poł. XIX, nr rej.: 357/A

Sucha k. Pionek
- kościół parafialny p.w. Św. Idziego, 1910-1913, nr rej. A-702

Gmina miejska Pionki

Pionki
- kościół par. p.w. św. Barbary, 1922-29, nr rej.: 372/A
- pałacyk, ul. Spokojna 9, 1930/31, nr rej.: 533/A

Gmina Przytyk

Oblas
- dwór, 1 poł. XIX, nr rej.: 544/A oraz 135/A
- spichrz, nr rej.: j.w.

Przytyk
- kościół par., 1930-36, nr rej.: 370/A
- cmentarz żydowski, 2 poł. XVII, 1941, nr rej.: 404/A

Wrzeszczów
- kościół par. p.w. św. Marii Magdaleny, nr rej.: 290/A/56, 391 oraz 186/A
- zespół dworski, XVIII, 1914, nr rej.: 363/A: - dwór, - park

Wrzos
- kościół par. p.w. św. Wawrzyńca, nr rej.: 292/A/56, 386 oraz 187/A

Zameczek
- zespół dworski, poł. XIX, nr rej.: 787 oraz 206/A: - dwór, - park

Gmina Skaryszew

Bujak
- budynek mieszkalno-gospodarczy nr 2, drewn., 1 poł. XIX, nr rej.: 821
Chomętów
- park, XVIII, nr rej.: 755
Gębarzów
- park, XIX/XX, nr rej.: 341/A
Maków
- zespół dworski i folwarczny, XVIII/XIX, nr rej.: 802/A oraz 117/A: - dwór, - park, - spichrz, - lamus, - gorzelnia
Odechów
- kościół par. p.w. Zwiastowania NMP, nr rej.: 454/A, 384/A oraz 93/A
Skaryszew
- zespół kościoła p.w. św. Jakuba, nr rej.: 452/A/57, 385/A oraz148/A: - kościół, - cmentarz przykościelny, - kaplica, - ogrodzenie z bramkami

Gmina Wierzbica

Ruda Wielka
- cmentarz wojenny z I wojny światowej, 1915, nr rej.: 275/A
Wierzbica
- kościół par. p.w. św. Stanisława Bpa, XVIII, nr rej.: 426/A/57, 400/A oraz 181/A
- cmentarz rzym.-kat., 1 poł. XIX, nr rej.: 488/A
Wierzbica - Zalesie
- cmentarz epidemiczny, 1831, nr rej.: 489/A

Gmina Wolanów

Mniszek
- kościół par. p.w. św. Jana Chrzciciela, 1665-67, nr rej.: 460/A
- kaplica św. Józefa, nr rej.: j.w.
- cmentarz par. rzym.-kat., 1 poł. XIX, nr rej.: 478/A
Strzałków
- park, XIX, nr rej.: 762
Wolanów
- cmentarz rzym.-kat., k. XVIII, nr rej.: 490/A
Wymysłów - Soszyn
- młyn wodny, k. XIX, nr rej.: A-15

Gmina Zakrzew

Cerekiew
- kościół par., 1929, nr rej.: A/238
Jaszowice
- park, nr rej.: 761
Milejowice
- park, nr rej.: 759
Taczów
- park, XVIII, nr rej.: 760
Zakrzew
- kościół par. p.w. św. Jana Chrzciciela, nr rej.: 450/A/57, 392 oraz 189/A
- park, nr rej.: 749

V.3. Problemy ochrony środowiska

Z analiz zmieszczonych w aktualnym Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomskiego do roku 2030 wynika, że najistotniejszymi problemami są:

w zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza:

- indywidualne źródła ciepła opalane paliwami stałymi (węgiel oraz jego pochodne),
- niska efektywność energetyczna starszych budynków mieszkalnych oraz publicznych,
- wypalanie traw,
- zbyt niska świadomość społeczeństwa.

Dużym problemem na terenie powiatu jest emisja niska z ogrzewania indywidualnego, wynikająca ze stosowania paliw stałych (przede wszystkim węgla kamiennego i drewna).

w zakresie gospodarowania wodami:

- zły stan jakości wód powierzchniowych,
- stosowanie nadmiernych dawek nawozów i środków ochrony roślin,
- niewystarczające działania ludności w celu zwiększania retencji wody,
- występowanie terenów zagrożonych suszą, a z drugiej strony powodzią

w zakresie gospodarki wodno-ściekowej:

- niedostateczny stopień skanalizowania gmin powiatu,
- odprowadzanie ścieków do wód lub do gleb z indywidualnych gospodarstw.

w zakresie gospodarki odpadami:

- występowanie na terenie gmin powiatu wyrobów zawierających azbest,
- zbyt mało Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych na terenie powiatu,
- istnienie nielegalnych wysypisk odpadów.

w kontekście zasobów przyrodniczych:

- wzrost urbanizacji oraz rozwój intensywnego rolnictwa powodujące presje na zasoby naturalne.

W Programie ochrony środowiska dla miasta Radomia na lata 2021 – 2026 z perspektywą do roku 2030 zasygnalizowano następujące problemy ochrony środowiska:

Ochrona powietrza:

- niezadawalająca jakość powietrza w zakresie stężenia II fazy pyłu zawieszonego PM2,5 i średniorocznego stężenia benzo(a)pirenu,
- systemy ogrzewania indywidualnego, w których wykorzystywane są niskiej jakości paliwa stałe, w tym odpady i/lub w kotłach o niskiej efektywności,
- niska efektywność energetyczna budynków.

Stan akustyczny środowiska:

- ponadnormatywny hałas na terenach zabudowy mieszkaniowej w centrach miast i w sąsiedztwie tras komunikacyjnych o intensywnym ruchu,
- rosnąca liczba pojazdów, zwiększająca natężenie ruchu drogowego,
- rozbudowa lotniska, co może spowodować zwiększenie hałasu lotniczego.

Gospodarowanie wodami:

- zły stan jakości wód powierzchniowych,
- niedostateczna przepustowość kanalizacji deszczowej skutkująca zalaniami w trakcie trwania silnych opadów.

Gospodarka odpadami:

- wzrastająca ilość wytwarzanych odpadów komunalnych i innych niż komunalne,
- brak badań składu morfologicznego oraz właściwości fizycznych i chemicznych odpadów komunalnych.

V.4. Potencjalne zmiany istniejącego stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu

W przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu będą pogłębiały się problemy związane z jakością wód powierzchniowych, jakością powietrza atmosferycznego, nieracjonalną gospodarką przestrzenną. Ponadto, może wydłużyć się realizacja działań, które korzystnie wpływają na kondycję środowiska. Ograniczone zostaną możliwości finansowania dalszego rozwoju energetyki opartej o odnawialne źródła energii (OZE), w szczególności instalacji fotowoltaicznych i indywidualnych źródeł OZE, jak również niskoemisyjnego transportu publicznego. Dodatkowo, mogą opóźnić się inwestycje związane z rozwojem infrastruktury przeciwpowodziowej oraz zwiększaniem retencjonowania wód. Projektowany dokument programowy zawiera szereg działań, które pozwolą na rozwiązywanie najważniejszych aktualnych problemów dotyczących ochrony środowiska. W szczególności dotyczy to ograniczania emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego (termomodernizacja budynków, bardziej ekologiczne źródła ciepła), ograniczania emisji gazów cieplarnianych i adaptacji do zmian klimatu (rozwój odnawialnych źródeł energii), uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej (poprawa jakości wód i oszczędne gospodarowanie wodą), oszczędności wykorzystania surowców nieodnawialnych.

VI. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu

Dokumenty strategiczne opracowywane na poziomie krajowym i wojewódzkim implementują cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, w tym wspólnotowym. Najistotniejsze, aktualne cele ochrony środowiska zawarte w dokumentach strategicznych przedstawiono poniżej. Należy podkreślić, że w projekcie Strategii kluczowe cele ochrony środowiska zostały uwzględnione. Cele projektowanego dokumentu są zgodne z celami: Polityki ekologicznej państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej, Krajowego planu na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030, Polityki energetycznej Polski do 2040 r., a także Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Projekt Strategii zawiera odniesienie do aspektów ochrony środowiska w misji. Wspieranie zrównoważonego rozwoju i wdrażanie prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska zapewni w szczególności realizacja celu strategicznego ***C Zrównoważony rozwój przestrzenny i funkcjonalny z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami****:*

Cel operacyjny C.I *Dobra jakość i dostępność infrastruktury niezbędnej do wysokiej jakości życia społeczno-gospodarczego*

C.I.1 Wzmocnienie i rozwój infrastruktury i systemów transportowych (rozwój proekologicznego transportu pasażerskiego, budowy centrum przesiadkowego oraz systemów Park & Ride i Bike & Ride, ciągów pieszych, propagowanie środków transportu przyjaznych środowisku, wsparcie budowy systemu dróg rowerowych, rozwój proekologicznego transportu, w tym elektromobilności).

C.I.2 Wzmocnienie i rozwój infrastruktury technicznej (wspieranie i wdrożenie rozwiązań poprawiających jakość powietrza w tym OZE, rozwój systemów wodno – kanalizacyjnych, wspieranie wdrażania efektywnego systemu przetwarzania odpadów, budowa i rozbudowa instalacji do utylizacji odpadów, ograniczenie wytwarzania odpadów oraz prawidłowa segregacja odpadów na terenie Partnerstwa)

Cel operacyjny C.II *Wysoka jakość zasobów przyrodniczych i kulturowych*

C.II.1 Ochrona i kształtowanie zasobów przyrodniczych i kulturowych (holistyczne podejście m.in. do zagadnień związanych z adaptacją do zmian klimatu i poprawą jakości środowiska oraz jego ochroną); osiągnięcie założonego celu wymagać będzie szerokiego zakresu działań realizowanych przy założeniu ograniczenia ingerencji w tereny cenne przyrodniczo, w szczególności na obszary Natura 2000; podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw proekologicznych; utrzymanie różnorodności biologicznej (zachowanie zasobów przyrodniczych; ochrona zagrożonych składników przyrody, w szczególności siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt, w tym na obszarach Natura 2000; ochrona i odtwarzanie ekosystemów naturalnych), utworzenie systemu przyrodniczo – kulturowego na obszarze Partnerstwa.

Ponadto, działania związane z ochroną środowiska zostały wpisane do celu strategicznego **A. *Skuteczne wykorzystanie potencjałów do rozwoju gospodarki opartej na przedsiębiorczości, innowacyjności i kreatywności*:**

Cel operacyjny A.I *Wzrost innowacyjności i kreatywności*

A.I.2. Wdrażanie niskoemisyjnych technologii, „zielonych przemysłów", wykorzystanie OZE (wsparcie rozwoju mikrotechnologii dla wykorzystywania energii z biomasy pochodzącej z produkcji rolnej i leśnej oraz biogazu do przetwarzania odpadów komunalnych i przemysłowych, instalacji geotermalnych, w tym wytwarzających energię w skojarzeniu z biomasą i biogazem, a także niskoemisyjnego transportu publicznego, wykorzystującego energię z OZE; promocja produkcji energii z odnawialnych źródeł energii oraz wykorzystywanie OZE w sektorze komunalno –bytowym oraz instytucjach publicznych).

Ósmy Program działań Unii Europejskiej na rzecz środowiska (Rada UE przyjęła 8 program działań w zakresie środowiska 29 marca 2022 r.; Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ogólnego unijnego programu działań w zakresie środowiska do 2030 r. COM(2020) 652 final. Bruksela, dnia 14.10.2020 r. określa następujące cele dla Unii Europejskiej do 2030 r.:

a) nieodwracalne i stopniowe ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz wzmocnienie ich pochłaniania przez naturalne i inne pochłaniacze w Unii w celu osiągnięcia celu redukcji emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. oraz osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r., jak określono w rozporządzeniu (UE);

b) stałe postępy w zakresie wzmacniania zdolności przystosowawczych, zwiększenia odporności i ograniczenia wrażliwości na zmianę klimatu;

c) dążenie do modelu regeneracyjnego wzrostu, który daje planecie więcej niż sam bierze, oddzielenia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów i degradacji środowiska oraz przyspieszenie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym;

d) dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń na rzecz nietoksycznego środowiska, w tym powietrza, wody i gleby, oraz ochrony zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i skutkami związanymi ze środowiskiem;

e) ochrona, zachowanie i przywrócenie różnorodności biologicznej oraz wzmocnienie kapitału naturalnego, zwłaszcza powietrza, wody, gleby oraz ekosystemów leśnych, słodkowodnych, podmokłych i morskich;

f) promowanie zrównoważenia środowiskowego i ograniczenie największych presji środowiskowych i klimatycznych związanych z produkcją i konsumpcją, w szczególności w obszarze energii, rozwoju przemysłu, budownictwa i infrastruktury, mobilności i systemu żywnościowego.

Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (Rada Ministrów uchwaliła dokument 16 lipca 2019 r.) określa cel główny w następujący sposób – „Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców". Dokument ten określa też cele i działania w nawiązaniu do kluczowych komponentów środowiska:

- Woda: Wzmocnienie ochrony przed powodzią i suszą. Zapewnienie mieszkańcom zaopatrzenie w dobrej jakości wodę. Budowa nowych i modernizacja istniejących oczyszczalni ścieków.
- Powietrze**:** Poprawa jakości powietrza poprzez wymianę i likwidację nieefektywnych kotłów i ograniczanie emisji z transportu drogowego. Wsparcie dla gmin w przygotowaniu programów ograniczania niskiej emisji. Modernizacja istniejących i rozwój nowych sieci ciepłowniczych. Upowszechnienie wykorzystania energii elektrycznej do celów grzewczych.
- Powierzchnia ziemi: Utrzymanie produktywności gruntów rolnych i leśnych poprzez ograniczanie przeznaczenia ich na inne cele. Doprowadzenie do powszechniejszego wykorzystywania obszarów poprzemysłowych na cele inwestycyjne.

- Przyroda i krajobraz: Obiektywna ocena i weryfikacja powierzchni chronionych. Usprawnienie zarządzania siecią Natura 2000. Wskazanie, we współpracy z samorządami, najcenniejszych, priorytetowych krajobrazów Polski i zapewnienie ich ochrony. Sfinansowanie przedsięwzięć dotyczących ochrony zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych oraz rozwoju terenów zieleni i terenów wodnych (tzw. zielonej i błękitnej infrastruktury).
- Gospodarka odpadami: Ograniczenie powstawania odpadów. Inwestycje związane z prawidłowym gospodarowaniem odpadami. Modernizacja oczyszczalni ścieków pod kątem wdrożenia w nich podejścia gospodarki o obiegu zamkniętym.
- Klimat: Opracowanie polityki redukcji emisji gazów cieplarnianych z transportu, rolnictwa, gospodarki odpadami oraz sektora komunalno-bytowego. Wsparcie inwestycji w odnawialne źródła energii. Modernizacja elektrociepłowni, ciepłowni i elektrowni. Rozwój transportu niskoemisyjnego i zeroemisyjnego. Zwiększenie pochłaniania dwutlenku węgla przez lasy poprzez realizację koncepcji Leśnych Gospodarstw Węglowych. Upowszechnienie nowoczesnego budownictwa drewnianego.
- Adaptacja do zmian klimatu: Wsparcie samorządów w opracowaniu i wdrażaniu planów adaptacji do zmian klimatu oraz w tworzeniu nowych terenów zieleni i terenów wodnych. Budowa niezbędnej infrastruktury przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji. Doprowadzenie do renaturyzacji rzek i ich dolin oraz mokradeł.

Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 (Dokument przyjęty przez Komitet do Spraw Europejskich na posiedzeniu w dniu 18 grudnia 2019 r.) wyznacza następujące cele klimatyczno-energetyczne na 2030 r.:

- -7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS w porównaniu do poziomu w roku 2005,
- 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% będzie możliwy do osiągnięcia w sytuacji przyznania Polsce dodatkowych środków unijnych, w tym przeznaczonych na sprawiedliwą transformację), uwzględniając:

- 14% udziału OZE w transporcie,
- roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. średniorocznie,

- wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007,
- redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej.

Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 został sporządzony w oparciu o krajowe strategie rozwoju zatwierdzone na poziomie rządowym (m.in. Strategia zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku, Polityka ekologiczna państwa 2030, Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030) oraz uwzględniając projekt Polityki energetycznej Polski do 2040 r.(Rada Ministrów zatwierdziła „Politykę energetyczną Polski do 2040 r.”2 lutego 2021 r.).

Polityka energetyczna Polski do 2040 r. jest jedną z dziewięciu zintegrowanych strategii sektorowych, wynikających ze Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Dokument zakłada m.in.:

- Rozwój odnawialnych źródeł energii (cel szczegółowy 6),
- Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji (cel szczegółowy 7)

Projektuje się wzrost udziału OZE we wszystkich sektorach i technologiach. W 2030 r. udział OZE w końcowym zużyciu energii brutto wyniesie co najmniej 23%, nie mniej niż 32% w elektroenergetyce (głównie energetyka wiatrowa i fotowoltaiczna). Nastąpi istotny wzrost mocy zainstalowanych w fotowoltaice do: ok. 5-7 GW w 2030 r. i ok. 10-16 GW w 2040 r.

Do 2040 r. potrzeby cieplne wszystkich gospodarstw domowych pokrywane będą przez ciepło systemowe oraz przez zero- lub niskoemisyjne źródła indywidualne.

Szereg działań zostanie nakierowanych na poprawę jakości powietrza, m.in.:

- rozwój ciepłownictwa systemowego (4-krotny wzrost liczby efektywnych systemów ciepłowniczych do 2030 r.),
- niskoemisyjny kierunek transformacji źródeł indywidualnych (pompy ciepła, ogrzewanie elektryczne),
- odejście od spalania węgla w gospodarstwach domowych w miastach do 2030 r., na obszarach wiejskich do 2040 r. przy utrzymaniu możliwości wykorzystania paliwa bezdymnego do 2040 r.,
- zwiększenie efektywności energetycznej budynków,
- rozwój transportu niskoemisyjnego, w szczególności dążenie do zeroemisyjnej komunikacji publicznej do 2030 r. w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców.

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (Ministerstwo Środowiska, 2013) definiuje cel główny jako zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu.

W dokumencie tym wyznaczono następujące cele i kierunki działań (wybór):

- Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska

Dostosowanie sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu ma na celu usprawnienie funkcjonowania sektora w warunkach nadmiaru, jak i niedoboru wody.

Kierunek działań 1.3 – dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu

Konieczne będzie dostosowanie systemu energetycznego do wahań zapotrzebowania zarówno na energię elektryczną, jak i cieplną, m.in. poprzez wdrożenie stabilnych niskoemisyjnych źródeł energii. Istotne będzie także wykorzystanie odnawialnych źródeł energii: energii słonecznej, wiatrowej, biomasy i energii wodnej.

Kierunek działań 1.4 – ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu

Z punktu widzenia ochrony siedlisk najistotniejsze są działania związane z utrzymaniem obszarów wodno-błotnych i ich odtwarzaniem wszędzie tam, gdzie jest to możliwe. Jednocześnie istotne będą działania sprzyjające prowadzeniu zrównoważonej gospodarki leśnej w warunkach zmian klimatu, jak również przygotowaniu ekosystemów leśnych na zwiększoną presję wynikającą z nasilenia ekstremalnych zjawisk pogodowych, m.in. okresów suszy, fal upałów, gwałtownych opadów deszczu, porywistych wiatrów.

Kierunek działań 1.5 – adaptacja do zamian klimatu w gospodarce przestrzennej i budownictwie

Działania w tym zakresie powinny zmierzać do objęcia całego terytorium kraju skutecznym systemem planowania przestrzennego zapewniającego właściwe i zrównoważone wykorzystanie terenów, z uwzględnieniem narzędzi informatycznych takich jak Geoportal.

Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich

Obszary wiejskie, głównie ze względu na prowadzoną tam działalność rolniczą, stanowią obszar szczególnie wrażliwy na zmiany klimatu. Fakt ten wskazuje na konieczność podjęcia działań adaptacyjnych zarówno w odniesieniu do ochrony ludności w sytuacjach kryzysowych jak i niezbędnych dostosowań w produkcji rolniczej i rybackiej.

Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku (dokument został przyjęty Uchwałą nr 2/23 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 17 stycznia 2023 r.).

Obszar: Ochrona klimatu i jakości powietrza (OP)

OP.2. Ograniczenie emisji powierzchniowej
OP.3. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych
OP.4. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych
OP.5. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zapewnienie magazynowania wytworzonej energii

Obszar: Gospodarowanie wodami (ZW)
ZW.1. Poprawa jakości jednolitych części wód powierzchniowych
ZW.2. Ochrona zasobów i zmniejszenie antropopresji na wody podziemne
ZW.3. Zmniejszenie zagrożenia powodziowego
ZW.4. Ograniczenie skutków następstw suszy i zwiększenie możliwości gromadzenia wody

Obszar: Gospodarka wodno-ściekowa (GWS)
GWS.1. Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy
GWS.2. Minimalizacja presji na środowisko poprzez porządkowanie gospodarki ściekowej

Obszar: Zasoby przyrodnicze (ZP)
ZP.1. Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazem oraz zwiększenie powierzchni obszarów objętych odpowiednią ochroną prawną.
ZP.2. Zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków
ZP.3. Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych
ZP.4. Działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych, walorach krajobrazowych województwa oraz ich znaczeniu dla człowieka, zwłaszcza w kontekście zmian klimatycznych

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze (dokument został przyjęty uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r.)

Celem głównym strategii jest zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwały i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska.

W kontekście ochrony środowiska w dokumencie określono następujące cele strategiczne oraz kierunki działań:
• Cel: Zielone, niskoemisyjne Mazowsze,
Kierunki działań:
− zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska;
− proekologiczna transformacja energetyki;
− przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i adaptacja do zmian klimatu;
− poprawa jakości środowiska;
− podnoszenie efektywności energetycznej.
• Cel: Dostępne i mobilne Mazowsze
Kierunki działań:

− zwiększenie dostępności transportowej i spójności przestrzennej regionu oraz udziału środków transportu przyjaznych dla środowiska, mieszkańców i przestrzeni;
− rozwój uporządkowanej sieci osadniczej, sprzyjającej wykorzystaniu transportu zbiorowego i ruchowi niezmotoryzowanemu;
− udrożnienie systemu tranzytowego i ograniczenie ruchu tranzytowego na pozostałych trasach.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomskiego do roku 2030 (dokument przyjęty Uchwałą Nr 505/XLIX/2022 Rady Powiatu w Radomiu z dnia 2 grudnia 2022 r.)

Tab. 6. Obszary, cele i kierunki interwencji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomskiego do roku 2030.

Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza	Ograniczenie emisji powierzchniowej
Zagrożenia hałasem	Poprawa klimatu akustycznego	Zmniejszenie liczby ludności narażonej na ponadnormatywny hałas
Gospodarka wodno-ściekowa	Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej	Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy
	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	Rozwój i dostosowanie instalacji oraz urządzeń służących zrównoważonej i racjonalnej gospodarce wodno-ściekowej dla potrzeb ludności i przemysłu
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami	Doskonalenie systemu gospodarowania odpadami komunalnym
		Racjonalne zarządzania, wdrażanie i monitorowanie gospodarki odpadami
Zasoby przyrodnicze	Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej,	Zwiększenie różnorodności biologicznej
Zagrożenia poważnymi awariami	Zmniejszenie zagrożenia wystąpienia poważnej awarii oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii.	

Program ochrony środowiska dla miasta Radomia na lata 2021-2026 z perspektywą do roku 2030 (dokument przyjęty Uchwałą Nr LV/487/2021 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 29 marca 2021 r.)
Poniżej przedstawiono wybrane cele i obszary interwencji.

- Ochrona klimatu i jakości powietrza (OKJP)

OKJP.I. Poprawa jakości powietrza w oparciu o gospodarkę niskoemisyjną i odnawialne źródła energii, w warunkach zmian klimatu

- Gospodarowanie wodami (GW)

GW.I Ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych

- Gospodarka wodno-ściekowa (GWS)

GWS.I. Racjonalna gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta

- Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (GO)

GO.I. Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój

- Zasoby przyrodnicze (ZP)

ZP.I. Ochrona i kształtowanie zasobów przyrodniczych i krajobrazowych miasta w ramach racjonalnej polityki przestrzennej
ZP.II. Ochrona i konserwacja zasobów leśnych jako warunek zachowania ich bioróżnorodności

VII. Przewidywane oddziaływania na środowisko

VII.1. Założenia analityczne i identyfikacja oddziaływań

W Prognozie przeprowadzono analizy o charakterze jakościowym. Na etapie sporządzania Strategii nie są znane wszystkie szczegóły dotyczące planowanych przedsięwzięć (rodzaj, wielkość, technologia, dokładna lokalizacja). Projektowi dokumentu towarzyszą listy projektów realizujących cele strategiczne. Większość projektów ma charakter nieinwestycyjny i w związku z tym ich bezpośredni wpływ na środowisko można określić jako neutralny. Pośrednio, w przyszłości mogą charakteryzować się natomiast oddziaływaniami pozytywnymi (np. edukacja ekologiczna). W ramach prowadzonych prac odniesiono się do proponowanych celów strategicznych i związanych z nimi projektów. Zidentyfikowano potencjalne oddziaływania pozytywne i negatywne i poddano je ocenie zgodnie z wymaganiami ustawowymi.

Ocena charakteru prognozowanych oddziaływań przybiera w niektórych przypadkach niejednorodny charakter. W Prognozie przeprowadzono wstępną identyfikację potencjalnych oddziaływań (Załącznik 1), a następnie dokonano ich bardziej szczegółowej analizy w kontekście zdrowia ludzi i poszczególnych elementów środowiska. Charakter proponowanych projektów wskazuje, że będą przeważały oddziaływania o charakterze neutralnym dla środowiska oraz oddziaływania pozytywne.

Nie przewiduje się realizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839). Poniżej wyliczono proponowane projekty z Załącznika 3 do Strategii (lista przedsięwzięć zgodnie ze wzorem Instytucji Zarządzającej FEM 2021-2027), które mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i których realizacja może wymagać przeprowadzenia procedury oceny oddziaływania na środowisko. Podczas sporządzania niniejszej Prognozy nie dysponowano danymi i informacjami, na podstawie których można byłoby jednoznacznie przesądzić o ryzyku wystąpienia znacząco negatywnych oddziaływań lub braku takich oddziaływań w odniesieniu do niektórych proponowanych przedsięwzięć (projektów, działań). Przypuszcza się, że rozstrzygnięcia w tym kontekście będą możliwe wówczas, gdy zadania projektowe zostaną skonkretyzowane i powstaną karty informacyjne planowanych przedsięwzięć. Biorąc pod uwagę stopień szczegółowości analizowanego dokumentu programowego niniejsza Prognoza ma charakter ostrzegawczy, wskazując zamierzenia, które potencjalnie mogą być problematyczne z punktu widzenia ochrony środowiska.

Należy zaznaczyć, że w Strategii jednoznacznie stwierdza się: *cele, kierunki działania oraz poszczególne interwencje jak również strategiczne obszary projektowe wraz z projektami, określone w Strategii rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa, realizowane będą zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi i unijnymi, w szczególności dotyczącymi pomocy publicznej, ochrony środowiska (m.in. dopuszczalność realizacji projektu w kontekście jego wpływu na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000) oraz zamówień publicznych.*

Przedsięwzięcia, które mogą potencjalnie negatywnie oddziaływać na środowisko (patrz: Załącznik nr 1 do niniejszej Prognozy):

- Rozwój i tworzenie terenów inwestycyjnych oraz stref gospodarczych (przedsięwzięcie: Zintegrowane środowisko rozwoju przedsiębiorczości oraz rynku pracy na terenie Partnerstwa),

- Przebudowa, modernizacja infrastruktury (przedsięwzięcie: Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenach miejskich i wiejskich oraz przywrócenie im lub nadanie nowych funkcji społeczno-gospodarczych),
- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej: tężnie, baseny, zagospodarowanie zbiorników wodnych (przedsięwzięcie: Zrównoważona gospodarka turystyczna na obszarze Partnerstwa oparta na walorach kulturowych i przyrodniczych),
- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej: drogi, parkingi, systemy park&ride (przedsięwzięcie: Dostępność komunikacyjna i transportowa oraz rozwój komunikacji zbiorowej i transportu niskoemisyjnego na obszarze Partnerstwa),
- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wraz z zagospodarowaniem terenu: gospodarki odpadami i niebezpiecznymi materiałami (w tym do segregacji, składowania, utylizacji); rozwój terenów mieszkaniowych i mieszkalnictwa (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy na terenie Partnerstwa).

W Załączniku nr 4 do Strategii znalazły się projekty zintegrowane, związane z konkursami dla MSIT w FEM 2021-2027 oraz z dedykowaną alokacją w FE PW 2021-2027. Lista ta nie zawiera zupełnie innych kategorii projektów niż te, które zawarto w Załączniku 3 do Strategii. Obie listy projektów mają odmienne formy prezentacji proponowanych projektów (w zależności od wymagań odpowiednich instytucji finansujących). Przykładowo, w Załączniku nr 4 do Strategii znajdują się projekty budowy parkingów, ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych, obiektów sportowych i rekreacyjnych, a także węzła komunikacyjnego/centrum przesiadkowego Radom Zachód – Gmina Wolanów oraz węzła Radom Południe – Gmina Wolanów.

Centrum przesiadkowe składa się zazwyczaj z następujących elementów:
- parking dla samochodów (do kilkuset miejsc),
- zadaszony parking dla rowerów,
- stacja rowerów miejskich,
- system „door to door" (przesiadka autobus – tramwaj),
- punkty "Kiss&Ride" (przeznaczone dla osób dowożących swoich pasażerów do miejsca przesiadki – miejsca parkingowe są zwalniane w krótkim czasie),
- miejsca postojowe TAXI,
- budynek dworca (kiosk, punkt sprzedaży biletów i toalety).

W projekcie Strategii rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego ujęto również działania, które generować będą ***przeważające pozytywne oddziaływania na środowisko***. Należą do nich projekty w ramach następujących celów operacyjnych oraz kierunków interwencji:

A.I.2. Wdrażanie niskoemisyjnych technologii, „zielonych przemysłów", wykorzystanie OZE

- wsparcie rozwoju mikrotechnologii dla wykorzystywania energii z biomasy pochodzącej z produkcji rolnej i leśnej oraz biogazu do przetwarzania odpadów komunalnych i przemysłowych,
- wsparcie rozwoju instalacji geotermalnych, w tym wytwarzających energię w skojarzeniu z biomasą i biogazem,
- wsparcie rozwoju niskoemisyjnego transportu publicznego, wykorzystującego energię z OZE,
- promocja produkcji energii z odnawialnych źródeł energii oraz wykorzystywanie OZE w sektorze komunalno –bytowym oraz instytucjach publicznych.

C.I.1 Wzmocnienie i rozwój infrastruktury i systemów transportowych

- rozwój proekologicznego transportu pasażerskiego,
- budowa centrum przesiadkowego oraz systemów Park & Ride i Bike & Ride, ciągów pieszych,
- propagowanie środków transportu przyjaznych środowisku,
- wsparcie budowy systemu dróg rowerowych,
- rozwój proekologicznego transportu, w tym elektromobilności.

C.I.2 Wzmocnienie i rozwój infrastruktury technicznej

- wspieranie i wdrożenie rozwiązań poprawiających jakość powietrza w tym OZE,
- rozwój systemów wodno – kanalizacyjnych (wspieranie budowy, rozbudowy i modernizacji systemów zaopatrzenia mieszkańców w dobrą jakościowo wodę, uszczelnienia systemów jej dostawy oraz zapewnienia skutecznych i efektywnych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków, zapewnienia dostępu do sieci poprzez budowę i modernizację infrastruktury komunalnej),
- racjonalizacja gospodarki odpadami m.in.: wspieranie wdrażania efektywnego systemu przetwarzania odpadów, budowa i rozbudowa instalacji do utylizacji odpadów, ograniczenie wytwarzania odpadów oraz prawidłowa segregacja odpadów na terenie Partnerstwa.

C.II.1 Ochrona i kształtowanie zasobów przyrodniczych i kulturowych

- holistyczne podejście m.in. do zagadnień związanych z adaptacją do zmian klimatu i poprawy jakości środowiska oraz jego ochrony,
- ograniczenie ingerencji w tereny cenne przyrodniczo, w szczególności na obszary Natura 2000,
- podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw proekologicznych,
- utrzymanie różnorodności biologicznej,
- ochrona zagrożonych składników przyrody, w szczególności siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt, w tym na obszarach NATURA 2000,
- ochrona i odtwarzanie ekosystemów naturalnych,
- utworzenie systemu przyrodniczo – kulturowego na obszarze Partnerstwa (ochrona terenów zieleni, lasów oraz obiektów i obszarów zabytkowych, przeciwdziałanie niekontrolowanej zabudowie, promocja walorów przyrodniczych i kulturowych).

C.II.2 Zapobieganie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych

- eliminacja emisji zanieczyszczeń powietrza,
- poprawa jakości wód, zdrowotności lasów oraz przeciwdziałania skutkom suszy i zjawisk ekstremalnych,
- zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej (rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej, budowa zbiorników małej retencji z główną funkcją przeciwpowodziową, budowa i modernizacja urządzeń przeciwpowodziowych, wsparcie budowy ekologicznych zabezpieczeń przeciwpowodziowych, odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych),
- zwiększanie retencjonowania wód (działania na rzecz zwiększania naturalnej retencji, zwiększanie lesistości z uwzględnieniem różnorodności gatunkowej drzewostanów, zwiększanie powierzchni zadrzewień i zakrzewień jako substytutu lasu w rejonach występowania najlepszych kompleksów gleb i intensywnej produkcji rolnej, prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej, w tym dostosowania struktury upraw, agrotechniki i gatunków w rolnictwie do występującego deficytu wód),
- odbudowa istniejących systemów nawodnień oraz budowa urządzeń melioracji wodnych,
- wspieranie działań na rzecz zwiększania retencji wód opadowych.

C.III.2 Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego

- zwiększenie terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- kształtowanie krajobrazu kulturowego poprzez zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych wraz z infrastrukturą dla osób niepełnosprawnych,
- zapobieganie procesom chaotycznej zabudowy oraz propagowanie dobrych wzorców architektury,
- promocja walorów krajobrazu kulturowego,
- wspieranie prac konserwatorskich prowadzących do odnowy obiektów i obszarów zabytkowych.

Szereg projektów, które wykazują neutralny charakter z punktu widzenia oddziaływania na środowisko przyrodnicze będą miały ***istotne, pozytywne oddziaływanie społeczne***. W szczególności chodzi o projekty w ramach następujących kierunków działań:

B.II Podwyższenie standardu i dostępu do usług publicznych

B.II.1. Rozwój usług i poprawa dostępności do sektora oświaty i edukacji
B.II.2. Rozwój usług i poprawa dostępności do sektora ochrony zdrowia i pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej
B.II.3. Rozwój usług i poprawa dostępności do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji wyznaczenie szlaków turystycznych oraz wsparcie rozbudowy infrastruktury turystycznej
B.II.4. Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym i społecznym

B.III Włączenie społeczne grup zagrożonych lub wykluczonych

B.III.1 Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu
B.III.2 Reintegracja zawodowa i przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu

VII.2. Oddziaływania na ludzi

Przewiduje się, że szereg działań zmierzających do zwiększenia dostępności i atrakcyjności infrastruktury komunalnej, kulturalnej i społecznej (rozwój sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, rewitalizacja zdegradowanych obiektów i przestrzeni publicznej, rewitalizacja obiektów kultury i dziedzictwa narodowego) przyczyni się bezpośrednio do poprawy jakości życia mieszkańców, w tym szczególnie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Rozwój systemów OZE i niskoemisyjnych źródeł ogrzewania (A.I.2. Wdrażanie niskoemisyjnych technologii, „zielonych przemysłów", wykorzystanie OZE) oraz elektromobilności (C.I.1 Wzmocnienie i rozwój infrastruktury i systemów transportowych – m.in. rozwój proekologicznego transportu, w tym elektromobilności z uwzględnieniem obsługi osób niepełnosprawnych) ograniczy szkodliwą dla zdrowia niską emisję niską. Na podwyższenie jakości życia mieszkańców wpłynie realizacja kierunku działania B. II. „Podwyższenie standardu i dostępu do usług publicznych", a w ramach tego kierunku realizacja przedsięwzięć związanych z następującymi kierunkami interwencji:

B.II.1. Rozwój usług i poprawa dostępności do sektora oświaty i edukacji
B.II.2. Rozwój usług i poprawa dostępności do sektora ochrony zdrowia i pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej
B.II.3. Rozwój usług i poprawa dostępności do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji wyznaczenie szlaków turystycznych oraz wsparcie rozbudowy infrastruktury turystycznej
B.II.4. Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym i społecznym

Uciążliwości związane z emisją hałasu i krótkotrwałego zapylenia mogą dotyczyć realizacji inwestycji budowlanych, w tym projektów budowy, przebudowy i modernizacji istniejących dróg, szczególnie gminnych i powiatowych, budowy i modernizacji linii kolejowych, budowy parkingów (faza realizacji przedsięwzięć – oddziaływanie krótkookresowe). Użytkowanie nowych i przebudowanych odcinków dróg nie przyczyni się do istotnego wzrostu poziomów hałasu w ich sąsiedztwie w perspektywie długoterminowej. Realizacja założeń Strategii nie spowoduje znaczącego wzrostu obciążenia hałasem terenów podlegających ochronie akustycznej.

Zakłada się, że tworzone tereny inwestycyjne oraz strefy gospodarcze nie będą kolidowały z istniejącymi i planowanymi terenami mieszkaniowymi. W Strategii zaleca się lokalizowanie nowych obszarów aktywności gospodarczej (stref gospodarczych) w pobliżu lokalnych ośrodków wzrostu, zapewniających uzbrojenie terenu, najlepszą dostępność komunikacyjną i brak konfliktów przestrzennych, np. z zabudową mieszkaniową i turystyczną, a także z otwartym krajobrazem (sekcja 4.2.3.3. Kreowanie wielofunkcyjnych i zróżnicowanych społecznie sąsiedzkich zespołów mieszkaniowo-usługowych wyposażonych w atrakcyjne przestrzenie publiczne, punkt 10).

Zamierzenia, które potencjalnie pozytywnie mogą oddziaływać na ludzi:

- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury usług publicznych wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: opiekuńczej, społecznej, socjalno-bytowej, zdrowotnej, edukacyjnej (w tym przyszkolnych obiektów sportowych), kulturalnej i oświatowej (przedsięwzięcie: Rozwój zakresu oraz jakości usług publicznych na obszarze Partnerstwa);
- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: ścieżki i trasy rowerowe, trasy turystyczne, ścieżki dydaktyczne z edukacją ekologiczną, tężnie, baseny, boiska sportowe, (przedsięwzięcie: Zrównoważona gospodarka turystyczna na obszarze Partnerstwa oparta na walorach kulturowych i przyrodniczych);
- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: wodociągowej (w tym stacje uzdatniania wody, hydrofornie), kanalizacyjnej (w tym oczyszczalnie ścieków, przepompownie, przydomowe oczyszczalnie ścieków, pojazdy WUKO), budowa budynków pasywnych i energooszczędnych, poprawa efektywności energetycznej i ograniczenie zużycia energii (w tym termomodernizacja budynków i obiektów, wymiana źródeł ciepła), odnawialne źródła energii (OZE) wraz z magazynami energii, gospodarki odpadami (w tym do segregacji, składowania, utylizacji oraz pojazdy do selektywnej zbiórki odpadów) (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy na terenie Partnerstwa);
- Rozwój terenów mieszkaniowych i mieszkalnictwa (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy na terenie Partnerstwa).

Zamierzenia, które potencjalnie negatywnie mogą oddziaływać na ludzi:

- rozwój i tworzenie terenów inwestycyjnych oraz stref gospodarczych (przedsięwzięcie: Zintegrowane środowisko rozwoju przedsiębiorczości oraz rynku pracy na terenie Partnerstwa);
- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej oraz rozwój transportu zbiorowego wraz z zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: drogi, parkingi, centra przesiadkowe, systemy

park&ride (przedsięwzięcie: Dostępność komunikacyjna i transportowa oraz rozwój komunikacji zbiorowej i transportu niskoemisyjnego na obszarze Partnerstwa).

VII.3. Oddziaływania na różnorodność biologiczną, w tym faunę i florę

Realizacja zapisów Strategii nie wpłynie negatywnie na system przyrodniczy obszaru Partnerstwa ROF oraz jego przyrodnicze powiązania wewnętrzne i zewnętrzne. Projektowane działania obejmują tereny położone poza najbardziej wartościowymi obszarami chronionymi – rezerwatami przyrody, użytkami ekologicznymi oraz obszarami Natura 2000. Prace budowlane trwale naruszają pokrywę glebową oraz bezpośrednio i pośrednio wpływają na florę i faunę. Są to najczęściej oddziaływania długoterminowe, odwracalne, ale w bardzo długim czasie. Z tego względu na cele inwestycyjne powinny być przeznaczane grunty o niskich walorach przyrodniczych i niskiej przydatności dla rolnictwa.

Planowane obiekty liniowe (wskazane w projekcie Strategii drogi i linie kolejowe do przebudowy i budowy) nie powinny negatywnie wpłynąć na migrację zwierząt, zarówno w skali lokalnej, jak też ponadlokalnej. Obiekty liniowe nie będą grodzone. W Strategii zaleca się stosowanie rozwiązań izolacyjnych (technicznych i przyrodniczych), ograniczających uciążliwość środowiskową budowanych i funkcjonujących szlaków transportowych oraz zakładów przemysłowych (sekcja 4.2.1. Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, punkt 9).

Potencjalne negatywne skutki funkcjonowania ciągów komunikacyjnych, w szczególności o dużym natężeniu ruchu to:

- utrudnienia w migracji zwierząt i roślin (rowy, nasypy, grodzenie dróg),
- wypadki i kolizje drogowe z dzikimi zwierzętami (szczególnie w lasach i miejscach przecięcia z korytarzami migracyjnymi),
- przekształcenia siedlisk w korytarzu przebiegu drogi (szczególnie w obrębie pasa drogowego),
- przekształcanie terenu przyległego do drogi, fragmentacja przestrzeni (rozwój osadnictwa wzdłuż dróg),
- hałas i wibracje.

Natężenie ruchu na drogach gminnych i powiatowych jest stosunkowo niewielkie w porównaniu z drogami wojewódzkimi czy krajowymi. Skala oddziaływania na różnorodność biologiczną będzie pomijalna. Drogi gminne i powiatowe nie będą stanowiły istotnej bariery dla przemieszczania zwierząt.

Zamierzenia, które potencjalnie pozytywnie mogą oddziaływać na różnorodność biologiczną, w tym faunę i florę:

- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: wodociągowej (w tym stacje uzdatniania wody, hydrofornie), kanalizacyjnej (w tym oczyszczalnie ścieków, przepompownie, przydomowe oczyszczalnie ścieków, pojazdy WUKO), budowa budynków pasywnych i energooszczędnych, poprawa efektywności energetycznej i ograniczenie zużycia energii (w tym termomodernizacja budynków i obiektów, wymiana źródeł ciepła), odnawialne źródła energii (OZE) wraz z magazynami energii, gospodarki odpadami (w tym do segregacji, składowania, utylizacji oraz pojazdy do selektywnej

zbiórki odpadów) (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy na terenie Partnerstwa);

- Projekt: Tworzenie nowoczesnych rozwiązań projektowych dla rzek i dolin rzecznych w Radomiu - Radomski Park Rzeczny (Radomski Park Rzeczny – lineralny park wzdłuż dolin rzek Mlecznej, Kosówki, Pacynki i Potoku Północnego, m.in. składający się z terenów: Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Kosówki" – zróżnicowane ekosystemy przyrodnicze do zachowania, z wprowadzeniem form rozwoju turystyki i wypoczynku: ogrodu zoo-botanicznego lub botanicznego, promenady leśnej i parku naturalistycznego, z realizacją urządzeń rekreacyjnych, edukacyjnych i turystycznych; Las Kapturski – leśny park tematyczny, powiązany z rzeką Mleczną wraz z obiektami rekreacyjnymi i edukacyjnymi; Park Krajobrazowo-Naturalistyczny Dolina Dolnej Mlecznej oraz Park Krajobrazowo-Naturalistyczny Dolina Pacynki – obszary objęte różnymi formami ochrony przyrody, ze szlakami turystycznymi);
- Projekt: Ogród zoobotaniczny (w przypadku ogrodu botanicznego będzie miejscem ochrony ex situ, uprawy roślin różnych stref klimatycznych i siedlisk a także miejscem prowadzenia badań naukowych i edukacji; proponowana lokalizacja w bezpośrednim sąsiedztwie Zespołu Dworsko - Parkowego na Wośnikach oraz w bezpośrednim sąsiedztwie OCHK „Dolina Kosówki" stwarza możliwość połączenia tego przedsięwzięcia z promenadą przyrodniczą wchodzącą w skład Radomskiego Parku Rzecznego);
- Projekt: Zagospodarowanie terenu Parku Kulturowego „Stary Radom" (Głównym celem inwestycji jest stworzenie przyjaznej przestrzeni miejskiej o charakterze kulturowo – przyrodniczo – ekologicznym: uporządkowanie zieleni na terenie parku kulturowego; stworzenie kompleksu rekreacyjno-wypoczynkowego nad rzeką Mleczną, w tym: łąki kwietne i piknikowe, średniowieczny sad, ogrody społeczne, place zabaw, wyeksponowanie cennych gatunków drzew, nasadzenia zieleni, place zabaw, ogród sensoryczny, ścieżka edukacyjna, nowe drogi piesze i rowerowe);
- Projekt: Rozwój systemu błękitnej i zielonej infrastruktury, zwiększenie powierzchni i rewitalizacja miejskich terenów zieleni (tereny publiczne, parki i zieleńce, pasy drogowe) (wzmocnienie systemu błękitno-zielonej infrastruktury w Radomiu, poprzez budowę nowych miejskich terenów zieleni oraz rewitalizację terenów istniejących: odnowienie i kształtowanie miejskich publicznych terenów zieleni urządzonej (parki, skwery, zieleńce, place), wraz z obecnymi w niej zbiornikami i ciekami wodnymi, rewitalizacja przestrzeni miejskiej i adaptacja nowych terenów na zieleń, utworzenia powiązanego, spójnego systemu terenów zieleni i obszarów czynnych biologicznie w oparciu o „zielony pierścień" Radomia, odnowienie i kształtowanie zieleni towarzyszącej zabudowie wielorodzinnej, odnowienie i kształtowanie zieleni towarzyszącej infrastrukturze placówek publicznych, kształtowanie powierzchni bioretencji w miejskich terenach zieleni urządzonej, nasadzenia zieleni, krzewin zagospodarowanie pasów drogowych wraz z miejscową retencją wód opadowych).

Zamierzenia, które potencjalnie negatywnie mogą oddziaływać na różnorodność biologiczną, w tym faunę i florę:

- Rozwój i tworzenie terenów inwestycyjnych oraz stref gospodarczych (przedsięwzięcie: Zintegrowane środowisko rozwoju przedsiębiorczości oraz rynku pracy na terenie Partnerstwa);
- Modernizacja i przebudowa zdegradowanych obiektów i przestrzeni wraz z zagospodarowaniem terenu (przedsięwzięcie: Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenach miejskich i wiejskich oraz przywrócenie im lub nadanie nowych funkcji społeczno-gospodarczych);
- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia, m.in.

zagospodarowanie zbiorników wodnych (przedsięwzięcie: Zrównoważona gospodarka turystyczna na obszarze Partnerstwa oparta na walorach kulturowych i przyrodniczych);

- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej oraz rozwój transportu zbiorowego wraz z zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: drogi, parkingi, centra przesiadkowe, systemy park&ride (przedsięwzięcie: Dostępność komunikacyjna i transportowa oraz rozwój komunikacji zbiorowej i transportu niskoemisyjnego na obszarze Partnerstwa);
- Rozwój terenów mieszkaniowych i mieszkalnictwa (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy na terenie Partnerstwa).

VII.4. Oddziaływania na zasoby i jakość wód

W celu dotrzymania wymagań wynikających z Ramowej Dyrektywy Wodnej niezbędne jest podjęcie zintegrowanych działań w celu przywrócenia lub utrzymania dobrego stanu/potencjału wód wyznaczonych dla poszczególnych JCWP oraz JCWPd. Stan JCWP na obszarze Partnerstwa ROF jest generalnie zły i wymaga podjęcia odpowiednich działań naprawczych. Działania wyznaczone w projekcie Strategii nie spowodują negatywnego wpływu na wody powierzchniowe i podziemne. Rozwój systemów kanalizacyjnych oraz budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków (C.I.2 Wzmocnienie i rozwój infrastruktury technicznej) przyczyni się istotnie do poprawy jakości wód. Nowe tereny inwestycyjne oraz strefy gospodarcze będą zobligowane do spełniania odpowiednich wymagań prawnych w celu niedopuszczenia do zanieczyszczania wód powierzchniowych, gleb i wód podziemnych. Rekomendacja w tym kontekście znajduje się w tekście Strategii (sekcja 4.2.1. Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, punkt 3. Niezbędne jest rygorystyczne respektowanie zakazów i ograniczeń wynikających z przepisów regulujących zasady funkcjonowania środowiska naturalnego, w szczególności w obszarach Partnerstwa objętych prawnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu oraz punkt 4. Konieczne jest kształtowanie rozwoju gospodarczego Partnerstwa w oparciu i z poszanowaniem jego naturalnych walorów przyrodniczych i środowiskowych, przy pełnym zachowaniu bioróżnorodności naturalnych ekosystemów).

Ponadto, w Strategii rekomenduje się ustanowienie retencji jako priorytetu projektowania systemów gospodarowania wodami opadowymi, między innymi poprzez stosowanie takich rozwiązań jak (sekcja 4.2.1. Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, punkt 18):

• zwiększanie udziału powierzchni biologicznie czynnych,
• stosowanie rozwiązań wodoprzepuszczalnych (np. ażurowych lub z materiałów jamistych, wodoprzepuszczalnych) zamiast powierzchni szczelnych,
• wykorzystanie istniejących zagłębień i oczek wodnych do retencji,
• zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w sposób minimalizujący utratę naturalnej retencji lub spowolniający odpływ odprowadzanych wód (zbiorniki retencyjno–infiltracyjne; zastosowanie drenaży lub skrzynek rozsączających itp.),
• stosowanie na budynkach/wiatach zielonych dachów i zielonych, żyjących ścian,
• zakładanie ogrodów deszczowych zasilanych deszczówką, szczególnie na terenach o znacznym zasklepieniu gleby.

Zaleca się także prowadzenie zintegrowanych działań mających na celu ochronę zasobów wód podziemnych, w szczególności obszarów Głównych Zbiorników Wód Podziemnych położonych na obszarze Partnerstwa (sekcja 4.2.1. Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, punkt 20).

Zamierzenia, które potencjalnie pozytywnie mogą oddziaływać na zasoby i jakość wód (oddziaływania bezpośrednie i pośrednie, długotrwałe, stałe):

- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: wodociągowej (w tym stacje uzdatniania wody, hydrofornie), kanalizacyjnej (w tym oczyszczalnie ścieków, przepompownie, przydomowe oczyszczalnie ścieków, pojazdy WUKO), (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy na terenie Partnerstwa).
- Projekt: Rozwój systemu błękitnej i zielonej infrastruktury, zwiększenie powierzchni i rewitalizacja miejskich terenów zieleni (tereny publiczne, parki i zieleńce, pasy drogowe) (wzmocnienie systemu błękitno-zielonej infrastruktury w Radomiu, poprzez budowę nowych miejskich terenów zieleni oraz rewitalizację terenów istniejących: odnowienie i kształtowanie miejskich publicznych terenów zieleni urządzonej (parki, skwery, zieleńce, place), wraz z obecnymi w niej zbiornikami i ciekami wodnymi, rewitalizacja przestrzeni miejskiej i adaptacja nowych terenów na zieleń, utworzenia powiązanego, spójnego systemu terenów zieleni i obszarów czynnych biologicznie w oparciu o „zielony pierścień" Radomia, odnowienie i kształtowanie zieleni towarzyszącej zabudowie wielorodzinnej, odnowienie i kształtowanie zieleni towarzyszącej infrastrukturze placówek publicznych, kształtowanie powierzchni bioretencji w miejskich terenach zieleni urządzonej, nasadzenia zieleni, krzewin zagospodarowanie pasów drogowych wraz z miejscową retencją wód opadowych).
- Projekt: Odbudowa zbiornika wodnego Siczki.

Zamierzenia, które potencjalnie negatywnie mogą oddziaływać na zasoby i jakość wód (oddziaływania bezpośrednie i pośrednie, długotrwałe, stałe):

- Rozwój i tworzenie terenów inwestycyjnych oraz stref gospodarczych (przedsięwzięcie: Zintegrowane środowisko rozwoju przedsiębiorczości oraz rynku pracy na terenie Partnerstwa).
- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: gospodarki niebezpiecznymi materiałami (w tym do segregacji, składowania, utylizacji oraz pojazdy do selektywnej zbiórki odpadów) (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy na terenie Partnerstwa).

VII.5. Oddziaływania na powietrze atmosferyczne i klimat

Działania związane z poprawą jakości powietrz oraz ochroną klimatu zawiera kierunek działań A.I.2. Wdrażanie niskoemisyjnych technologii, „zielonych przemysłów", wykorzystanie OZE (wsparcie rozwoju mikrotechnologii dla wykorzystywania energii z biomasy pochodzącej z produkcji rolnej i leśnej oraz biogazu do przetwarzania odpadów komunalnych i przemysłowych, instalacji geotermalnych, w tym wytwarzających energię w skojarzeniu z biomasą i biogazem, a także niskoemisyjnego transportu publicznego, wykorzystującego energię z OZE), jak również kierunek działań C.I.1 Wzmocnienie i rozwój infrastruktury i systemów transportowych (propagowanie środków transportu przyjaznych środowisku, wsparcie budowy systemu dróg rowerowych, rozwój proekologicznego transportu, w tym elektromobilności). Ponadto, działania w zakresie ochrony klimatu i poprawy jakości powietrza znalazły się w kierunku działań C.I.2 Wzmocnienie i rozwój infrastruktury technicznej (rozwój gazyfikacji, wspieranie i wdrożenie rozwiązań poprawiających jakość powietrza, w tym OZE).

W projekcie Strategii przewidziano szereg projektów w zakresie rozbudowy i przebudowy wybranych odcinków dróg powiatowych i gminnych oraz parkingów. Prace związane z budową i przebudową dróg i parkingów spowodują krótkotrwałe emisje zanieczyszczeń gazowych i zapylenie, a także hałas, co związane jest z pracą specjalistycznych pojazdów i maszyn. Potencjalne zagrożenie stanowi emisja komunikacyjna związana ze wzrostem liczby pojazdów samochodowych. Z drugiej strony należy założyć, że coraz większy udział w liczbie pojazdów samochodowych będą miały pojazdy o napędzie hybrydowym lub elektrycznym.

Realizacja projektów polegających na ograniczaniu niskiej emisji do atmosfery pozwoli na stopniowe eliminowanie zagrożenia dla zdrowia ludzi podnosząc tym samym jakość życia. Poprawa jakości powietrza w perspektywie długoterminowej wpłynie korzystnie na biosferę, natomiast ograniczenie emisji gazów cieplarnianych będzie miało długookresowe znaczenie w kontekście zmian klimatycznych. Skutki zmian klimatu, zwłaszcza wzrost temperatury, częstotliwości i nasilenia zjawisk ekstremalnych, występujące w ostatnich kilku dekadach pogłębiają się i wymagają podejmowania adekwatnych działań zapobiegawczych.

Pozytywny, bezpośredni i stały wpływ na powietrze atmosferyczne i klimat będzie miała termomodernizacja budynków oraz realizacja instalacji OZE. Termomodernizacja budynków pozwoli na znaczące ograniczenie zużycia materiału opałowego i wpłynie na redukcję emisji szkodliwych zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego (głównie ze spalania węgla). W projekcie Strategii (sekcja 4.2.4.2. Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej) rekomenduje się rozwój lokalnych instalacji OZE z wykorzystaniem energii wiatrowej, geotermalnej lub hydrotermalnej, biomasy lub biogazu na terenie całego Partnerstwa – w wykluczeniem lokalizacji lub rozwiązań mogących wywoływać negatywny wpływ na otoczenie. W rozwoju farm fotowoltaicznych należy unikać lokalizacji:

- na gruntach wysokich klas bonitacyjnych (I-IV), w obrębie kompleksów glebowych o wysokiej przydatności rolniczej,
- w obrębie regionalnych lub lokalnych korytarzy ekologicznych, gdzie mogłyby zakłócać naturalne procesy migracji zwierząt,
- na terenach otwartych o wyróżniających się walorach przyrodniczych i krajobrazowych, gdzie mogłyby te walory degradować.

Generalnie, w projekcie Strategii rekomenduje się prowadzenie wspólnej polityki ekologicznej Partnerstwa, poprzez podejmowanie przez podmioty samorządowe wspólnych przedsięwzięć prośrodowiskowych, w szczególności w zakresie ochrony wód, ziemi, powietrza i krajobrazu (sekcja 4.2.1. Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, punkt 1).

Zamierzenia, które potencjalnie pozytywnie mogą oddziaływać na powietrze atmosferyczne i klimat:

- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: budowa budynków pasywnych i energooszczędnych, poprawa efektywności energetycznej i ograniczenie zużycia energii (w tym termomodernizacja budynków i obiektów, wymiana źródeł ciepła), odnawialne źródła energii (OZE) wraz z magazynami energii (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy na terenie Partnerstwa);
- Projekt: Dostępność komunikacyjna i transportowa oraz rozwój komunikacji zbiorowej i transportu niskoemisyjnego na obszarze Partnerstwa;

- Projekt: Rozwój dostępności komunikacyjnej na terenie miasta Pionki oraz gmin sąsiednich (zakup taboru zasilanego CNG - sprężony gaz ziemny, hybrydowego lub zeroemisyjnego; budowa stacji obsługi taboru niskoemisyjnego);
- Projekt: Zakup taboru nisko lub zeroemisyjnego w Gminie i Mieście Przytyk;
- Projekt: Rozbudowa transportu publicznego poprzez zakup taboru autobusowego zeroemisyjnego oraz niskoemisyjnego wraz z infrastrukturą w Gminie Miasta Radom;
- Projekt: Zakup 10 szt. autobusów wodorowych 12 m, na potrzeby komunikacji miejskiej w Radomiu;
- Projekt: Zakup 28 szt. autobusów elektrycznych 12 m wraz z infrastrukturą ładującą na potrzeby komunikacji miejskiej w Radomiu.

Zamierzenia, które potencjalnie negatywnie mogą oddziaływać na powietrze atmosferyczne i klimat:

- Rozwój i tworzenie terenów inwestycyjnych oraz stref gospodarczych (przedsięwzięcie: Zintegrowane środowisko rozwoju przedsiębiorczości oraz rynku pracy na terenie Partnerstwa).
- Przebudowa, modernizacja infrastruktury (przedsięwzięcie: Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenach miejskich i wiejskich oraz przywrócenie im lub nadanie nowych funkcji społeczno-gospodarczych),
- Rozwój terenów mieszkaniowych i mieszkalnictwa (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy na terenie Partnerstwa).

Należy podkreślić, że potencjalny negatywny wpływ (emisja pyłów i gazów do atmosfery) związany z wyznaczaniem nowych terenów mieszkaniowych może się pojawić wówczas, gdy realizowane budynki mieszkalne będą wyposażane w tradycyjne, wysokoemisyjne źródła ciepła (np. piece węglowe) lub będą powstawały tradycyjne lokalne kotłownie węglowe.

VII.6. Oddziaływania na powierzchnię ziemi i krajobraz

W wyniku realizacji inwestycji komunikacyjnej oraz powstania nowej zabudowy przemysłowej (strefy inwestycyjne) i mieszkaniowej nastąpi lokalne przekształcenie powierzchni ziemi oraz zmiana funkcji terenów. Wszelkie przekształcenia prowadzące do realizacji nowego zainwestowania wiążą się z redukcją powierzchni biologicznie czynnej, w tym gleb, zmianami krajobrazowymi w skali lokalnej.

Budowa nowych elementów infrastruktury drogowej w sposób trwały przekształca powierzchnię ziemi, niejednokrotnie następuje zmiana ukształtowania terenu (wkopy, nasypy), zmianie ulega sposób odpływu i retencjonowania wód opadowych i roztopowych. Wyznaczeniu stref przeznaczonych pod skoncentrowaną działalność gospodarczą towarzyszy uzbrojenie terenu w niezbędna infrastrukturę, która ograniczy potencjalne zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych. Zwykle do 25% powierzchni terenów inwestycyjnych powinno pozostać aktywne pod względem biologicznym. Na terenach przeznaczonych pod aktywność gospodarczą dominuje specyficzny krajobraz industrialny.

Oddziaływanie na krajobraz może mieć charakter pozytywny bądź negatywny i jest uzależniony od rodzaju i lokalizacji danej inwestycji, sposobu jej zaprojektowania oraz otaczającego ją terenu. Z reguły, podobnie jak przekształcenia powierzchni ziemi, mają one charakter stały i długoterminowy. Niewątpliwie, elementami, które mogą wyróżniać się w krajobrazie są strefy przemysłowe, duże obiekty parkingowe (na kilkaset pojazdów), farmy fotowoltaiczne i wiatrowe.

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U. 2022 poz. 2409) stanowi, że przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, wymagającego odpowiedniej zgody, dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ponadto,

przeznaczenie na cele nierolnicze i nieleśne gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I–III wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi, natomiast przeznaczenie na cele nieleśne gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa – wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw środowiska. Należy podkreślić, że gleby na obszarze Partnerstwa ROF należą w większości do niższych klas bonitacyjnych - IV, V i VI. Z tego względu istnieje znikome prawdopodobieństwo, że gleby wysokich klas bonitacyjnych zostaną przeznaczone na cele inwestycyjne. Należy zaznaczyć, że w Strategii znalazły się następujące rekomendacje (sekcja 4.2.1. Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego):

Punkt 8. Za podstawową formę ochrony terenów otwartych i krajobrazu, uznaje się ich ochronę przed zabudową lub niekorzystną zmianą sposobu użytkowania. Tereny rolne i leśne, tereny położone wzdłuż cieków wodnych i jezior oraz obszary na przebiegu zielonych korytarzy ekologicznych winny być chronione przed zabudową w odpowiednich dokumentach planistycznych Gmin. W wyjątkowych sytuacjach dopuszcza się jedynie budowę obiektów gospodarczych, związanych z gospodarką rolną lub leśną (bez możliwości realizacji nowych siedlisk), niezbędnych obiektów infrastruktury oraz urządzeń związanych z regulacją i retencją wód;

Punkt 13. Przy projektowaniu zabudowy rekomenduje się stosowanie rozwiązań kompaktowych, minimalizujących zajętość przestrzeni. W szczególności dotyczy to wielkopowierzchniowych parkingów – powinny one być realizowane wyłącznie pod budynkami albo jako wielopoziomowe obiekty kubaturowe;

Punkt 17. Na obszarach zurbanizowanych zaleca się stosowanie rozwiązań urbanistycznych i architektonicznych poprawiających jakość krajobrazu i standard zamieszkania (cele i wytyczne krajobrazowe dla miast i większych miejscowości Partnerstwa dołączono w formie tabelarycznej);

Punkt 21. Zaleca się rygorystyczne stosowanie standardów ochrony zieleni w procesie inwestycyjnym, obejmujących m.in. ograniczenie likwidacji terenów zieleni i wycinki drzew przy realizacji nowych inwestycji - uwzględnienie ww. aspektów w planowaniu przestrzennym oraz przy wydawaniu decyzji administracyjnych, w celu ochrony terenów zieleni przed presją zabudowy i „betonowaniem" nieruchomości;

Ponadto, w ramach sekcji 4.2.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej (punkt 6) rekomenduje się podejmowanie działań zmierzających do ochrony krajobrazu historyczno-kulturowego.

Zamierzenia, które potencjalnie pozytywnie mogą oddziaływać na powierzchnię ziemi i krajobraz:

- Projekt: Modernizacja EC-1 przy ul. Przemysłowej w Pionkach (Remont budynku po nieczynnej elektrociepłowni wpisanym do gminnej ewidencji zabytków z przeznaczeniem na działalność kulturalną, turystyczną);
- Projekt: budowa Chaty Skaryszewskiej i Tężni Solankowej na Bulwarach oraz modernizacja Fontanny w Rynku Miasta Skaryszew;
- Projekt: „Budowa bulwarów w Skaryszewie nad rzeką Kobylanką";
- Projekt: Rozwój systemu błękitnej i zielonej infrastruktury, zwiększenie powierzchni i rewitalizacja miejskich terenów zieleni (tereny publiczne, parki i zieleńce, pasy drogowe) na terenie Gminy Miasta Radomia;
- Projekt: Zagospodarowanie terenu Parku Kulturowego „Stary Radom";
- Projekt: Dzikie zakątki (naturalistyczne enklawy) (budowa infrastruktury i zagospodarowanie terenu na cele turystyczne i kulturowe wraz z infrastrukturą i wyposażeniem towarzyszącym na terenie Gminy Miasta Radomia);

- Projekt: Tworzenie nowoczesnych rozwiązań projektowych dla rzek i dolin rzecznych w Radomiu - Radomski Park Rzeczny;
- Projekt: Rewitalizacja zabytkowego parku w Jedlance.

Zamierzenia, które potencjalnie negatywnie mogą oddziaływać na powierzchnię ziemi i krajobraz:

- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: gospodarki niebezpiecznymi materiałami (w tym do segregacji, składowania, utylizacji oraz pojazdy do selektywnej zbiórki odpadów) (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy na terenie Partnerstwa);
- Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej oraz rozwój transportu zbiorowego wraz z zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: drogi, parkingi, centra przesiadkowe, systemy park&ride (przedsięwzięcie: Dostępność komunikacyjna i transportowa oraz rozwój komunikacji zbiorowej i transportu niskoemisyjnego na obszarze Partnerstwa);
- Rozwój i tworzenie terenów inwestycyjnych oraz stref gospodarczych (przedsięwzięcie: Zintegrowane środowisko rozwoju przedsiębiorczości oraz rynku pracy na terenie Partnerstwa);
- Rozwój terenów mieszkaniowych i mieszkalnictwa (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy na terenie Partnerstwa).

VII.7. Oddziaływania na zasoby naturalne oraz na zabytki i dobra kultury

Działania zaproponowane w projekcie Strategii w większości mają charakter neutralny lub pozytywny w kontekście obiektów zabytkowych. Charakter pozytywny wynika z proponowanych prac konserwatorskich, w tym związanych z planowanymi w projekcie dokumentu działaniami rewitalizacyjnymi obiektów zabytkowych i parkowych. Przykładowo, działania tego typu będą dotyczyły następujących projektów:

- Projekt: Modernizacja EC-1 przy ul. Przemysłowej w Pionkach (Remont budynku po nieczynnej elektrociepłowni wpisanym do gminnej ewidencji zabytków z przeznaczeniem na działalność kulturalną, turystyczną);
- Projekt: Zagospodarowanie terenu Parku Kulturowego „Stary Radom”;
- Projekt: Rewitalizacja zabytkowego parku w Jedlance.

Strategia nie zakłada eksploatacji zasobów naturalnych na obszarze Partnerstwa ROF.

VII.8. Oddziaływania skumulowane

W projekcie dokumentu zdecydowanie przeważają projekty, które charakteryzują się oddziaływaniami pozytywnymi na środowisko przyrodnicze (np. z zakresu rozwoju energii odnawialnej, efektywności energetycznej, elektromobilności), jak również pozytywnymi oddziaływaniami o charakterze społecznym. Realizacja celów strategicznych spowoduje kumulację oddziaływań pozytywnych, w szczególności w sferze ochrony klimatu i adaptacji do zmian klimatu, rozwoju energii odnawialnej, efektywności energetycznej oraz w sferze społecznej.

Do kumulacji potencjalnych oddziaływań negatywnych może dochodzić w obrębie stref inwestycyjnych. Jednakże na obecnym etapie programowania rozwoju nie są znane obiekty, które znajdą się w takich strefach i w związku z tym analizowanie oddziaływań skumulowanych pozbawione jest podstaw merytorycznych. Niewątpliwie, skumulowane oddziaływania negatywne mogą dotyczyć rzek na obszarze Partnerstwa przy założeniu braku działań poprawiających jakość wód (systemy kanalizacyjne, oczyszczalnie ścieków, uporządkowanie gospodarki odpadami).

Realizacja proponowanych projektów nie powinna powodować uciążliwości skumulowanych dla terenów sąsiednich, w szczególności zabudowy mieszkaniowej oraz terenów podlegających ochronie na podstawie ustawy o ochronie przyrody.

VII.9. Oddziaływania na obszary chronione, w szczególności sieć Natura 2000

Proponowane w Strategii działania, biorąc pod uwagę ich charakter, lokalizację i skalę nie wpłyną negatywnie na najcenniejsze istniejące obszary chronione, w tym obszary Natura 2000: Pakosław PLH140015, Puszcza Kozienicka PLH140035, Uroczyska Lasów Starachowickich PLH260038, Ostoja Kozienicka PLB140013.

W art. 6 ust. 3 i 4 dyrektywy siedliskowej 92/43/EWG określono etapową procedurę, która obejmuje trzy główne etapy (ryc. 20). Z punktu widzenia działań ocenianych w niniejszej Prognozie najistotniejsze znaczenie ma etap pierwszy.

Pierwsza część procedury składa się z etapu oceny wstępnej (z ang. „screening") w celu ustalenia, czy plan lub przedsięwzięcie jest bezpośrednio związane z zarządzaniem obszarem Natura 2000, czy jest konieczne, i czy to samodzielnie, czy w połączeniu z innymi przedsięwzięciami lub planami, może mieć znaczący wpływ na obszar. Jeżeli badanie przesądzi, że prawdopodobne jest wystąpienie znaczących skutków dla obszaru, należy przeprowadzić odpowiednią ocenę.

Wstępna kontrola może się różnić dla planów i przedsięwzięć, w zależności od ich skali i prawdopodobnych skutków. Można ją przeprowadzić w czterech krokach:

1) ustalenie, czy plan lub przedsięwzięcie jest bezpośrednio związane z zarządzaniem obszarem Natura 2000 lub niezbędne do zarządzania nim;
2) zidentyfikowanie istotnych elementów planu lub projektu oraz ich prawdopodobnych oddziaływań;
3) określenie, na jakie (jeśli w ogóle) obszary Natura 2000 może mieć wpływ plan lub przedsięwzięcie, biorąc pod uwagę potencjalne skutki także w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami;
4) ocena, czy można wykluczyć prawdopodobne znaczące skutki dla obszaru Natura 2000.

Działania i zamierzenia projektowe ujęte w Strategii:

• nie są związane z zarządzaniem obszarami Natura 2000: Pakosław PLH140015, Puszcza Kozienicka PLH140035, Uroczyska Lasów Starachowickich PLH260038, Ostoja Kozienicka PLB140013;

• ze względu na rodzaj, skalę działań oraz prawdopodobną lokalizację planowanych działań i zamierzeń inwestycyjnych (poza obiektami Natura 2000) nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań na obszary Natura 2000;

• nie wystąpi kumulacja oddziaływań z podobnymi działaniami i zamierzeniami w rejonie obszarów Natura 2000 na terenie Partnerstwa ROF;

• zdecydowanie można wykluczyć prawdopodobne znaczące, negatywne skutki dla obszarów Natura 2000: Pakosław PLH140015, Puszcza Kozienicka PLH140035, Uroczyska Lasów Starachowickich PLH260038, Ostoja Kozienicka PLB140013.

Warto podkreślić, że następujące działania będą wpływały pozytywnie w sposób bezpośredni i pośredni na obszary Natura 2000 na terenie Partnerstwa ROF:

A.I.2. Wdrażanie niskoemisyjnych technologii, „zielonych przemysłów", wykorzystanie OZE

- wsparcie rozwoju mikrotechnologii dla wykorzystywania energii z biomasy pochodzącej z produkcji rolnej i leśnej oraz biogazu do przetwarzania odpadów komunalnych i przemysłowych,
- wsparcie rozwoju instalacji geotermalnych, w tym wytwarzających energię w skojarzeniu z biomasą i biogazem,
- wsparcie rozwoju niskoemisyjnego transportu publicznego, wykorzystującego energię z OZE,
- promocja produkcji energii z odnawialnych źródeł energii oraz wykorzystywanie OZE w sektorze komunalno –bytowym oraz instytucjach publicznych.

C.I.2 Wzmocnienie i rozwój infrastruktury technicznej

- wspieranie i wdrożenie rozwiązań poprawiających jakość powietrza w tym OZE,
- rozwój systemów wodno – kanalizacyjnych (wspieranie budowy, rozbudowy i modernizacji systemów zaopatrzenia mieszkańców w dobrą jakościowo wodę, uszczelnienia systemów jej dostawy oraz zapewnienia skutecznych i efektywnych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków, zapewnienia dostępu do sieci poprzez budowę i modernizację infrastruktury komunalnej),
- racjonalizacja gospodarki odpadami m.in.: wspieranie wdrażania efektywnego systemu przetwarzania odpadów, budowa i rozbudowa instalacji do utylizacji odpadów, ograniczenie wytwarzania odpadów oraz prawidłowa segregacja odpadów na terenie Partnerstwa.

C.II.1 Ochrona i kształtowanie zasobów przyrodniczych i kulturowych

- holistyczne podejście m.in. do zagadnień związanych z adaptacją do zmian klimatu i poprawy jakości środowiska oraz jego ochrony,
- ograniczenie ingerencji w tereny cenne przyrodniczo, w szczególności na obszary Natura 2000,
- podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw proekologicznych,
- utrzymanie różnorodności biologicznej,
- ochrona zagrożonych składników przyrody, w szczególności siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt, w tym na obszarach Natura 2000,
- ochrona i odtwarzanie ekosystemów naturalnych,
- utworzenie systemu przyrodniczo – kulturowego na obszarze Partnerstwa (ochrona terenów zieleni, lasów oraz obiektów i obszarów zabytkowych, przeciwdziałanie niekontrolowanej zabudowie, promocja walorów przyrodniczych i kulturowych).

C.II.2 Zapobieganie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych

- eliminacja emisji zanieczyszczeń powietrza,
- poprawa jakości wód, zdrowotności lasów oraz przeciwdziałania skutkom suszy i zjawisk ekstremalnych,
- zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej (rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej, budowa zbiorników małej retencji z główną funkcją przeciwpowodziową, budowa i modernizacja urządzeń przeciwpowodziowych, wsparcie budowy ekologicznych zabezpieczeń przeciwpowodziowych, odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych),
- zwiększanie retencjonowania wód (działania na rzecz zwiększania naturalnej retencji, zwiększanie lesistości z uwzględnieniem różnorodności gatunkowej drzewostanów, zwiększanie powierzchni zadrzewień i zakrzewień jako substytutu lasu w rejonach występowania najlepszych kompleksów gleb i intensywnej produkcji rolnej, prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej, w tym dostosowania struktury upraw, agrotechniki i gatunków w rolnictwie do występującego deficytu wód),
- odbudowa istniejących systemów nawodnień oraz budowa urządzeń melioracji wodnych,
- wspieranie działań na rzecz zwiększania retencji wód opadowych.

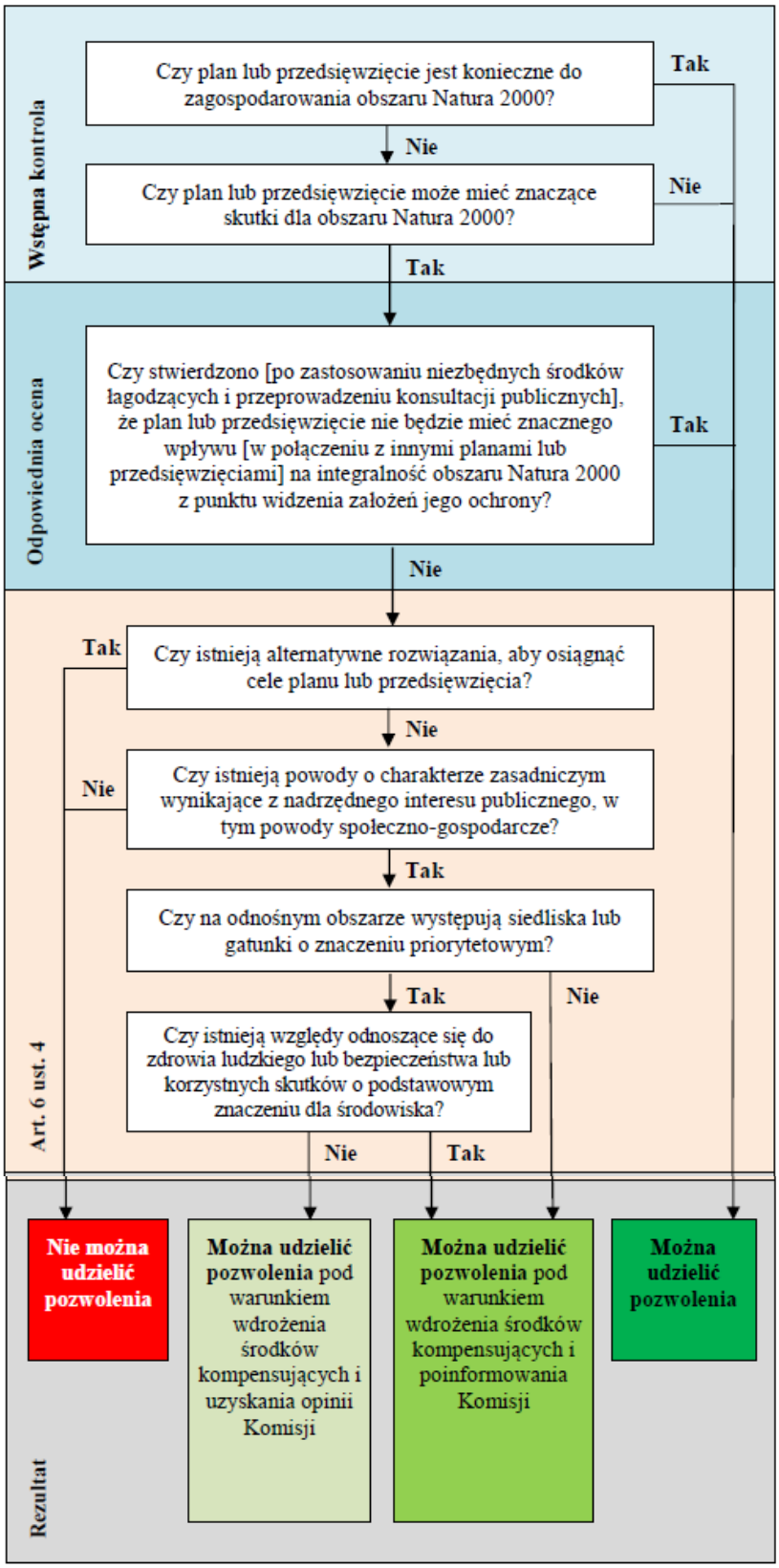

Ryc. 20. Schemat blokowy procedury z art. 6 ust. 3 i 4 dyrektywy siedliskowej 92/43/EWG w odniesieniu do etapów wytycznych.

Źródło: Komisja Europejska 2021. Ocena planów i przedsięwzięć w odniesieniu do obszarów Natura 2000 - Wytyczne metodyczne dotyczące przepisów art. 6 ust. 3 i 4 dyrektywy siedliskowej 92/43/EWG. Zawiadomienie Komisji (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2021/C 437/01).

W Strategii podkreśla się, że niezbędne jest rygorystyczne respektowanie zakazów i ograniczeń wynikających z przepisów regulujących zasady funkcjonowania środowiska naturalnego, w szczególności w obszarach Partnerstwa objętych prawnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu (sekcja 4.2.1. Zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, punkt 3). Zakłada się, że realizacja celów i zamierzeń proponowanych w Strategii nie będzie sprzeczna z jej zapisami w zakresie ochrony najcenniejszych obiektów i obszarów przyrodniczych.

VIII. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko

W wyniku wdrożenia projektowanego dokumentu nie wystąpią negatywne oddziaływania transgraniczne. Wynika to z lokalizacji projektowych działań (znaczna odległość do wschodniej granicy państwowej) oraz ze skali i rodzaju proponowanych projektów / przedsięwzięć.

IX. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru

Nie przewiduje się zastosowania kompensacji przyrodniczej w stosunku do obszarów Natura 2000 - Pakosław PLH140015, Puszcza Kozienicka PLH140035, Uroczyska Lasów Starachowickich PLH260038, Ostoja Kozienicka PLB140013. W rezultacie realizacji Strategii nie wystąpią negatywne oddziaływania na cele i przedmiot ochrony tych obszarów.

X. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Zgodnie z zapisami w ocenianym dokumencie monitoring realizacji poszczególnych kierunków działań Strategii odbywać się będzie w oparciu o przypisane do nich mierzalne wskaźniki. Pozyskiwanie danych dla potrzeb monitoringu Strategii będzie dokonywane corocznie w terminie ustalonym w Regulaminie organizacyjno-zarządczym Partnerstwa. Co dwa lata będą sporządzany Raport okresowy, który będzie obejmował wszystkie kierunki działań Strategii oraz wskaźniki monitorowania za dwa kolejne lata.

Przewidziane jest także sporządzenie raportu doraźnego w sytuacji wystąpienia ważnych, niedających się przewidzieć okoliczności zewnętrznych o charakterze politycznym, ekonomicznym, społecznym, technologiczno-technicznym, ekologicznym (środowiskowym) i regulacyjnym (prawnym) lub okoliczności wewnętrznych. Przeglądy doraźne swoim zakresem mogą objąć wszystkie obszary

ujęte w Strategii albo wybrany jeden (lub kilka) obszarów realizowanej Strategii. Rezultatem przeglądu doraźnego będzie raport zawierający oprócz części analitycznej wnioski i rekomendacje dotyczące potrzeby i zakresu ewentualnej aktualizacji Strategii.

Ewaluacja stopnia osiągnięcia celów strategicznych będzie polegała na analizie informacji uzyskanych z systemu monitoringu. Przewidziane są cztery rodzaje ewaluacji: ex ante, on going, mid-term oraz ex post. Badanie ewaluacyjne będzie prowadzone nie rzadziej niż raz na cztery lata na podstawie raportów z monitoringu.

Do celów monitoringu w kontekście środowiskowym, oprócz odpowiednich wskaźników zaproponowanych w Strategii, proponuje się wykorzystanie danych gromadzonych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Główny Urząd Statystyczny, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, jak również urzędy poszczególnych gmin. W szczególności chodzi o dane dotyczące jakości powietrza atmosferycznego oraz jakości wód podziemnych i powierzchniowych.

Zgodnie ze swoimi kompetencjami urzędy gminne powinny monitorować bieżący stan zagospodarowania przestrzeni gmin i jego zmiany.

XI. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Strategia rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego dotyczy horyzontu czasowego 2023-2030 i obejmuje swym zasięgiem terytorium 2 gmin miejskich (Radom, Pionki), 4 miejsko-wiejskich (Iłża, Jedlnia-Letnisko, Przytyk, Skaryszew) oraz 8 gmin wiejskich (Gózd, Jastrzębia, Jedlińsk, Kowala, Wierzbica, Wolanów, Zakrzew, Pionki) wraz z Powiatem Radomskim. Obszar Partnerstwa zajmuje powierzchnię 1 642 km^2 i jest zamieszkany wg. danych na koniec 2022 r. przez 349,05 tys. mieszkańców.

Misja przyświecająca Partnerstwu ma następujące brzmienie:

Prowadzenie na terenie Partnerstwa skutecznej i zintegrowanej polityki zrównoważonego rozwoju, opartej na współpracy i partnerstwie w obszarach: gospodarczym, społecznym oraz środowiskowo – przestrzennym.

W projekcie Strategii wyróżniono trzy cele strategiczne (sfera gospodarcza - A, sfera społeczna - B, sfera środowiskowo-przestrzenna - C), którym towarzyszą odpowiednie cele operacyjne oraz szczegółowe kierunki interwencji.

W ramach Celu Strategicznego A - **Skuteczne wykorzystanie potencjałów dla rozwoju gospodarki opartej na przedsiębiorczości, innowacyjności i kreatywności**, wyodrębniono trzy cele operacyjne (kierunki działań) wraz z przyporządkowaniem szczegółowych kierunków interwencji:

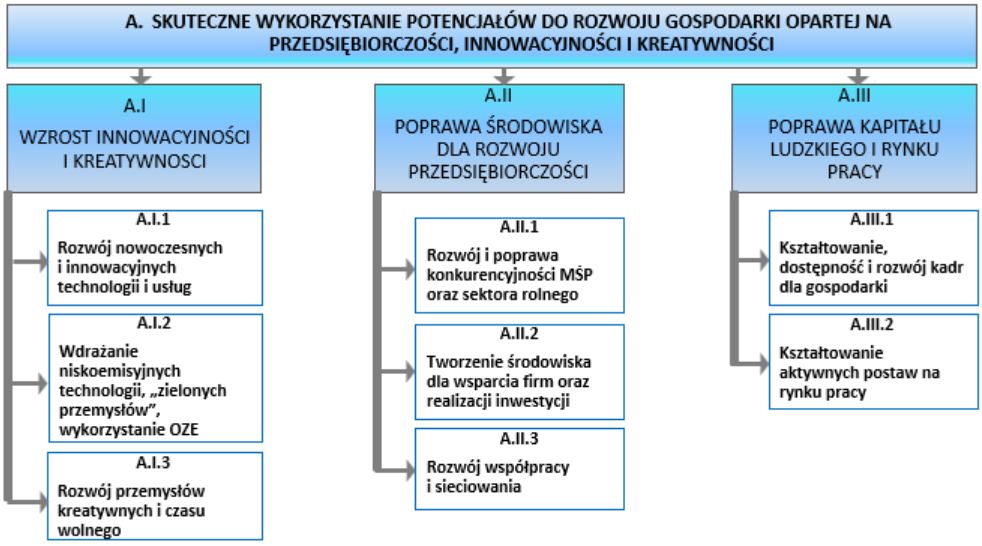

W ramach Celu Strategicznego B - **Aktywne społeczeństwo z dostępem do usług publicznych, otwarte na integrację i sprzyjające włączeniu grup wykluczonych**, wyodrębniono trzy cele operacyjne (kierunki działań) oraz towarzyszące im szczegółowe kierunki interwencji:

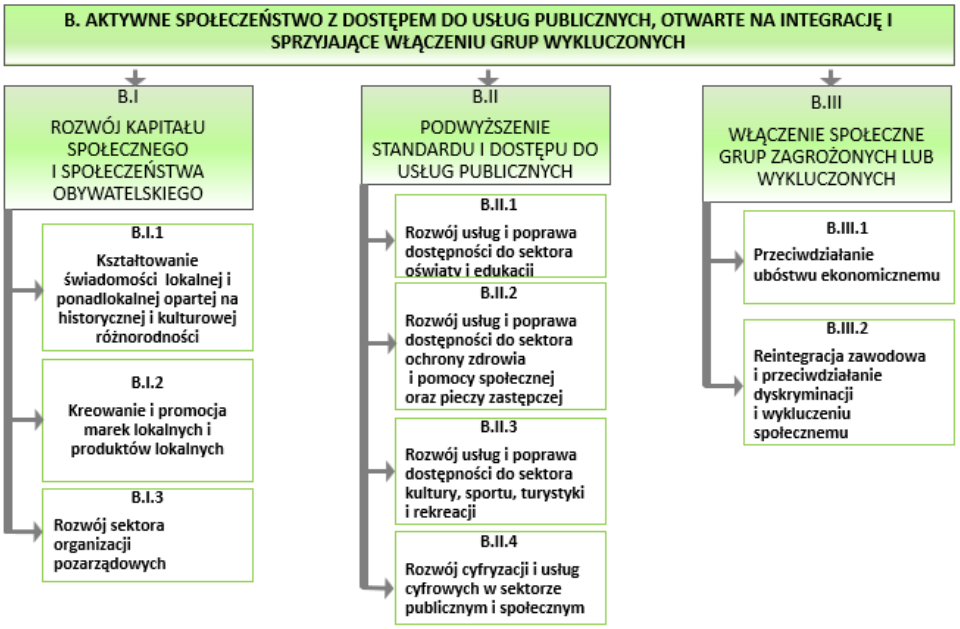

W ramach Celu Strategicznego C - **Zrównoważony rozwój przestrzenny i funkcjonalny z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami**, wyodrębniono trzy cele operacyjne (kierunki działań) oraz towarzyszące im szczegółowe kierunki interwencji:

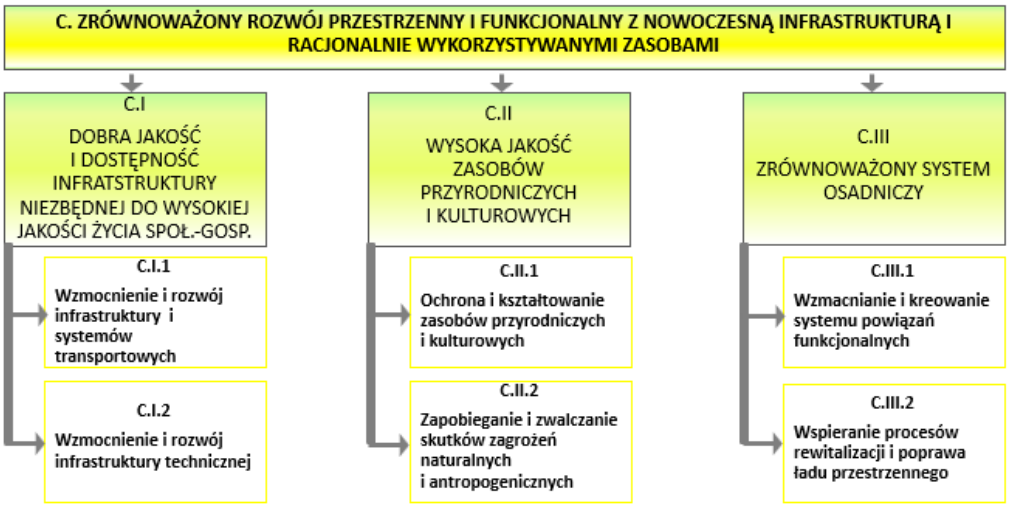

Dodatkowo wskazano cel horyzontalny, bezpośrednio związany z misją i stanowiący cel równorzędny i komplementarny do wszystkich celów strategicznych, kierunków działań i interwencji, warunkujący ich efektywną realizację:

Sprawne i skuteczne zarządzanie rozwojem obszaru Partnerstwa, oparte na współpracy i zaufaniu, umożliwiające efektywne wykorzystywanie zasobów i wspólną realizację przedsięwzięć we wszystkich sferach życia społeczno-gospodarczego.

Zaproponowano również projekty w Załączniku nr 3 do Strategii (lista zawiera 9 pozycji) oraz w Załączniku nr 4 do Strategii (lista zawiera 75 pozycji), które będą realizowały cele strategiczne w ramach poszczególnych kierunków działań.

Strategia rozwoju może wyznaczać ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Z tego względu zgodnie z art. 46 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. 2023 poz. 1094 ze zm.) konieczne jest przeprowadzenie postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W ramach postępowania opracowywana jest Prognoza oddziaływania na środowisko (dalej „Prognoza") skutków realizacji projektowanego dokumentu. Zakres merytoryczny Prognozy określa art. 51.2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. Zakres Prognozy oraz stopień szczegółowości informacji zawartych w opracowaniu został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie (pismo znak: WOOŚ-III.411.334.2023.JD z dnia 4 marca 2024 r.) oraz z Mazowieckim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym (pismo znak: ZS.7040.155.2023.AG z dnia 9 października 2023 r.).

Prognozę sporządzono stosując metody opisowe oraz analizy jakościowe wykorzystujące dostępne wskaźniki stanu środowiska, jak również identyfikacji i wartościowania skutków przewidywanych zmian w środowisku. Przeprowadzono analizę spójności celów Strategii z wiodącymi celami ochrony środowiska ustanowionymi na poziomie międzynarodowym i krajowym. Przeanalizowano również cele operacyjne (kierunki działań) oraz towarzyszące im szczegółowe kierunki

interwencji pod kątem wyznaczania potencjalnych ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Zapisy Strategii dotyczące działań inwestycyjnych są ogólne i nie zawierają konkretnych ram czasowych ani szczegółów ilościowych oraz technologicznych. W kontekście wielu proponowanych projektów inwestycyjnych nie są też znane szczegółowe lokalizacje. Z tych względów Prognoza ma charakter jakościowy. Dokonano przeglądu i analizy pod kątem potencjalnego oddziaływania na środowisko obu list projektów / przedsięwzięć, które towarzyszą projektowi Strategii (Załącznik nr 3 i Załącznik nr 4 do Strategii).

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym obszar Partnerstwa należy do trzech makroregionów: Nizina Środkowomazowiecka, Wzniesienia Południowomazowieckie, Wyżyna Kielecka. W ich obrębie wyróżnia się mezoregiony – Równinę Kozienicką, Równinę Radomską i Przedgórze Iłżeckie.

Na terenie Partnerstwa znajdują się 62 udokumentowane złoża kopalin, głównie piasków i żwirów (52), węgli brunatnych (3 złoża), wapieni i margli przemysłu wapienniczego, wapieni i margli przemysłu cementowego (6), o różnym stanie zagospodarowania zasobów.

Największą rzeką obszaru Partnerstwa jest Radomka, będąca lewobrzeżnym dopływem Wisły. Do największych dopływów Radomki należą: Wiązownica, Dobrzyca, Tymianka, Mleczna, Bosak. Drugą co do wielkości rzeką jest Iłżanka, której największe dopływy stanowią Struga, Małyszyniec i Modrzejowianka.

Na obszarze Partnerstwa wyznaczonych zostało 30 jednolitych części wód powierzchniowych, których stan ogólny oceniony został jako zły. Osiągnięcie celów środowiskowych dla zdecydowanej większości JCWP (do 2027 roku) określa się jako zagrożone.

Na terenie Partnerstwa obszary szczególnego zagrożenia powodzią zlokalizowane są wzdłuż dwóch głównych rzek regionu tj. Radomki i Iłżanki oraz ich większych dopływów.

Obszar Partnerstwa ROF znajduje się w obrębie trzech Głównych Zbiorników Wód Podziemnych: GZWP 405, GZWP 412 i GZWP 420. Obszar Partnerstwa ROF, w przeważającej części, znajduje się w obrębie następujących jednolitych części wód podziemnych: JCWPd nr 73 (GW200073), JCWPd nr 74 (GW200074), JCWPd nr 86 (GW200086) i JCWPd nr 87 (GW200087). Największą powierzchnię obszaru Partnerstwa zajmują JCWPd nr 74 i JCWPd nr 87.

Skałami glebotwórczymi na obszarze Partnerstwa są głównie piaski i gliny zwałowe. Gleby należą w większości do niższych klas bonitacyjnych - IV, V i VI. Przeważają gleby bielicowe i pseudobielicowe oraz gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne. Około 64 % ogólnej powierzchni zajmują użytki rolne, natomiast około 30 % grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione.

Na obszarze Partnerstwa występują niemal wszystkie typy siedliskowe lasu, charakterystyczne dla Polski nizinnej. Dominują siedliska lasu mieszanego świeżego, boru mieszanego świeżego, boru świeżego oraz lasu świeżego. Wśród gatunków roślin podlegających ochronie ścisłej stwierdzono występowanie następujących gatunków: dzwonecznik wonny, sasanka otwarta, jarząb szwedzki, kostrzewa ametystowa, lilia złotogłów, goździk pyszny, pełnik europejski, salwinia pływająca, śniedek cienkolistny, mieczyk dachówkowaty, kosaciec syberyjski. Stwierdzono także występowanie 14 gatunków płazów i 3 gatunki gadów, całkowicie lub częściowo chronionych. Największymi wartościami ornitologicznymi odznaczają się dolina Radomki, Zbiornik Domaniów oraz lasy Puszczy Kozienickiej. Najcenniejsze obszary i obiekty przyrodnicze na terenie obszaru Partnerstwa zostały objęte ochroną prawną w postaci: 13 rezerwatów przyrody, Kozienickiego Parku Krajobrazowego, dwóch obszarów

chronionego krajobrazu (Iłża-Makowiec, Dolina Kosówki), czterech obszarów Natura 2000 (Pakosław PLH140015, Puszcza Kozienicka PLH140035, Uroczyska Lasów Starachowickich PLH260038, Ostoja Kozienicka PLB140013), 77 pomników przyrody oraz 69 użytków ekologicznych. Przez obszar Partnerstwa ROF przebiega pięć projektowanych korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym: Dolina Dolnej Pilicy (GKPdC-7), Puszcza Kozienicka (GKPdC-7A), Lasy Zwoleńskie (KPdC-7B), Puszcza Świętokrzyska – Dolina Wisły (GKPdC-5C), Lasy Starachowickie i Siekierzyńskie (GKPdC-5B). Zgodnie z Rejestrem Zabytków, zatwierdzonym przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na obszarze Partnerstwa ROF znajduje się wiele obiektów zabytkowych. Największa ich liczba zlokalizowana jest w Radomiu oraz Iłży.

Najistotniejszymi problemami ochrony środowiska na obszarze Partnerstwa są w szczególności:

• indywidualne źródła ciepła opalane paliwami stałymi (węgiel oraz jego pochodne),
• niska efektywność energetyczna starszych budynków mieszkalnych oraz publicznych,
• zły stan jakości wód powierzchniowych,
• występowanie terenów zagrożonych suszą, a z drugiej strony powodzią
• niedostateczny stopień skanalizowania gmin,
• wzrost urbanizacji oraz rozwój intensywnego rolnictwa powodujące presje na zasoby naturalne,
• niezadawalająca jakość powietrza w zakresie stężenia II fazy pyłu zawieszonego PM2,5 i średniorocznego stężenia benzo(a)pirenu w Radomiu,
• ponadnormatywny hałas na terenach zabudowy mieszkaniowej w centrach miast i w sąsiedztwie tras komunikacyjnych o intensywnym ruchu,

Cele projektu Strategii są zgodne z celami: Ósmego Programu działań Unii Europejskiej na rzecz środowiska, Polityki ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej, Krajowego planu na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030, Polityki energetycznej Polski do 2040 r., Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, Programem ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku, a także Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze oraz lokalnymi programami ochrony środowiska.

W Prognozie przeprowadzono analizy o charakterze jakościowym. Na etapie sporządzania Strategii nie są znane wszystkie szczegóły dotyczące planowanych przedsięwzięć (rodzaj, wielkość, technologia, dokładna lokalizacja). Projektowi dokumentu towarzyszą listy projektów realizujących cele strategiczne. Większość projektów ma charakter nieinwestycyjny i w związku z tym ich bezpośredni wpływ na środowisko można określić jako neutralny. Pośrednio, w przyszłości mogą charakteryzować się natomiast oddziaływaniami pozytywnymi (np. edukacja ekologiczna). W ramach prowadzonych prac odniesiono się do proponowanych celów strategicznych i związanych z nimi projektów. Zidentyfikowano potencjalne oddziaływania pozytywne i negatywne i poddano je ocenie zgodnie z wymaganiami ustawowymi.

Ocena charakteru prognozowanych oddziaływań przybiera w niektórych przypadkach niejednorodny charakter. W Prognozie przeprowadzono wstępną identyfikację potencjalnych oddziaływań, a następnie dokonano ich bardziej szczegółowej analizy w kontekście zdrowia ludzi i poszczególnych elementów środowiska. Charakter proponowanych projektów wskazuje, że będą przeważały oddziaływania o charakterze neutralnym dla środowiska oraz oddziaływania pozytywne.

Nie przewiduje się realizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Poniżej wyliczono proponowane projekty z Załącznika 3 do Strategii, które mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i których realizacja może wymagać przeprowadzenia procedury oceny oddziaływania na środowisko. Podczas sporządzania Prognozy nie dysponowano danymi i informacjami, na podstawie których można byłoby jednoznacznie przesądzić o ryzyku wystąpienia znacząco negatywnych oddziaływań lub braku

takich oddziaływań w odniesieniu do niektórych proponowanych przedsięwzięć (projektów, działań). Przypuszcza się, że rozstrzygnięcia w tym kontekście będą możliwe wówczas, gdy zadania projektowe zostaną skonkretyzowane i powstaną karty informacyjne planowanych przedsięwzięć. Biorąc pod uwagę stopień szczegółowości analizowanego dokumentu programowego niniejsza Prognoza ma charakter ostrzegawczy, wskazując zamierzenia, które potencjalnie mogą być problematyczne z punktu widzenia ochrony środowiska.

Przedsięwzięcia, które mogą potencjalnie negatywnie oddziaływać na środowisko:

• Rozwój i tworzenie terenów inwestycyjnych oraz stref gospodarczych (przedsięwzięcie: Zintegrowane środowisko rozwoju przedsiębiorczości oraz rynku pracy na terenie Partnerstwa),

• Przebudowa, modernizacja infrastruktury (przedsięwzięcie: Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenach miejskich i wiejskich oraz przywrócenie im lub nadanie nowych funkcji społeczno-gospodarczych),

• Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej: tężnie, baseny, zagospodarowanie zbiorników wodnych (przedsięwzięcie: Zrównoważona gospodarka turystyczna na obszarze Partnerstwa oparta na walorach kulturowych i przyrodniczych),

• Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej: drogi, parkingi, systemy park&ride (przedsięwzięcie: Dostępność komunikacyjna i transportowa oraz rozwój komunikacji zbiorowej i transportu niskoemisyjnego na obszarze Partnerstwa),

• Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wraz z zagospodarowaniem terenu: gospodarki odpadami i niebezpiecznymi materiałami (w tym do segregacji, składowania, utylizacji); rozwój terenów mieszkaniowych i mieszkalnictwa (przedsięwzięcie: Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy na terenie Partnerstwa).

W projekcie Strategii rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego ujęto również działania, które generować będą przeważające pozytywne oddziaływania na środowisko. Należą do nich projekty w ramach następujących celów operacyjnych oraz kierunków interwencji:

A.I.2. Wdrażanie niskoemisyjnych technologii, „zielonych przemysłów", wykorzystanie OZE
C.I.1 Wzmocnienie i rozwój infrastruktury i systemów transportowych
C.I.2 Wzmocnienie i rozwój infrastruktury technicznej
C.II.1 Ochrona i kształtowanie zasobów przyrodniczych i kulturowych
C.II.2 Zapobieganie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych
C.III.2 Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego

Szereg projektów, które wykazują neutralny charakter z punktu widzenia oddziaływania na środowisko przyrodnicze będą miały istotne, pozytywne oddziaływanie społeczne. W szczególności chodzi o projekty w ramach następujących kierunków działań:
B.II Podwyższenie standardu i dostępu do usług publicznych
B.III Włączenie społeczne grup zagrożonych lub wykluczonych

W projekcie dokumentu zdecydowanie przeważają projekty, które charakteryzują się oddziaływaniami pozytywnymi na środowisko przyrodnicze (np. z zakresu energii odnawialnej, efektywności energetycznej, elektromobilności, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami), jak również pozytywnymi oddziaływaniami o charakterze społecznym. Realizacja celów strategicznych spowoduje kumulację oddziaływań pozytywnych. Do kumulacji potencjalnych oddziaływań negatywnych może dochodzić w obrębie stref inwestycyjnych. Jednakże na obecnym etapie programowania rozwoju nie są znane obiekty, które znajdą się w takich strefach i w związku z tym analizowanie oddziaływań skumulowanych pozbawione jest podstaw merytorycznych. Niewątpliwie, skumulowane oddziaływania negatywne mogą dotyczyć rzek na obszarze Partnerstwa przy założeniu braku działań poprawiających jakość wód (systemy kanalizacyjne, oczyszczalnie ścieków, uporządkowanie gospodarki odpadami). Realizacja proponowanych projektów nie powinna

powodować uciążliwości skumulowanych dla terenów sąsiednich, w szczególności zabudowy mieszkaniowej oraz terenów podlegających ochronie na podstawie ustawy o ochronie przyrody.

Proponowane w Strategii działania, biorąc pod uwagę ich charakter, lokalizację i skalę nie wpłyną negatywnie na najcenniejsze istniejące obszary chronione, w tym obszary Natura 2000: Pakosław PLH140015, Puszcza Kozienicka PLH140035, Uroczyska Lasów Starachowickich PLH260038, Ostoja Kozienicka PLB140013.

W wyniku wdrożenia projektowanego dokumentu nie wystąpią negatywne oddziaływania transgraniczne. Wynika to z lokalizacji projektowych działań (znaczna odległość do wschodniej granicy państwowej) oraz ze skali i rodzaju proponowanych projektów.

Należy zaznaczyć, że w Strategii jednoznacznie stwierdza się: cele, kierunki działania oraz poszczególne interwencje jak również strategiczne obszary projektowe wraz z projektami, określone w Strategii rozwoju ponadlokalnego Partnerstwa, realizowane będą zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi i unijnymi, w szczególności dotyczącymi pomocy publicznej, ochrony środowiska (m.in. dopuszczalność realizacji projektu w kontekście jego wpływu na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000) oraz zamówień publicznych.

Monitoring realizacji poszczególnych kierunków działań Strategii odbywać się będzie w oparciu o przypisane do nich mierzalne wskaźniki. Pozyskiwanie danych dla potrzeb monitoringu Strategii będzie dokonywane corocznie w terminie ustalonym w Regulaminie organizacyjno-zarządczym Partnerstwa. Co dwa lata będą sporządzany Raport okresowy, który będzie obejmował wszystkie kierunki działań Strategii oraz wskaźniki monitorowania za dwa kolejne lata. Do celów monitoringu w kontekście środowiskowym, oprócz odpowiednich wskaźników zaproponowanych w Strategii, proponuje się wykorzystanie danych gromadzonych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Główny Urząd Statystyczny, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, jak również urzędy poszczególnych gmin. W szczególności chodzi o dane dotyczące jakości powietrza atmosferycznego oraz jakości wód podziemnych i powierzchniowych.

Wykorzystane materiały

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska 2023. Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie. Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport wojewódzki za rok 2022.

Majchrowska A., Papińska E. 2021. Równina Radomska (318.86). [W:] Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzyszkowski J., Kistowski M. (red.). Regionalna geografia fizyczna Polski. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy 2020. Raport o stanie jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach – stan na rok 2019. Załącznik 22.

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy 2023. Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2022 r.

Prognoza oddziaływania na środowisko „Zintegrowanego programu zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi ROF na lata 2015-2020 z perspektywą do roku 2030”.

Program ochrony środowiska dla miasta Radomia na lata 2021 – 2026 z perspektywą do roku 2030.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomskiego do roku 2030.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r., poz. 300).

Sosnowska A. 2021. Równina Kozienicka (318.77). [W:] Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzyszkowski J., Kistowski M. (red.). Regionalna geografia fizyczna Polski. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.

Strzyż M. 2021. Przedgórze Iłżeckie (342.33). [W:] Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzyszkowski J., Kistowski M. (red.). Regionalna geografia fizyczna Polski. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.

Uzasadnienie do Zarządzenia Nr 16 opublikowanego w Dzienniku Urzędowym województwa mazowieckiego, poz. 3829 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r.

Wierzba M. i in. 2014. Sieć wielofunkcyjnych terenów otwartych systemu przyrodniczego (green belt). Etap I Opracowanie ekofizjograficzne dla obszaru Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego. Pracownia Badań Ekologicznych „Natura" Marek Wierzba. Radom, 2014.

Zintegrowany program zarządzania zasobami przyrodniczymi i wodnymi Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2015-2020 z perspektywą do roku 2030. Radom 2014.

Strony internetowe

Geoportal Powiatu Radomskiego https://radom.geoportal2.pl/

Bank Danych Lokalnych GUS https://bdl.stat.gov.pl

Informatyczny System Osłony Kraju https://wody.isok.gov.pl/

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/jcwpd/jcwpd-60-79/4435-karta-informacyjna-jcwpd-nr-74/file.html

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/jcwpd/jcwpd-80-99/4397-karta-informacyjna-jcwpd-nr-87/file.html

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska - Portal jakości wód powierzchniowych https://wody.gios.gov.pl/pjwp/publication/RIVERS/88

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska https://geoserwis.gdos.gov.pl

Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody https://crfop.gdos.gov.pl

Mapa korytarzy ekologicznych w Polsce https://mapa.korytarze.pl/

Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków https://www.mwkz.pl/delegatury-radom

Spis rycin i tabel

Ryciny

Ryc. 1. Obszar Partnerstwa Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego.
Ryc. 2. Położenie makroregionu Nizina Środkowomazowiecka (318.7) i mezoregionu Równina Kozienicka (318.77).
Ryc. 3. Położenie makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckie (318.8) i mezoregionu Równina Radomska (318.86).
Ryc. 4. Położenie makroregionu Wyżyna Kielecka (342.3) i mezoregionu Przedgórze Iłżeckie (342.33).
Ryc. 5. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią w zlewni Radomki.
Ryc. 6. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią w zlewni Iłżanki.
Ryc. 7. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP: 405, 412, 420) na terenie Partnerstwa ROF.
Ryc. 8. Granica JCWPd nr 74 (GW200074).
Ryc. 9. Granica JCWPd nr 87 (GW200087).
Ryc. 10. Lej depresji wód podziemnych w rejonie Radomia w obrębie JCWPd nr 87 (GW200087).
Ryc. 11. Strefy oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim (GIOŚ 2023).
Ryc. 12. Lokalizacja rezerwatów przyrody na obszarze Partnerstwa ROF.
Ryc. 13. Kozienicki Park Krajobrazowy wraz z otuliną w obrębie obszaru Partnerstwa ROF.
Ryc. 14. Położenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Iłża-Makowiec i Dolina Kosówki w obrębie obszaru Partnerstwa ROF.
Ryc. 15. Obszar Natura 2000 Pakosław PLH140015.
Ryc. 16. Obszar Natura 2000 Puszcza Kozienicka PLH140035.
Ryc. 17. Obszar Natura 2000 Uroczyska Lasów Starachowickich PLH260038.
Ryc. 18. Obszar Natura 2000 Ostoja Kozienicka PLB140013.
Ryc. 19. Projektowane korytarze ekologiczne na obszarze Partnerstwa ROF.
Ryc. 20. Schemat blokowy procedury z art. 6 ust. 3 i 4 dyrektywy siedliskowej 92/43/EWG w odniesieniu do etapów wytycznych.

Tabele

Tab. 1. Wybrane dane o jednostkach samorządu terytorialnego (stan na 2022 rok).
Tab. 2. Charakterystyka JCWP na terenie obszaru Partnerstwa ROF.
Tab. 3. Charakterystyka JCWPd na terenie obszaru Partnerstwa ROF.
Tab. 4. Wyniki monitoringu JCWP na terenie obszaru Partnerstwa ROF w latach 2019-2021.
Tab. 5. Wyniki oceny stanu JCWPd w latach 2012, 2016 i 2019.
Tab. 6. Obszary, cele i kierunki interwencji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomskiego do roku 2030.

Załącznik 1. Lista przedsięwzięć do Strategii rozwoju ponadlokalnego Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego wraz ze wstępną identyfikacją charakteru potencjalnych oddziaływań na środowisko

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Wskazanie i uzasadnienie realizacji celu strategii IIT/strategii rozwoju ponadlokalnego przez przedsięwzięcie, ze wskazaniem podejścia zintegrowanego	Planowany zakres przedsięwzięcia – najważniejsze elementy przedsięwzięcia	Potencjalne oddziaływanie na środowisko	
Cel strategiczny A. Skuteczne wykorzystanie potencjałów do rozwoju gospodarki opartej na przedsiębiorczości, innowacyjności i kreatywności					
1.(3)	Zintegrowane środowisko rozwoju przedsiębiorczości oraz rynku pracy na terenie Partnerstwa	Przedsięwzięcie jest spójne głównie z celem strategicznym A oraz uzupełniająco z celem strategicznym B i C oraz spełnia przesłanki podejścia zintegrowanego. Przedsięwzięcie wpisuje się w cele operacyjne A.I, A.II, B.I, B.III, C.I Przedsięwzięcie jest dodatkowo powiązane synergicznie z celem horyzontalnym H	Wsparciem objęte będą projekty, w ramach których realizowane będą działania: Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości poprzez działania inwestycyjne wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: **- rozwój i tworzenie terenów inwestycyjnych oraz stref gospodarczych,** - rozwój i tworzenie parków naukowo-technologicznych i stref innowacyjności, - rozwój i tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości, instytucji otoczenia biznesu (IOB), - opracowanie dokumentacji planistycznej, projektowej i strategicznej dot. rozwoju przedsiębiorczości (np. plany zagospodarowania przestrzennego), - przystosowanie przestrzeni publicznych do rozwoju przedsiębiorczości, - rozwijanie i tworzenie punktów obsługi inwestora i przedsiębiorców, - wspieranie samozatrudnienia i start-upów, - sieciowanie i klastrowanie, - współpraca z instytucjami i służbami rynku pracy, - inwestycje i działania związane z niwelowaniem skutków i ograniczaniem zagrożeń związanych z czynnikami ryzyka m.in. COVID-19, wojna na Ukrainie.		
Cel strategiczny B. Aktywne społeczeństwo z dostępem do usług publicznych, otwarte na integrację i sprzyjające włączeniu grup wykluczonych					
2. (5)	Rozwój zakresu oraz jakości usług publicznych na	Przedsięwzięcie jest spójne głównie z celem strategicznym B oraz uzupełniająco z celem strategicznym	Wsparciem objęte będą projekty, w ramach których realizowane będą działania: Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury usług publicznych wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i		

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Wskazanie i uzasadnienie realizacji celu strategii IIT/strategii rozwoju ponadlokalnego przez przedsięwzięcie, ze wskazaniem podejścia zintegrowanego	Planowany zakres przedsięwzięcia – najważniejsze elementy przedsięwzięcia	Potencjalne oddziaływanie na środowisko	
	obszarze Partnerstwa	C i spełnia przesłanki podejścia zintegrowanego. Przedsięwzięcie wpisuje się w cele operacyjne B.I, B.II, B.III, C.I Przedsięwzięcie jest dodatkowo powiązane synergicznie z celem horyzontalnym H	wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: - opiekuńczej, społecznej, socjalno-bytowej, **- zdrowotnej,** - edukacyjnej (w tym **przyszkolnych obiektów sportowych**), - kulturalnej i oświatowej, **- działania edukacyjne, promocyjne i informacyjne,** - opracowanie dokumentacji planistycznej, projektowej i strategicznej dotyczącej danego sektora usług publicznych, - inwestycje i działania związane z niwelowaniem skutków i ograniczaniem zagrożeń związanych z czynnikami ryzyka m.in. COVID-19, wojna na Ukrainie.		
3. (6)	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenach miejskich i wiejskich oraz przywrócenie im lub nadanie nowych funkcji społeczno-gospodarczych	Przedsięwzięcie jest spójne głównie z celem strategicznym B oraz uzupełniająco z celem strategicznym C i A oraz spełnia przesłanki podejścia zintegrowanego. Przedsięwzięcie wpisuje się w cele operacyjne A.II, B.III, C.I, C.II, C.III. Przedsięwzięcie jest dodatkowo powiązane synergicznie z celem horyzontalnym H	Wsparciem objęte będą projekty, w ramach których realizowane będą działania: Modernizacja i przebudowa **zdegradowanych** obiektów **i przestrzeni wraz z zagospodarowaniem terenu** i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: - przebudowa, modernizacja infrastruktury, - usługi w zakresie aktywizacji społeczno-gospodarczej, umożliwiające przywrócenie i **nadanie obszarom funkcji społeczno- gospodarczych** oraz zapobieganie marginalizacji i dalszej degradacji, - opracowanie dokumentacji planistycznej, projektowej i strategicznej dot. rewitalizacji, - działania informacyjne, edukacyjne i promocyjne, - inwestycje i działania związane z niwelowaniem skutków i ograniczaniem zagrożeń związanych z czynnikami ryzyka m.in. COVID-19, wojna na Ukrainie.		
Cel strategiczny C. Zrównoważony rozwój przestrzenny i funkcjonalny z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami					
4.(1).	Zrównoważona gospodarka turystyczna na obszarze	Przedsięwzięcie jest spójne głównie z celem strategicznym C oraz uzupełniająco z celem strategicznym	Wsparciem objęte będą projekty, w ramach których realizowane będą działania: Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej,		

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Wskazanie i uzasadnienie realizacji celu strategii IIT/strategii rozwoju ponadlokalnego przez przedsięwzięcie, ze wskazaniem podejścia zintegrowanego	Planowany zakres przedsięwzięcia – najważniejsze elementy przedsięwzięcia	Potencjalne oddziaływanie na środowisko	
	Partnerstwa oparta na walorach kulturowych i przyrodniczych	A i spełnia przesłanki podejścia zintegrowanego. Przedsięwzięcie wpisuje się w cele operacyjne C.I, C.II, C.III i A.II. Przedsięwzięcie jest dodatkowo powiązane synergicznie z celem horyzontalnym H	rekreacyjnej i sportowej wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: **- ścieżki i trasy rowerowe,** **- trasy turystyczne, ścieżki dydaktyczne z edukacją ekolog.,** - mała architektura, **- tężnie, baseny,** **- zagospodarowanie zbiorników wodnych,** **- boiska sportowe,** - podnoszenie kwalifikacji kadr do obsługi gosp. turystycznej, - logistyka, zarządzanie infrastrukturą i produktami w ramach gosp. turystycznej, - opracowanie dokumentacji planistycznej, projektowej i strategicznej dot. rozwoju gosp. turystycznej, - tworzeniem warunków dla rozwoju zatrudnienia i samozatrudnienia w ramach gosp. turystycznej, - inwestycje i działania związane z niwelowaniem skutków i ograniczaniem zagrożeń związanych z czynnikami ryzyka m.in. COVID-19, wojna na Ukrainie		
5.(2).	Dostępność komunikacyjna i transportowa oraz rozwój komunikacji zbiorowej i transportu niskoemisyjnego na obszarze Partnerstwa	Przedsięwzięcie jest spójne głównie z celem strategicznym C oraz uzupełniająco z celem strategicznym A i spełnia przesłanki podejścia zintegrowanego. Przedsięwzięcie wpisuje się w cele operacyjne C.I, C.II, C.III i A.II. Przedsięwzięcie jest dodatkowo powiązane synergicznie z celem horyzontalnym H	Wsparciem objęte będą projekty, w ramach których realizowane będą działania: **Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej** oraz rozwój transportu zbiorowego wraz z zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: **- drogi, parkingi, chodniki, ścieżki rowerowe,** - centra przesiadkowe, **systemy park&ride,** - buspasy, - urządzenia poprawiające bezpieczeństwo ruchu drogowego (m.in. progi zwalniające, separatory ruchu) – tabor i infrastruktura towarzysząca, - monitoring, - zarządzanie infrastrukturą i logistyką, - opracowanie dokumentacji, planistycznej, projektowej i strategicznej dot.		

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Wskazanie i uzasadnienie realizacji celu strategii IIT/strategii rozwoju ponadlokalnego przez przedsięwzięcie, ze wskazaniem podejścia zintegrowanego	Planowany zakres przedsięwzięcia – najważniejsze elementy przedsięwzięcia	Potencjalne oddziaływanie na środowisko	
			dostępności komunikacyjnej i transportu zbiorowego, - inwestycje i działania związane z niwelowaniem skutków i ograniczaniem zagrożeń związanych z czynnikami ryzyka m.in. COVID-19, wojna na Ukrainie.		
6.(4)	Infrastruktura techniczna zapewniająca zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy na terenie Partnerstwa	Przedsięwzięcie jest spójne głównie z celem strategicznym C oraz uzupełniająco z celem strategicznym A i B oraz spełnia przesłanki podejścia zintegrowanego. Przedsięwzięcie wpisuje się w cele operacyjne A.I, A.II, B.I, B.II, C.I, C.II. Przedsięwzięcie jest dodatkowo powiązane synergicznie z celem horyzontalnym H	Wsparciem objęte będą projekty, w ramach których realizowane będą działania: Budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: **- wodociągowej (w tym stacje uzdatniania wody, hydrofornie),** **- kanalizacyjnej (w tym oczyszczalnie ścieków, przepompownie, przydomowe oczyszczalnie ścieków, pojazdy WUKO),** **- retencyjnej,** **- gospodarki odpadami i niebezpiecznymi materiałami** (w tym do segregacji, **składowania, utylizacji** oraz pojazdy do selektywnej zbiórki odpadów), **- budowa budynków pasywnych i energooszczędnych,** **-poprawa efektywności energetycznej i ograniczenie zużycia energii (w tym termomodernizacja budynków i obiektów, wymiana źródeł ciepła),** **- odnawialne źródła energii (OZE) wraz z magazynami energii,** **- energooszczędne oświetlenie,** - zdalny odczyt zużycia wody, prądu, gazu, - systemy monitoringu przestrzeni publicznych i przeciw zagrożeniowe, - doposażenie służb ratowniczych, **- rozwój terenów mieszkaniowych i mieszkalnictwa,** - cyfryzacji społeczno-gospodarczej, - opracowanie dokumentacji planistycznej, projektowej i strategicznej dot. danej infrastruktury, - działania informacyjne i edukacyjne, - działania umożliwiające wspólne zarządzanie, świadczenie usług publicznych, - inwestycje i działania związane z niwelowaniem skutków i ograniczaniem zagrożeń związanych z czynnikami ryzyka m.in. COVID-19, wojna na Ukrainie		

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Wskazanie i uzasadnienie realizacji celu strategii IIT/strategii rozwoju ponadlokalnego przez przedsięwzięcie, ze wskazaniem podejścia zintegrowanego	Planowany zakres przedsięwzięcia – najważniejsze elementy przedsięwzięcia	Potencjalne oddziaływanie na środowisko	
7.(7)	Rozwój i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz tożsamości lokalnej i ponadlokalnej na terenie Partnerstwa	Przedsięwzięcie jest spójne głównie z celem strategicznym C oraz uzupełniająco z celem strategicznym B i A oraz spełnia przesłanki podejścia zintegrowanego. Przedsięwzięcie wpisuje się w cele operacyjne A.II, B.I, C.I, C.II, C.III. Przedsięwzięcie jest dodatkowo powiązane synergicznie z celem horyzontalnym H	Wsparciem objęte będą projekty, w ramach których realizowane będą działania: budowa, przebudowa, rozbudowa i modernizacja obiektów pełniących funkcje kulturalne wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, m.in.: - świetlic, domów kultury, centrów kultury, amfiteatrów, **- obiektów zabytkowych i związanych z dziedzictwem narodowym,** - działania informacyjne, edukacyjne i promocyjne, - opracowanie dokumentacji planistycznej, projektowej i strategicznej dot. dziedzictwa kulturowego, - inwestycje i działania związane z niwelowaniem skutków i ograniczaniem zagrożeń związanych z czynnikami ryzyka m.in. COVID-19, wojna na Ukrainie.		
8. (9)	Rozwój, zachowanie i ochrona bioróżnorodności oraz walorów przyrodniczych wraz z łagodzeniem zmian klimatu na terenie Partnerstwa	Przedsięwzięcie jest spójne głównie z celem strategicznym C oraz uzupełniająco z celem strategicznym B i spełnia przesłanki podejścia zintegrowanego. Przedsięwzięcie wpisuje się w cele operacyjne B.I, C.I, C.II, C.III. Przedsięwzięcie jest dodatkowo powiązane synergicznie z celem horyzontalnym H	Wsparciem objęte będą projekty, w ramach których realizowane będą działania: budowa, przebudowa i modernizacja infrastruktury i obiektów wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem sprzętu i wyposażenia (w tym wartości niematerialnych i prawnych) oraz usług, w zakresie m.in.: **- rozwoju, zachowania i ochrony bioróżnorodności oraz walorów przyrodniczych,** **- łagodzenia zmian klimatu,** - działań edukacyjnych, informacyjnych i promocyjnych, - opracowania dokumentacji planistycznej, projektowej i strategicznej dot. zachowania i ochrony bioróżnorodności i walorów przyrodniczych, - inwestycje i działania związane z niwelowaniem skutków i ograniczaniem zagrożeń związanych z czynnikami ryzyka m.in. COVID-19, wojna na Ukrainie.		
Cel horyzontalny H. Sprawne i skuteczne zarządzanie rozwojem obszaru Partnerstwa, oparte na współpracy i zaufaniu, umożliwiające efektywne wykorzystywanie zasobów i wspólną realizację przedsięwzięć we wszystkich sferach życia społeczno-gospodarczego					
9. (8)	Skuteczna współpraca i	Przedsięwzięcie jest spójne głównie z celem horyzontalnym H oraz	Wsparciem objęte będą projekty, w ramach których realizowane będą działania:		

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Wskazanie i uzasadnienie realizacji celu strategii IIT/strategii rozwoju ponadlokalnego przez przedsięwzięcie, ze wskazaniem podejścia zintegrowanego	Planowany zakres przedsięwzięcia – najważniejsze elementy przedsięwzięcia	Potencjalne oddziaływanie na środowisko
	zarządzanie na terenie Partnerstwa oraz promocja obszaru Partnerstwa	uzupełniająco z celem strategicznym A,B i C , spełnia przesłanki podejścia zintegrowanego. Przedsięwzięcie wpisuje się w cele operacyjne A.I, A.II, .III, B.I, B.III, C.I, C.II, C.III.	Programy i działania (w tym zintegrowane) wraz z zakupem sprzętu, wyposażenia, wartości niematerialnych i prawnych oraz usług, rozwijające współpracę w ramach Partnerstwa oraz z podmiotami zewnętrznymi, m.in. w zakresie: - podnoszenia kwalifikacji i dostępności administracji samorządowej, - skutecznego pozyskiwania środków i kapitału inwestycyjnego na projekty rozwojowe, - opracowania dokumentacji planistycznej, projektowej i strategicznej dot. współpracy i zarządzania (m.in. marki Partnerstwa), - działania edukacyjne, promocyjne i informacyjne, - inwestycje i działania związane z niwelowaniem skutków i ograniczaniem zagrożeń związanych z czynnikami ryzyka m.in. COVID-19, wojna na Ukrainie.	

Źródło: Załącznik 3 do Strategii. Lista przedsięwzięć do Strategii rozwoju ponadlokalnego Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego

Legenda

Potencjalny charakter oddziaływań na środowisko

	oddziaływania neutralne
	oddziaływania pozytywne
	oddziaływania negatywne

Załącznik 2. Oświadczenie autora prognozy.

15 marca 2024 roku

OŚWIADCZENIE

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 ze zm.) oświadczam, że spełniam wymagania zawarte w art. 74a ust.2.

Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Witold Wiśniewski